Supracoperta și coperta de *Petre Vulcănescu*

Desene din manuscrise

TUDOR ARGHEZI

SCRIERI

6

POEME

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

ți vei avea de-ales.
De-o parte cunoștință, de alta viața bună
Ce nu pot să trăiască împreună.

Vei ști că niciodată nu vei cunoaște totul –
~~Știi de-ai măsura cerul~~
Cine măsoară cerul și soarele lui cu cotul?

CE-AI CU MINE, VÎNTULE?

CE-AI CU MINE, VÎNTULE?

Ce ai tu, vîntule, cu penele mele? De ce-mi răscolești biletele, îmi împrăștii apa din blid și-mi arunci semințele în zăpadă și noroi? Pe flașneta mea, mă gîndesc, cocoșat în mine, la țara mea depărtată, cotropită de soare, cu papagali stacojìi, verzi și albi în ramurile pădurilor de portocali. Sînt singura pasăre care nu ți-am stat împotrivă niciodată și nici nu ți-am cerut loc, să mă duci, ca pe vultùri și corbi, în marele tău drum de viscole și vîrteje. Te-am lăsat să treci întotdeauna nesupărat pe lîngă cutia cu bilete și lada mea cu cîntece de lemn. Pentru că nu știu să cînt, în locul meu cîntă fluierele ațipite ale valsurilor dinlăuntru, amestecate cu amintiri de orgi și cu treziri de flaut. Capul meu încovoiat poartă un cioc numai decorativ, cu care nu pot. să mușc, și abia mă scarpin cu el. Poate că m-am născut întîi și-ntîi din melci, cu care linia mea de profil poartă o asemănare. Ori ești supărat pe moțul meu?

Un sicilian bătrîn mă duce, pe genunchiul șchiopătat subt caterincă, din dreptul unui chioșc în dreptul unui geam. Mîna lui învîrtește o sonată, și pălăria salută, la sfîrșit, ca în *Rigoletto*. Sîntem cerșetori amîndoi, dar niște cerșetori care punem ceva în ureche și deșteptăm suferința plăcută a omului, în schimbul unui gologan învelit în hîrtie și aruncat, pe asfalt, din etaje. Uneori,

trecătorul, oprit în loc dinaintea flaşnetei, şi-a simţit sufletul că i se atinge de cîntecul nostru, ca latul unui cuţit pe zborul tocilei, — şi că a scăpărat.

Cîinele s-a uitat niţel la mine, s-a pitit, s-a sculat, ochii lui m-au întrebat cine sînt şi ce sînt, şi cînd i-am răspuns:

— Coocòo!

i-au căzut urechile şi coada, şi s-a pus pe fugă, uimit de voce şi disperat că vorbesc.

A venit la mine pisica de catifea, ca o fantomă de fum, călcînd pe puf şi surîzînd din pupile de alamă şi chihlimbar. Guriţa ei trandafirie a şoptit ceva. S-a întins pe spate ca un sfinx elastic, somnoros, şi m-a chemat, cum cheamă marea întunericul din stele, ca să se legene împreună. Prin fulgul pîntecului alb am numărat şase grăunţe de frumuseţi mărunte ale ţîţelor ei noi, m-am mirat şi am zis:

— Coocòo!

Înspăimîntată de glas, mîţa s-a înnodat dintr-o săritură, ca un fular pestriţ, şi a pierit.

Cu şoaricele m-am înţeles, şi mai ales cu cobaiul. Acest brînzoi cu ochii fierbinţi, alb ca tibişirul şi bălţat castaniu, s-a vîrît lîngă mine şi s-a împrumutat din sîmburii mei, ca un camarad. I-am şoptit la ureche:

— Coocòo!

şi nu s-a speriat. Căci şoarecii şi cobaii au învăţat multe de la chinezii bătrîni şi nu le-au dat uitării, ca berzele albastre, călătoare deasupra oceanului gălbui.

Sînt papagal singuratec, în sihăstrie eternă. Ce ai, vîntule, cu penele şi ce faci tu cu biletele mele? Eşti ager, dar eşti prost. Vîntule, îngheţule, tu nu ştii să citeşti...

SÎMBURII DIN MIEZURI

În fiecare lucru tăcut, auzul descifrează o şoaptă, ca într-un clopoţel încremenit pe costumul de bal, din dulapul clovnului în vacanţă. Adie piatra, cîntă lemnul, şuieră huma, de o dospire interioară. Ţi se pare că sînt leneş: ascult. Vîntul vorbeşte ca mînia, adunînd în orchestră vocile pulverizate în lăuntricul firelor de viaţă. Un glas, nu mai tare decît al scrumului rupt, mai mic decît o furnică, mişună pe dedesupt, fără localizare. În beciul moleculei, — închide ochii şi auzi! — rod lanţurile prizonierilor pâreţii şi se macină o pilitură, mai nepipăită decît umbra, o umbră de umbră, ecourile unor ecouri, nuanţele unei nuanţe.

De mii de ani alerg să-l prind şi să-l am, ca un copil cu neputinţă de îmbătrînit, neobosit, după fluturi, cu o pungă de mătase în vîrful unei trestii de bambù. Invizibila rezonanţă, neauzita paliditate trece printre firele urzite des, cum trece din lucru-n lucru, din muţenie în muţenie, din granit în pămînt, din pămînt în floare, din floare în nimic... E un nimic în care umblă ceva, şi e ceva în care este nimic. Auzi? Vocea fără flaut, după ce flautul e aruncat în foc odată cu vioara.

Firimiturile voioase dansează la o lumină depărtată, de constelaţie peste telescop. Ele sînt nude, virgine şi eterne şi se joacă de cîte ori obosesc, ca fetele adevărate, din internatul din

Alpi, cu un inel, pe care şi-l strecoară, închis în mîinile împreunate, prin toate mîinile împreunate şi închise ca nişte scoici. La cine-i inelul? Îl are garoafa? îl are granitul? e în gura morunului? s-a cîrligat în părul Gorgonei? îl are acum trestia bălţii, ori a sărit în ulmi?

Uite-l. Nu e. Era?

Şi alerg prin ceruri de mii de ani, tînăr şi gol. N-am avut vreme să stau şi să mă scald în mare şi izvoare, ca să nu fugă cerul mai iute decît mine. Şi alerg prin ceruri copilăreşte. De aceea am rămas murdar şi păros în mijlocul zărilor pure şi al pardoselilor de stele curate. Mă vezi cum alerg? Am ajuns în fundul lumii. Vino dacă vrei, şi tu, să ne iubim fugind, neopriţi în îmbrăţişarea adormitoare a pămîntului, ca două stele părechi. Dacă te ţii după mine, putem ajunge împreună.

Am pomenit de umbră şi mi se pare că ea e fiinţa văzută a vocii neauzite. Vrei să prindem umbra amîndoi, păşind pe vîrful picioarelor printre tulpini şi bozii? Să o culegem şi să o punem în poala ta de mătase, crisalidă roşcovană a unui fluture, care, cînd va zbura din păinjenişul ei, va fi noapte şi va rămînea tot nevăzut.

Auzi àripa lui? S-a mişcat în tine şi s-a desfăcut ca penele unui fazan care se întinde a somn pe o creangă de mărgean.

FATA DE DEMULT

O fată cenușie, cu jarul ochilor verde în pletele negricioase, ca bălăriile sărate ale mării, a fost osîndită, odinioară, cîndva, să i se reteze capul, pentru o greșeală, cu securea. Pe vremea din poveste, stăpînii puteau să scurteze viața cui pofteau, cu nejudecată, pentru că nici o judecată nu era mai dreaptă decît a lor. La necaz și la beție, numai muzica și sîngele, amestecate, puteau să-i potolească, și nici o ispravă, — nici bună, nici rea, atît se asemănau isprăvile bune cu isprăvile rele ale stăpînilor, — nu se putea trece, după rînduială, fără tăiere și înjunghieri.

Fata cenușie și-a cerut Stăpînului cruțare, făgăduindu-i să-i spuie seara povești, să-i legene cruzimea cu basme frumoase, dacă se va îmbuna să o ierte pînă la isprăvitul poveștilor ei; și numai după aceea să o trimită gîdelui împărătesc.

Împăratului i s-a părut făgăduiala plăcută. Dete porunci și primi pe Fată la picioarele lui, pe papura de catifea cusută cu aur, să-și depene, în auzul împărătesc, furca de basme. Din copilărie, Fata făcuse covoare, care începeau tot din furca de tors, se răsuceau în sculuri și gheme, vopsite cu coji de copac și cu buruieni fierte, se prindeau în războaie și, urzindu-se tari, se țeseau, bătute cu pieptenele de fildeș. Acum, la curtea celui mai puternic Împărat din țara depărtată a Răsăritului, ea se legase să scoată de-a dreptul co-

voarele din furcă, fără vopsele, fără nici lînă, nici mătase; aşa cum fac stelele lumină — numai cu văzduh.

Împrejurarea şi munca Fetei erau cumplite. Din pămînt, din zare, din flori şi din închipuiri, trebuia să se işte poveştile, care îi întîrziau, zil-nic, moartea cu o zi. Cînd nici nu începuse, ea se temea că se va opri odată, şi că, într-o seară, pe negîndite, i se va rupe firul.

Întîia poveste, a serii celei dintîia, Fata o întoc-mi povestind, în clipa în care Stăpînul binevoise să-şi deschidă urechea şi să asculte. Păşind Stăpînul în odaia de sidef, unde îl aşteptau roabele cu brăţări de aur la mîini şi la glezne, şi sofaua, Fata încă nu ştiuse ce avea de grăit, şi, îngenun-chind înfricoşată, căuta, în mintea ei, un început. Se bizuise nu pe o ispravă ştiută, ci pe o taină sufle-tească, pe o pornire a inimii, plăsmuitoare, ca atunci cînd din necunoştinţă scotea, pentru covoare, chipuri şi împărechieri. Cînd ar fi, pe neaşteptate, să tacă, Stăpînul, necăjit, va trimite pe Fata mincinoasă la moarte.

Închinîndu-se la ivirea lui printre slugile împă-răteşti, ea găsise, îngenunchiată, taina din tainele sufletului, aceea care face din nou cu putinţă plăsmuirea dintru început a lui Dumnezeu şi scoaterea vieţii din nimic. În prima noapte, ea povestise pînă la revărsatul zilei, şi Stăpînul, iz-butind să nu adoarmă, rămas vrăjit şi leneş, făcu semn cu mîna că Fata poate pleca la hodină.

De atunci, în toată noaptea, Fata cenuşie şi-a povestit tainele, sporindu-şi zilnic viaţa cu cîte o zi nouă. Astfel, i-a mai stătut pe umeri capul încă o mie şi una de zile şi de nopţi, adică în totul aproape trei ani de zile şi de nopţi. Stăpînul avu timpul să-şi uite osînda, şi Fata rămase în palatul împărăţiei, în încăperile cu hrisoave, za-pise şi sigilii, cu însărcinarea să scrie, pe piei de

căprioară tăbăcite cu lustru, tot ce povestise, ca să rămîie împăraților urmași zestre și podoabă a gîndului și a cuvîntului, în ceasurile de hotărîri pripite și de nehotărîre.

Scriitorul de povestiri din împărățiile de mai tîrziu, urmează pilda cu Fata cenușie, destrămată,-n trupu-i zvelt și frumos, încă de acum vreo cîteva mii de ani, prin preajma apelor Eufratului, în lutul moale, dedesubtul lespezii albe, culcată peste mormîntul ei, ca să nu fie dezvelită de vùlturi și șacali. El povestește zi de zi o împrejurare a sufletului și a pămîntului, ca să nu piară și ca să i se pară că trăiește ziua îndoit: o dată cu sine și o dată cu împrejurarea povestită, trebuind să îndreptățească zi cu zi fărîma de pîine pe care o gustă, și picătura de apă sorbită. În ziua cînd n-a mai știut să povestească, simte gîdele Împăratului mîniat, care-i de cele mai multe ori Destinul, apropiindu-se de el... Împăratul își scotea mulțumirile din chinurile răbdate ale povestitorului, dar acum poruncește pitarului să-i taie tainul.

Fata povestise Împăratului ei timp de o mie și una de nopți, împreunînd năzăreala gîndului și a basmului cu lumea, puind cîntecul să viețuiască și să zburde ca omul, ascunzînd pe oamenii de pe poteci printre dălii și stupi și pitind fetițele printre leuștean și busuioc. Scriitorul are timpul mai mic, — pentru că și Împăratul lui e mai mare, — și el va povesti, ca și Fata cenușie, de la care a învățat amărăciunea dulce a sufletului, tulburat de scurgerea într-însul a pîraielor lùcii din întuneric, timp de cincizeci de mii de zile și nopți...

HÎRTIA

De cîte ori îţi îndrepţi condeiul înspre hîrtie, ai o şovăială. Inefabilul material, alb, cel mai frumos şi mai gingàş inventat de om, pare tăiat din valurile cerului, căptuşit cu foi transparente, aduse plutind din văzduh. Poate fi ceva mai curat şi cu mai multă uşurinţă murdărit?

Bagă de seamă, scriitorule: apropie-te de ea cu sfială, — şi adu-ţi aminte, tipografule, de călugării de la teascul cu slove: înnainte de aşternerea ei peste plumb, făceau cîteva metanii şi sărutau Sfînta Coală. Cîte foi ale Evangheliei de la Ioan, cu tiparele scobite-n lemn de păr, ieşeau din tiparniţa mînăstirii? Zece pe zi? Poate că mai puţine.

Pagina — cu trei mărimi de chirilice negre: o mărime pentru citania în biserică, o mărime pentru tîlmăcirea înţelesului ascuns, — căci înţelesul adevărat e întotdeauna ascuns, atît în cuvînt, cît şi în lumina zilei, şi mai departe de ea, — iar mărimea cea mai mică, pentru aninarea unui înţeles de altul. Tiparul dă pe faţă lucrul necunoscut, şi tipografii aceia ştiau cu ce umblă mîinile lor. La început era Cuvîntul, şi Cuvîntul a rămas de atunci mereu la început. Nu simţi tu, într-adevăr, cărturarule, că sînt noi în fiecare zi cuvintele tale şi că de cîte ori iei pana, ca să le dai în vileag, e o cazną ca la facerea lumii, şi în fiecare zi o înviere din morţi? Nebunatecule, tu te joci cu

firul de beteală viu: să nu fie în deșert — ai să dai socoteală dacă-ți moare între degete, ca un licurici. Tu trebuie să-i adaogi cuvîntului viu puțina ta viață, și nu să i-o scazi pe a lui. Osînda ți-e aspră: rămîne pe hîrtie murdărie. În loc să faci ca floarea, tu ai făcut ca musca. La ce te-ai mai apucat să zbori și să cînți, dacă àripile ți-erau mici, înnălțarea pitită și glasul sterp?

Unul sfințește hîrtia acolo unde o sută o spurcă, nevrednici de mîntuire. Nu se puteau ei mîntuì într-alt fel, cu o strădanie mai potrivită? Duci pe cobilița apa din fîntîna altuia și n-ai înfumurarea că ai făcut-o, apa, tu. E o mîntuire să o împarți proaspătă și limpede plugarilor însetoșați. Samariteanca s-a mîntuit tîrînd în sus, frecată de ghizduri, ciutura cu răcoare. Nu ești mulțumit: vrei să fii și Hristos, și nu vrei nici să te răstignești. Îți place să fii un Iisus gras, cu gușă pămîntească, un Iisus de sofà și de jilț, răsturnat, nu răstignit.

Foaia mea preacurată, porumbielul meu și al Sfîntului Duh. Vino-mi să te păstrez cum ești și să mă uit la frumusețea ta nevinovată și liniștită, comoară! Și nu m-oi apropia cu pana de tine, ți-am jurat, ca să-ți tulbur undele în zadar. Numai cînd m-o chema pe șoptite graiul de care ascult, atunci o să-mi treacă pe fața ta întinsă gîndul, ca un fluture adăpat, în plutire, cu bobul de rouă furat oceanului, înnainte de a se înneca în nesfîrșirea lui.

Scriitorule, ai mînjit multă hîrtie. Tipografule, ce ai făcut? Ai pierdut ceasul mare, pe care-l găsiseră scriitorii la opaiț. El nu mai bate în slova ta luminată de un părete cu cărți. Tu faci, scriitorule, tiraj.

Tainele, înțelesurile, chinurile, jertfele unde au rămas?

21. O furnică

O furnică mică, mică
Dar isteță și voinică
Ieri, la prânz, mi s'a urcat,
De pe vișinul uscat,
Pe picioare; pentru căci
Mi le-a luat drept niște crăci

Mărunțica de făptură
Ducea, harnică, în gură
O fărâmă de ceva,
Care-acasă, trebuia
Așezat în ~~joguițe~~ magazie
~~[illegible]~~ Pentru iarna ce-o să vie.

« Un' te duci așa 'n grabă?
Gândul meu, mâhnit o'ntreabă;
« Însă cum te-ai lămurit
« Că greșești și-ai rătăcit?
« Cu merindea îmbucată
« ~~[illegible]~~ Te-ai urcat până'n cravată

CULEGĂTORUL DE SEMNE

De cînd mă folosesc de colaborarea ta, domnule Tipograf, sînt, aş zice, patruzeci de ani, dacă nu mi-aş aduce aminte că mă « culegi » de cinci veacuri întregi. . . Semn cu semn, literă cu literă, mi-ai refăcut manuscrisele în plumb, oprindu-te la punctul meu cu punctul tău și dînd slovelor dezordonate linia și simetria unui meșteșug de giuvaere. Ai ezitat la ezitările mele, te-ai împiedicat unde mă împleticisem eu, ai fost colaboratorul îndoielii și bănuielilor mele, prezente încă pe manuscris.

Tovarăş bun, tovarăş credincios, vrednic drumeț cu mine, cum s-a făcut că te-am scăpat din vedere patruzeci de ani și, după ce mi-ai scos la lumină miile și zecile de mii de rînduri, pretutindeni martor mut, nu te-am pomenit în nici unul?

În toate limbile, de la Sfînta Scriptură pînă la stihurile de dragoste și de amărăciune, degetele tale inteligente, pipăind crîmpeiul de plumb în celulele pupitrului tău, tîlmăcesc, pentru ochii cititorilor de gînduri, sămînța și pleava intelectului meu. Mîna ta dreaptă ciugulește în lada cu despărțituri pătrate, ca și ciocul lui Cocò în sertarul cu bilete, și scoate mereu o noutate veche, înfrăgezită de cuvintele întoarse la alte înțelesuri și izvoade.

Năravul nostru s-a îndătinat să facă parte din zestrea cea mai aleasă, și lumea ne primește să

spunem seara, cu slove, cele ce au văzut ochii noştri, necurmat uimiţi de lumină. Cum se în-tocmeşte gîndul scris, ştie mai bine albina, care, din pulberi necîntărite, face putini de miere, cu lacrimi ascunse-n stupi, în alveole. Luăm puţin din cer şi puţin din floare, puţin din cuget şi puţin din chin, puţin din credinţă şi puţin din necre-dinţă, şi umplem cuvintele cu măduve dulci.

Tu, din miezurile noastre dumicate cu vîrful penei şi aşezate unele-ntr-altele şi amestecate, ai făcut cărţi şi biblioteci, încet, încet, secundă după secundă, cinci sute de ani, dragul meu Zeţar, care, fără să ştii, ca şi noi te-ai aflat, pe cînd cîntai şi fluierai, că schimbai feţele vieţii, cu o firimitură de cositor şi cu un praf presărat în topitoare, de antimoniu.

Aş aduna cazna ta de o parte şi cazna mea de o parte, ca să le aseamăn şi să le deosibesc, şi mi-e teamă că totul tău întrece de cîteva ori cîtul meu de cîntăreţ şi de povestitor. La covoarele tale groase, ţesute din încrucişări de fire mici, eu nu am adus decît întocmirea chipurilor şi culoarea. Cum aş putea să le despart, ca să fac o movilă de urzeli şi o ulcică de vopsele, fără să mă ruşinez?

Îmi place să stau ore, zile şi vieţi în atelierul tău, numai ca să mă uit la tine lucrînd, mai mult în aer decît în materie, umblînd cu mîna pe deasupra cutiilor tale mici, ca un organist, care, din singura atingere cu fildeşul, scoate un plînset şi un hohot al nădejdii.

De la culegaie, tu treci la teasc, şi din teascul tău iese foaia mîzgălită cu semnele tale, cu litere mărunte negre şi cu începuturi mari. Niciodată n-am aşteptat lîngă «maşină» liniştit ivirea din-tre «valuri» a colilor albe, pe care se strămută gîndul şi licăririle lui din taină. Şi de cîte ori mîinile tale negre, de coşar murdar de funingini

şi ulei pînă la ochi, îmi aduceau pe dedesubt, ca o maramă a lui Crist, purtătoare de reminis-cențe selenare, coala mare de hîrtie tipărită, eu ți le sărutam cu smerenie, închipuind, şi ți le-aş fi sărutat cu adevărat, dacă nu mă sfiiam că ai să crezi că am înnebunit.

LUMINĂ DE TOAMNĂ...

Locuită de-o mie de miracole neîncetate, viața pare un basm etern și straniu, care poate fi întrerupt oricînd și reluat. De la frunză pînă la Aldebaran și licurici e numai podoabă, visare și taină. Nu poți topi un bob de sare pe limbă, ori mirosi o floare, fără ca să se tulbure în tine, mare bolnàv, sufletul, ca o fîntînă de rîpă.

Deasupra cărții în care citesc, scrisă de unul din semenii mei uimiți, atîrnă din boltă ciorchinul, greu ca de piatră, al strugurilor cu bobul mare și vînăt. Striviți în buze, ei mustesc ca niște țîțe, și belșugul lor aduce aminte maternitatea și splendida-i dărnicie.

Vinul și laptele, din cîte musturi țîșnesc pe lume, par cele mai ciudate. Schimbarea din rădăcină, a măduvei și luminii, în suc de bucurie și vigoare, se aseamănă cu renașterea la timp potrivit a sîngelui în lapte. Știința, care la analiză știe să descompuie această schimbare de natură, de formă, de consistență, de culoare și gust, într-un număr de iviri mai mărunte, nu-i poate micșora nici frumusețea, nici misterul. Natura-i un șir de parcuri definitiv închise, și noi ne mișcăm într-un spațiu mărginit de jurîmprejur, ca pasările de pradă.

Toamna, mai frumos decît orice carte și mai viu decît orice gîndire e paharul cu scîntei pe care ți-l întinde podgòria. Chibzuit cu încetineală

și migală, ciorchinul se alcătuiește bob după bob, ca un pumn de mărgăritare, și roua prețioasă, pe care o strînge prapurul și catifeaua diafană, pare adunată cu trudă, ca mierea, firimitură cu firimitură, de niște roiuri nevăzute.

În mijlocul aurului cernut pretutindeni, omul umblă din buruiană în buruiană, ca un păianjen alb, și mii de păianjeni, cu ochii de foc, străbat viile la cules, în bucuria tinereții eterne.

Întîi secerișul și-apoi culesul învață, mai lămurit decît o filosofie propovăduită de un doctor ridicat pe-o catedră într-o sală posomorîtă, puterea muncii și valoarea efortului neîncetat. E învățătura veselă, în sînul luminii, în universitatea florilor și a parfumelor călătoare. E vorbirea înțeleaptă, cochetă și fastuoasă a pămîntului, care cuvîntă-n spice și fructe. E sămînța fecundă, aproape nevăzută, a grîului; bob cu bob, ea clădește măgura de aur din care scoate pîine, sînge și fericire găleata cu cercuri de fier a muncitorului.

Divinități robuste străbat holdele și se umbresc subt frunzele viei. Legea noastră pare între dînsele meschină și amărîtă, și idealurile noastre, — care nu se îmbată cu ele, nu se sărută cu ele și nu joacă în jurul lor, goale și sprintene, — sînt ca niște cerșetoare înfășurate în zdrențele azvîrlite de niște zei sănătoși, cruzi și cîntăreți.

În fundul țării trece hora lui Dionisos, zglobie și nudă, victorioasă. Uriașii cocoșați ai cetății, învinși încă o dată, gem și oftează și sîngeră de biciul de aur al vieții. Îi lovește și trece.

Vizionar steril deși tînăr, aplecat pe o filă cu înțelepciune multă, i-auzi, hora cîntă... Aruncă-ți cartea și du-te, ca să te întorci mai tînăr, mai fulgerător și victorios...

PARAVANUL DE AZUR

Se găteşte de o sută de mii de veacuri frumoasa, şi încă nu şi-a pieptănat pletele pînă-n vîrf. Lighenele ei cu apă au fost scoase din Eufrat şi împrospătate din Iordan. Pînă şi-a isprăvit unghia degetului mic de la un picior, murise Eghipetul, şi frumoasa nici pînă azi nu ştie că s-a născut Cartagina şi a murit. Şi-a lăsat dulăul între piramide, pînă-şi va unge sînii cu uleiuri parfumate, şi dulăul a împietrit de aşteptare, cu ochii către stăpîna frumoasă, care şi-a tras împrejur perdeaua albastră, ciupită de molia de argint.

Ei vremea îi este şi azi de prisos, ca unei cadîne cu tezaure mari, darurile de aur şi mărgăritare ale unui prinţ arab. Visteriile timpilor, din care nu poate cheltuì nici ore, nici zile, neavînd ce cumpăra mai bun, îi aparţin întregi: cum ar interesa-o vremea şi viaţa noastră? Călăreţii curtenitori, care au voit să-i sărute călcîiul de subt paravan, au răbdat să-şi isprăvească toaleta şi au îmbătrînit şi au şi uitat-o. Uite, harfele noastre au aşteptat-o, şi s-au înnoit de mii de ori cîntecele zadarnic şi corzile rupte subt unghiile tocite pe imnuri.

Frumoasa e bogată şi stearpă. Sînul ei nu ştie să dea lapte, pîntecul ei nu ştie încolţi, — şi vorbele dragostei îi sînt reci. De un sînge cu luna, de o fire cu lespedea sticloasă, ea s-a întîrziat la unghia degetului mic, — care, cînd îl isprăveşe, i se pare urît, şi ia lustruitul de la început. I-am

zărit totuş surîsul, şi de-atunci toate femeile par slute, şi căldura lor pare mînjitoare. Cine mai poate să uite?

De o sută de mii de ani, de cînd ni s-a părut că am ghicit-o prin văzduh, inima ne-a rămas pe veci săgetată. Nu! spada dreaptă ne-a străpuns-o şi a rămas acolo, potrivită cu făgaşul spintecăturii, ca în teaca ei adevărată.

S-a răscolit sunetul adînc al pendulei: E ceasul 1931 fără cîteva minute. N-ai mai isprăvit?

SEMĂNĂTORUL DE SCÎNTEI

Viața mi-a fost o lungă noapte de veghe neostenită la căpătîiul Madonei. Culcată pe așternutul albastru, cu mîinile împreunate la piept, ea dormea, între patru luceferi, în roaba cerească. Se strămuta Carul, mă strămutam și eu, în pasul încetinat al sfîntului vicleim de argint. Eu eram, dacă vă aduceți aminte, și rețeaua de fum alburiu care învăluia partea locului cu o năframă de sidef; eu cu cădelnița mea, și în cădelniță cu al cincilea luceafăr, arzînd cu o flacără înghețată.

Într-o noapte din noaptea mea totală, Carul s-a apropiat mai mult de pămînt și, fiindu-mi sete, am pus talpa mea pe lut, și, pînă să mă adăp dintr-o fîntînă cu lanțuri adîncă, a plecat Carul cu Madona și nu l-am mai putut ajunge. Am alergat la toate marginile șesului și pustietății și l-am așteptat să mai treacă o dată pe lîngă picioarele mele desculțe în pulberea fierbinte, ca să-mi iau locul din nou, — și pretutindeni el a trecut mai sus de mine, urmărit de ruga și de închinăciunea mea.

Înțeleg de ce vă sfiiți de mine și de înțelesul meu, voi, pe care vă miră că un om poate străbate lumea cu o cădelniță și cu capul ridicat spre Tărie, ca subt o fereastră de unde așteaptă să-i pice o garoafă. Am făcut unelte cu corzi și am învățat să cînt, frămîntîndu-le subt streașina lui Dumnezeu. Am luat ghiersul vîntului în sufletul

meu, pribeag ca o vîslă pierdută din marginea luntrii, și l-am împins în sus, împreună cu șoaptele mele. Vocea pădurilor am împletit-o cu stihurile apelor călătoare și am trimis-o departe.

Iată, viorile și cobzele mele, neînsuflețite, atîrnă spînzurate în plopul din fața chepengului bordeiului meu, săpat în țărînă, ca un mormînt de viu, — și cădelnița mea fumegă încă înnaintea cerurilor din care am căzut. Ca să zac, îmi trebuie giulgiu albastru; ca să plîng, îmi trebuie o cristelniță de piatră pentru lacrimi; ca să gem, îmi trebuie martur heruvimul — podoabele firești ale suferinței mele.

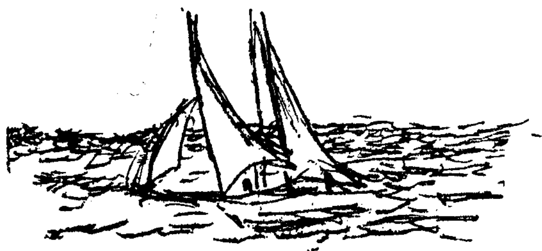
Am plecat în colburi, pe drumurile care umblă și care nu sosesc, și, amestecat cu turmele, cu cirezile, cu oile, cu caprele, cu vacile, cu cîinii și cu ciobanii, am deschis pleoapele zilelor pe piscuri înnalte și jos pe mòstiște, — și, pentru că mă pricepeam în stele, am rămas în cele din urmă pe baltă, ca să le prind.

De atunci încoace, adun stelele cu plasa, de cum înserează, și-mi umplu luntrea cu ele, ca să mă mîngîi, și, cu gîndul, le seamăn în urma plugului și a grîului, după ce cîmpul rămîne singuratec. Și stelele se sting în luntrea mea, cînd ies cu ele la țărm ca să le descarc, în fiecare noapte, murind în lumină, ca niște licurici, — și munca mea începe din nou la scăpătat. Nu mă pot obișnui cu pămîntul pînă ce nu-l voi semăna cu stele, ca să răsară împărechiate ca trifoiul și țăpoase ca spicul.

Umblînd cu focurile reci, mîinile au degerat, unghiile au căzut, și brațele au ajuns ca niște mădulare de camforă, ca o ceață tare, în care a rămas o pulbere de lumină. Noaptea mea bună va fi aceea în care, prinzînd luceferii toți din baltă și încărcînd luntrea cu constelații, voi nimeri țărmul înnainte de luminat și le voi

semăna pînă ce nu scapără răsăritul. De aceea, plasa mea se înnădeşte zi cu zi, urzeala sporeşte, pentru ca dintr-o singură aruncătură să cuprind odată undele întregi şi să răpesc cerurile pe de-desubt.

Iată-mă sculat în luntre ca o statuie, fermecînd apele şi citindu-le molitvele nădejdilor mele. Căci dacă nu voi putea prinde cerul în plasă, poate voi izbuti să îngroş balta prin descîntece şi cîntări, şi să-mi scot luceferii ce-mi trebuiesc, ca nişte sîmburi de lumină, rupîndu-i din mîlurile închegate. . .

GRĂDINA CU LEACURI

— Sînt un necunoscut care vine să-l cunoască. Roagă-l să mă primească. De cincizeci de ani caut cărarea care duce la el, — și, acum cînd am găsit-o, nu mă mai pot întoarce de unde am purces. Fii bun și du-te de-i spune, iar pentru osteneala ta, ține: un ban de aur.

— Păstrează-ți-l, străine, și întoarce-te acasă. De cînd ne-am strămutat aci, toată lumea a căutat să-l iscodească zadarnic. Bate-n poartă, poarta răsună...

— Dar eu îl iubesc.

— Iubești un necunoscut. Și muma lui l-a iubit, poate mai mult decît tine. A lovit și ea în clopot și a plecat și ea cu mîinile la ochi.

— Am auzit că stăpînul tău este meșter în vindecarea sufletelor. Mi-au spus cîțiva prieteni de-ai lui, din copilărie.

— Prieteni nu a avut, și copil nu a fost nici-odată. Vrac de suflete — nici atît. Nu-ți înțeleg destul de bine gîndul.

— Pentru doi... pentru patru bani de aur... pentru zece... te vei duce. Spune-i că un călător cu sufletul obosit, a părăsit o țară cu cincizeci de biserici mari, de piatră, cu două sute de orașe minunate, cu scobituri de mare de cleștar, — și vine să-i ceară sfaturi. Am un palat închis pe dinafară în coji de sidef și tencuit pe dinlăun-tru cu pietre prețioase. O mie de roabe tinere

m-ascultă. Le privesc dimineața scăldîndu-se într-un lac de sticlă de zece pogoane. Cele mai dulci fecioare de pe lume tresar bucuroase că ochiul meu le învăluiește. Sînt stăpînul unei omeniri de învățați și de mari negustori care se tăvălesc să lingă teaca spadei ce vezi, dimpreună cu femeile, cu fetele și cu flăcăii lor. Spune stăpînului tău că sînt puterea sfîntă și închinată, răzimată pe număr și întîietăți. Trebuie să îmi deschideți. Sufletul meu cere hrană, și o poartă cum nu-s la beciurile mele cutează a se împotrivi. Du-te degrabă. . . Aștept. De unde nu, sparg zidul și intru.

— Zadarnică trudă și laudă copilărească. Aurul tău se adună îndoit în casa noastră, la mătura de dimineață. Fă patru pași la stînga și vezi: grătarele sînt dezvelite pentru tot trecătorul: cine vrea să fure o poate face liniștit.

Pe o movilă de aur, împrejmuită cu ostrețe, zăcea o scroafă albă, îngropată pînă la șolduri.

— E bălegarul nostru, adaose paznicul porții. Trimite-ți robii să-l încarce. Cîți robi ziseși că-ți ascultă porunca?

— Opt sute de mii.

Paznicul își întoarse capul cu căciulă și șuieră subțire. Patru tigri ieșiră din perdelele de verdeață, și,-n fuga lor, unul, bucuros peste măsură, greșindu-și săritura, căzu ca un copac, dincoace de poartă, în partea străinului stăpînitor, înghețat de groază.

— Nu te teme, omule. Pisicile noastre sînt blajine. . . Lasă-l să-ți miroasă spada.

Tigrul își umflă spinarea, se dete înnapoi și se aruncă peste poartă, înlăuntrul grădinii înțelepților, într-o curbă lungă prin văzduh, de înnotător. Paznicul întoarse spatele, urmat de pisoi, lăsînd firida zăbrelită a porții deschisă.

— Un călător cu sufletul ostenit! răcni străinul, scuturînd poarta din belciuge, iar paznicul dete

din umeri, cufundat în citirea unei cărţi, pe care o trăsese din cingătoare. Apoi, luîndu-şi parcă seama, paznicul se întoarse către poartă.

— Trimite-ţi mîţele la odihnă şi deschide...

— Am uitat ochiul porţii deschis.

— Dar ce citeşti, paznicule neascultător?

— O carte scrisă în limba voastră, o limbă pe care o vorbiţi şi totuş nu o înţelegeţi.

— La noi slugile citesc dorinţele Domnului şi sînt mulţumite.

— În grădina noastră nimeni nu-i slugă, nimeni nu-i stăpîn.

— Dar cine mătură bălegarul de care vorbişi, cine tunde copacii, cine hrăneşte tigrii?

Paznicul se apropia citind.

— Nu sînt puternicul din ţara mea, sînt un biet sărac şi sînt un om deştept. Într-altfel cum s-ar putea să-mi fie sufletul obosit?

— Dacă eşti sărac, să-ţi arunc o lopată de bălegar. El e pîinea voastră cea de toate zilele şi visul vostru covîrşitor. Adună, ia cu tine şi du-te sănătos. Dacă eşti într-adevăr ostenit, caută în tine arama vindecătoare şi o vei găsi. Leacul tău nu este la altul: cercetează-te bine.

Paznicul trînti capacul firidei de fier şi scrîşni un zăvor.

LUMINA

Lumina e-n geamul tău și în paharul tău cu apă. E-n ochii tăi.

Ești ca un pom cu mugurii aprinși. Lasă-ți ramurile să pornească. Lasă-le să meargă pînă acolo unde singure se vor opri. Acolo face ramura fruct. Alte ramuri vor încolți și vor pleca în sus din trunchiul rădăcinilor tale.

Nu ieșì din sufletul tău, nu călătorì cu alte suflete, ca în niște bărci fără lopeți. Barca bună, cu lopețile tari, e sufletul tău, e gîndul tău. Pentru brațele tale, numai sufletul tău are vîsle potrivite. Adevărul tău numai în tine se află, și numai limba ta îl poate tîlcui. Fiecare om vorbește, cu glas deosebit, un grai deosebit. Minte cu minte nu se înțelege deplin, înstrăinată de graiuri. Tu ești unul, și ceilalți sînt sute de mii de mii. Tu pe unul singur trebuie să-l mîntuiești: pe tine. Pomul vede numai de cireașa lui.

Aș vrea să fac din fiecare din voi o comoară închisă, bine zidită pe dinlăuntru. Închide-te în za și ascunde-ți ochii în coif, și în trupul tău de fier încremenit mișcă-te nevăzut, ca argintul-viu în stîncă.

Lumea nu este aceea care se vede: aceea pe care ți-o închipuiești. Intră în închipuirea ta adînc și ieși pe tărîmul celălalt: nu te dezlipi de închipuirea ta.

În tine se găsește lumea întreagă, oglindită pe dinlăuntru. Ca în bobul de mei, zac în tine

puterile taurului și farmecele tainelor strînse-n miez. Plodul tău ascuns, pe care n-ai știut să-l cauți, e huștia și aluatul vieții; gîndul tău, ca o drojdie vie, o sporește, înzecind-o în copaia ei. Ceea ce cauți în alții, se află pe măsura înțelesului tău în tine, rătăcitorule.

De ce pribegești în grădinile străine și-ți lași florile neîngrijite, și, copacul tău, cu omizi? Mireasma ta nu ți se pare bună, fiindcă nu o cunoști, altoaiele tale ți se par sterpe, semințele tale — goale, fiindcă sînt ale tale. Gîndește-te bine: e cineva mai bun ca tine? Nu e...

ROBUL

Noi trebuie să ne tragem dintr-un lung şir de robi din timp. Cineva îmi spune: «Nu e voie!» tocmai atunci cînd mă pregătesc să mă bucur, — și ascult! Am aflat, cu vremea, toate bucuriile oprite şi m-am obişnuit cu suferinţa că nu e voie nimic. Am ascultat porunca, dar m-am ascuns: «Nu e voie. Bine. Stăpînirea mea începe acolo unde a celorlalţi sfîrşeşte.» Şi, treptat, ferit de bunătăţile ţărînei, m-am apropiat, fără să vreau, de o zare, care seamănă cu cerul, și de un tovarăș, care seamănă cu Dumnezeu. Bine, nu e voie: la urma urmei, am bucuriile mele.

În fiinţa mea de ţărînă au intrat, cîte puţin, ceara lunii şi icoanele de argint ale apelor, şi nu mai seamăn nici cu ceilalţi, nici cu mine. E adevărat: lucrurile se înţeleg la marginea cuvintelor, şi cuvintele nu sînt de ajuns ca să le înţelegi: e nevoie de har. Aci niciodată vocea nu s-a sculat dintr-un jilţ ca să mă oprească: aci e voie şi aci mă simt în casa mea, în casa codrilor, a fîntînilor și a vultùrului negru.

Beat de voie bună și cu paharul ridicat, m-am oprit în mìjlocul dănţuirii, am căzut pe gînduri, pierzînd potirul de cleştar, aruncat de stînci. «De ce nu mai joci?» m-a întrebat cobzarul. «Nu e voie!» i-am răspuns. A rîs cobzarul, şi rîsul s-a dus învîrtindu-se în vîrtejul horei, din gură

frumoasă în gură frumoasă. Veni un moșneag întristat și m-a întrebat: « Ai spus ceva, că nu e voie, și am aflat în capul pădurii și am venit să-ți spun că ai dreptate: nu este voie! ». Și-a mai venit un flăcău cu sprîncenele îmbinate, și tot așa mi-a spus: « Nu e voie ».

Dar mă răzvrătesc. Cum să fie voie pentru toată lumea, și numai pentru mine să nu fie? « Este voie! am strigat. Uite că este voie! » Și, cu pieptul înnainte, ca o platoșă de amenințare, și cu o spadă lucie în pumn, am pornit către ceruri. Și de colèa, din sulfină, a ieșit un greiere și a zis: « Nu e voie! ». Și de dincoace, din păpădie, a ieșit o veveriță roșie și mi-a spus: « Nu e voie! ». Și a trecut peste mine și o pitulice, și tot așa mi-a spus, zburînd: « Nu e voie! ». Într-adevăr, nu era voie; pieptarul mi s-a încovoiat și am pierdut scînteia lungă a spadei din cotor. Răzvrătirea mea era răzvrătire de rob.

Dacă n-aș fi fost neam îndătinat de robi, nu m-aș mulțumi să fac bine mereu și să mă mulțumesc pentru mine cu greutățile, cu corvezile iubirii, cu aratul din șira spinării a bucuriei altòra; n-aș zice în fiecare ceas: « Lasă; eu pot să mai aștept, nu e nimic; ei să fie veseli și fericiți ». Am un dar de a cădea în genunchi și de a mă duce vreme lungă pe genunchi, cu bunăvoința în cîrcă! Unde se strînge iaz mai adînc, tocmai acolo iau oamenii în spinare și-i trec pe uscat. Sînt carul tuturor, sînt luntrea tuturora, sînt hambarul tuturora, și mie nu-mi rămîne, pentru mine, nimic. De ce să-mi rămîie? «Lasă, așteaptă. Veniți, cîini bătuți, flămînzi și bolnàvi, voi, care nu aveți nimic pe tot întinsul cuprins între stele, veniți și culcați-vă în mine; lăsați-mi mie rîia și bubele voastre; lasă, eu pot să aștept. Cîtă-mi va mai fi așteptarea de clopotniță singuratecă? Bun e Dumnezeu! Lasă, așteaptă, mai rabdă. »

Şi cînd nici nu caut, nici nu mă bucur, nici nu surîd; atunci cînd sînt cu totul singur în viaţa ce-a fost şi în viaţa ce-are să vie, şi aş vroi, în puterea nopţii, să mă lenevesc puţin, întins între zodii şi mîngîind Capricornul, mi-e frică. Nu ştiu de ce mi-e frică. Nu e voie. Nu e voie de odihnă. Şi pentru că nu e voie nici să dorm, ca nu cumva să visez frumos, muncesc. Sînt un rob: trebuie să muncesc. Şi muncesc cu toate vitele sufletului meu, înjugate la întuneric. Şi mă izbăvesc. Nu mai mi-e teamă de nimic. Din mormîntul ostenelii mele, îngropat în bulgări de piatră, mă ridic. Ce bine a fost! Şi, deodată, lumea care mă stăpîneşte, lumea cu voie, mi se arată ca o gîndăcărie măruntă cît meiul şi arpacaşul, adunată pe un coltuc de pîine cu unt.

Lasă, nu e nimic, aşteaptă. . .

UN CÎNTEC

Un orb, la o margine de drumuri, cîntă:

Cum poți tu răbda sărăcia, cel care treci, gol și flămînd? Te găsesc așteptînd mila și îndurarea mea, și niciodată, niciodată mîna-ți întinsă nu s-a ridicat să mă lovească. Îți arunc un ban în căciulă, și mulțumești; îți dau o poruncă, și asculți. Ridic bățul: tu surîzi și te sperii și mă rogi să te iert. Pentru ce să te iert? Ce mi-ai făcut? Mi-a venit să te bat, și te-am bătut.

Te-am sărit odată cu piciorul, Iov, ca o mocirlă. Căzuseși doborît de un tremur. După ce te-am sculat de jos cu arome iuți și te-am răzimat de o ulucă, te-am bătut încă o dată, pentru că ai stat în drumul oamenilor la prînz, cînd lumea încălțată și îmbrăcată bine se grăbea să ospăteze. Și toți trecătorii, adunați împrejurul tău, ți-au dat cîte un ghiont.

Știam că te vei încovoia de durere, jucînd jalea, tristețea și nenorocul, și totuș te-am bătut, ca să cunosc înspăimîntătoarea răbdare a umilinței. Aș fi voit atunci să te văd crescînd, lățindu-te, ridicînd o talpă uriașă peste noi, strivindu-ne cu o rupere a oaselor, ridicîndu-ne de urechi și bărbie și aruncînd cu noi de pămînt, repeziți ca niște damigene.

Am întîlnit pretutindeni ochii voștri haotici de suferință și înflăcărați de marea deznădejde. Unii cer, alții s-au resemnat. Voi ați primit așe-

zarea lumii așa cum s-a făcut și respectați orînduirea ei, în genunchi. Pe dinaintea privirii voastre sterpe aleargă, la banchet și spectacol, domnii gătiți și femeile fardate. Fetele voastre năzuiesc, lenevite din șolduri și din pleoape, să-și apropie sînul de libidinea capricioasă, un ceas, a unui personaj cu blană scumpă, și se tîrăsc, unduioase, împrejurul meselor și paharelor golite, cînd, ticăloșiți, voi trăiți la picioarele stăpînilor, amestecați cu chibriturile din scuipători și cu țigările fumate, lingînd nasturi și inele.

Cine v-a învățat să vă înnăbușiți dorințele și să nu le mai auziți? Viciile voastre, — imitate după stricăciunile stăpînilor, pe care-i desfătați. Mlădița voastră civilizată și-a descoperit o chemare și un noroc, prezintîndu-și nevestele, surorile și fetele la timp. Muncii aspre, însuflețită de un țel depărtat, urmărit cu hotărîrea neînduplecată a dușmăniei, parveniții voștri i-au preferat dărnicia unui alcov. Vino cu mine să ți-i arăt cu degetul pe stradă, la teatru, la hipodrom, la jocul cu cărți, și mai departe, și mai sus. Dinaintea degetului meu întins, ei nu vor rînji, ci vor închide ochii, cugetînd o răzbunare. Vino să-ți spui de cîte ori rămîn singuri acasă, pentru ca, întinși pe sofale, să răsfoiască registrul cronicii scandaloase, surîzînd că aceleași lucruri s-au mai întîmplat acolo unde a căzut săcurea sau a fulgerat cuțitul. Timpurile putrede și stăpînirile trăiesc lîngă tine: deschide ochii și te uită. Dacă ochii te vor ajuta să vezi și nasul te va sprijini să miroși, dezgustul te va mîntui. Nu-ți pute, ție, sceleratule sau amăgitule, măduva de puroi a coaptelor mărgăritare? Strînge puțin cercelul din ureche.

Viața voastră, săracilor abnegați, durează zilnic numai o zi. Aprinse dimineața, paiele vi se sting la înserat. O pîine v-a săturat și un rachiu vă

împacă. Capul vostru, împleticit că stă îndătinat între picioare, nu l-ați ridicat încă pînă la ferestrele stăpînului care miluiește, și fruntea vi s-a obișnuit să fie a cincea talpă de călcat prin întuneric.

Luați aminte că o rîvnă necurmată și o lepădare de mulțumirile clipei oțărăsc puterile de năzuință și fac, dintr-un ins înnodat în sineș, zece. Scoală-te, neputinciosule, și umblă! Și înnainte de orice cîștig al minții, dobîndește scîrba de comoara altùia, pe care o caută tîlharul. Suprimă aurul din viața ta, ca să-l stîrpești din viață de tot: meargă osîrdia ta drept.

Cîntăreții voștri v-au îndemnat întotdeauna, și voi nu i-ați ascultat. Sau i-ați bătut cu pietre, ca să-i siliți să vă blèsteme și să vă vîndă, și pe unul l-ați răstignit, pentru că v-a silit să treceți peste voi și peste stîrvul bețiv al stăpînului vostru, răsturnat subt masă, în vomitura în care v-a găsit lingînd. Sărăcia ta nu poate să fie răbdată *decît atunci cînd toată lumea se va împărtăși* cu dreptate dintr-însa. Bogățiile nu se ajung pentru toți, sărăcia e de totdeauna și trebuie căutată călugărește. O mie de oameni dumică și golesc hambarele toate, și popoarele se uită, din drum, ca la o horă de nebuni. Ia scripca din umărul lăutarului și sfărîm-o subt ciubotă, zdrobește naiul, închide beciul de vin!

Sînt două soiuri de lăutari. Lăsați-i să cînte numai pe aceia care fac pomenire și aducere-aminte, și alungați cîntăreții de uitare. Relele nu trebuiesc uitate, și suspinele sînt datoare să facă parte din voi. Nici o dulceață nu vă îndulcească, nici un farmec nu vă adoarmă, nici un descîntec nu vă înmoaie trezirea ce vi se cade.

Un sfînt a călcat, pe cîmp, într-un cuib de mierle, omorînd puii, fără voie, — și el și-a osîndit piciorul cu păcat să umble gol în àrșiță și îngheț.

Tu, care stai cu mîna întinsă ca să ceri, şi nu ca să porunceşti, încearcă şi întoarce jarul vetrei cu mîna ta pedepsită. Tu, care plîngi, opreşte-te şi scrîşneşte. Tu, care te vaieţi, fă-ţi glasul judecată. Tu, care ai aţipit, zmulge-ţi pleoapele, ca să nu mai adoarmă niciodată luminile ochilor tăi, arzătoare. Nu te lenevi, nu sta, nu întîrzia: umblă şi deprinde-te cu mersul înnainte, aşa ca moartea să te găsească în picioare şi să mai mergi şi după ce ai murit. . .

POVESTE

Întorcîndu-se din cetate cîntărețul, la pămînt, și făcîndu-se țăran, adică iubitor de țărînă, a fost odată că s-a ivit o iarnă grea. El a cunoscut că o să fie toamna și iarna lungi, după semnul îndătinat al belșugului de păinjeniș. Nu se mai văzuseră de multă vreme atîtea rețele de mătase subt streașini și între ramurile de copaci, vîslite de clătinarea aerului ușoară, cu cîrmaciul pînzei răsfirate, strîns în mijlocul ei ca un bob. Ața de lipici a rețelei ți se anina de ochi toată ziua și, împiedicat să clipești, erai nevoit să-ți cauți cu două degete firul pus de-a curmezișul între ureche și bărbie. Iar din vînturi și din cer se desfăcea, ca din caiere, aceeaș lînă ușoară, ca un clăbuc tors; semne de mari ninsori viitoare.

Atunci săteanul, aducîndu-și buturugile de iarnă, — cîteva care, — în bătătură, adunîndu-și fînul și îndesîndu-l în coșare, vînturîndu-și încă o dată chihlimbarul de porumb, a ridicat o rogojină de papură moale îndărătul ușii și aștepta să vie iarna făgăduită de păianjeni. Sacii lui erau plini cu bucatele pe care le dăruiește omului harnic pămîntul, și podul de așijderi. Lăscăile lintei, mărgăritarul fasolei fuseseră întocmite în două movili, cu lopata de lemn, iar bulgării de humă cu inima dulce, ai cartoafelor, făceau o măgură neagră mai mare. Mărarul cu speteze de sîrmă, snopi, atîrna de grinzi, iar bolovanii,

după mărimi, ai verzelor, guliilor și ai ridichilor cu pielea de bivoliță, stăteau în preajma morcovilor vopsiți cu apă de cărămidă.

Şi venea iarna din pădurea de peste rîu, încet, — și coasa ei, apropiindu-se, a înghețat în apă, și a rămas pînă la dezgheț, cînd am scos din oglindire numai coada: fierul se topise.

Plecaseră berzele, rîndunicile și toate pasările călătoare, și pînă și vrăbiile intraseră undeva în viscole și vifor, de nu s-au mai văzut o lună de zile. Şi singura viață a șesului încremenit în albitura iernii se vedea în lupta fumului din hornuri cu iutele ger.

Spusese însă omul:

— Fiindcă vor fi multe zăpezi pînă în april, de cîte ori o ninge, să iei, nevastă, un ou de la găina moțată și să-l pui în ciur.

Firește că s-a făcut întocmai cum a zis. De fiece zăpadă nouă, care cădea după zăpada topită, un ou din ziua zăpezii se strecura în ciur. Şi ciurul s-a umplut pînă-n april, încît mai era nevoie, dacă s-ar mai fi întîmplat să ningă, și de o căciulă. Dar Dumnezeu a voit să nu mai ningă și nici nu a mai nins.

Pîn-aici, toată povestea e adevărată, dar nici de-acolo înnainte nu e mai mincinoasă. Numărînd ouăle din ciur, țăranul și țăranca au găsit treizeci și două. Va să zică, fuseseră treizeci și două de zăpezi.

— Ce facem cu ouăle acum? Le mîncăm?

Au luat o curcă și au pus-o să clocească. Întîi, nu a voit curca să fie cloșcă, — dar multe nu vrea nici omul. Ei au pus curca subt un coș, au ținut-o trei zile împovărată, și a patra zi a primit curca treizeci și două de ouă ale găinii, și le-a clocit de bunăvoie, pînă ce a ieșit din fiecare ceva.

Crezi că de subt curcă au dat fuga prin paie

treizeci și doi de pui de borangic. Iată că te-ai înșelat. Au ieșit, dimpotrivă, treizeci și două de urîciuni: o broască rîioasă, — o șopîrlă, — un șobolan, — o năpîrcă, — o cîrtiță, — o coropij-niță, — un vierme, — o omidă, — o muscă mare cît unghia, — un păduche cît degetul de la picior, — un pui de mîță cu colții afară, întorși pe dedesubt, — și cuiburi de felurită mùșiță, în care furnicau soiuri puturoase de viitoare stoluri purtă-toare de puroaie și otrăvi. A ieșit o spuză care, luată de om, cum se ia praful după cîini, scorojea carnea cu o mătreață ca de scrum, și ajungea uscată la os, și trecea prin el putrezindu-l fără mîzgă. A mai ieșit o boare de înnecăciune și tuse, și a mai ieșit un țînțar nevăzut, care muncea mintea și întuneca bucuria. Și alte boli ciudate s-au trezit în ouăle găinii moțate, clocite de căl-dura curcii.

— Nu mă miră afară din cale, zise săteanul, care fusese cîntăreț la strană, în cetate. Astea sînt bolile leprosului, nebunilor și bolnavilor, boala lui Iov, boala lui Lazăr, boala fetei lui Iair. Între ele sînt și cele șapte vaci slabe. Și bubele Egiptului sînt.

Ca să ne scăpăm de ele, iată: ia pieptenele iepei și deapănă pletele salciei plîngătoare, de la Florii, cu panglicile verzui lăsate pînă jos. Ia flo-rile zambilei, ia ceară și miere și du-le pe movila răstignirii. Și cheamă pe Iisus, care tocmai trece, — uite-l colò, — pe subt sălcii, scuturîndu-și părul și barba de pulberea mormîntului, și strigă, fiindcă a înviat, ca îndrăciții:

— Iisuse, fiul lui Dumnezeu, mîntuiește-mă!

TIMPUL PUTRED

Am pus urechea la stupi și am ascultat, nefericit că nu mai întîlnesc albinele din prisacă în cîmpul fierbinte, cernut cu polenuri și floare, cules, pînă-n ogrăzile noastre cele mai dinlăuntru, de lucrătoarele uleelor străine. Acestea cunosc dulceața și mîzga aromatică a buruienilor pămîntului nostru, născător de daruri pierdute. Stupii, unul după altul, tăceau amorțiți ca niște urcioare goale, în care se acresc drojdiile părăsite ale sucurilor unei strădanii vechi. Albinele din fagurii uscați au pierdut drumul dinlăuntru la lumină și, paralizate de o descompunere a voinței și de o melancolie tragică a patimii de viață, au încremenit în jurul reginelor îmbătrînite. Bolnàve în palatele lor de ceară și nebune de un orgoliu neputincios, ele au imprimat mulțimilor muncite o tîmpenie lenevitoare, în vreme ce grădinarul, proprietarul ștubeielor, a plecat. Albinelor toate li s-a înmuiat acul sau a căzut, ca un pinten inutil, rămînîndu-le în trup numai veninul răscopt, care le arde. Zăbranicul negurilor sufletești învăluie stupii noștri, și muștele, care vin pînă la urdinișuri, să ia dumicații de zahăr risipiți, au găsit cetățile de papură și nuiele, țuguiate ca niște căciuli, păzite, deasupra, de steagurile negre.

Am luat vioara din grinda strămoșului meu, și arcușul ei, spînzurat alături, ca o lopată de

luntre moartă. Şi pentru că era duminică, şi pentru că nu mai sunau clopotele din turle, ca-n datini, căci preoţii, uitînd de proscomìdie, dormeau netreziţi pe subt mese şi scaune trîntite, iar ţîrcovnicii, depărtaţi de funii, se făcuseră domni şi mari dregători graşi, voiam să cînt o liturghie pe strune, în cinstea Domnului celui de sus şi spre potolirea blîndă a durerilor mele de pribeag. Coardele nu mai sunau nici una ca de obicei, şi arcuşul meu dete un zbierăt flămînd. Răcneau din vioara bătrînului meu turmele înfricoşate de furtună pe şesuri şi-n codri şi gonite de Diavolul răzbunător şi trist. Dusei atunci vioara, ca şi stupii, la ureche şi ascultai vocile în vălmăşagul încremenirii dinlăuntru, — şi iar purtai nuiaua cu fire de păr, pe sforile viòrii. Rugile de biruinţă erau bocete de înfrîngere, suişurile sunetului de bucurie coborau în jălanii, izbucneau în plînsete şi vaiere asurzite. Vioara mea, care cîntase nunţile şi botezurile tuturor tinerilor din casă şi întoarcerile vesele la vatră ale păstorilor noştri din fulgerii muntelui şi din grindinile negre ale luptelor cu norii, nu mai ştia să cînte, şi din toate cîntecele strămoşului meu îşi amintea numai prohodirea şi maslul.

Am scos din dulapuri cîntarul, cu care îşi socoteau cei din trecut tutunul şi mălaiul, şi l-am cumpănit pe masa mea săracă, rotundă, cu patru picioare oloage, de pe laviţa învelită cu o scoarţă tărcată, din străbuni.

Gol, cîntarul sta povîrnit într-o parte, ca şi cum un picior nevăzut călca tirizia din văzduh. Am dat cu mîna pe deasupra, parc-aş fi rupt un păinjeniş; cîntarul se strîmba cu tirizia lui a doua. Pusei acul dintre tirizii la punctul stătător şi, dîndu-i drumul, tiriziile de metal căzură. « Fă-ţi cruce! » zise bătrîna. Îmi făcui o cruce înceată, ca bunicul, ducînd mîna, strînsă la trei

degete, pe frunte, pe piept, pe umărul drept, pe umărul stîng, şi zisei: « Amin ».

Necuratul îmi izmenì încă o dată cumpănirea. Luai atunci pietrele de aramă ale cîntarului şi citii pe ele, bănuitor. Ocaua şi dramul atîrnau deopotrivă; ţineam în mînă nişte greutăţi uşoare, ca nişte bucăţi de anafură uscate, şi ca nişte fulgi. Cel care stricase cîntarul a golit şi miezul pietrelor de cumpănire.

— Bătrînico! zisei. Prisaca, bordeiul şi cîntarul sînt vrăjite de un duh blestemat. Ferestrele se întorc în tocurile lor. Uşile încep să spînzure pe o ţîţînă. Grinzile s-au lăsat. Podinile se risipesc fără să le călcăm. Dar şi treptele scării au ceva: pun piciorul pe piatră, şi mi se scufundă în tărîţe. Să ieşim, şi nu avem pe unde. . .

PLÎNSET

«Ce te legeni, codrule, fără ploaie, fără vînt?...»
Ce te scuturi tu, Pămîntule, fără pricină știută? De trei ori te-ai cutremurat, de Sfintele Paști, ca atunci cînd a fost răstignit Iisus de viu și, dîndu-și sufletul, s-a făcut îndată întuneric. Cetățile au căzut, și clopotele s-au pornit singure să sune în clopotnițí. Tu n-ai aflat că Iisus a înviat, după ce te-ai clătinat întîia oară? sau ăst an el nu a mai înviat cu adevărat?

Ce uri te-au răzbit ca să ridici orașele în văzduh și să strivești cu ele oamenii care ți se închinau? Ai luat muntele de jos, ca un bolovan, și l-ai aruncat în noi; în poala ta de mătase ai adunat Balcanii ca niște pietrișuri și ai alungat cu pietre oamenii către mare, și ei au fugit în talaze. Am zburat de la Dunăre la Peloponez, și, ce-au zărit ochii mei, nici ochii lui Dante n-au putut să vadă în visul lui din Infern. Unde se răsfăța șesul semănat pentru spice, s-au deschis găuri fierbinți, de vitriol; unde cădea lină beteala izvoarelor și se ridica fumul apelor virginale către piscuri, ai semănat scrum uscat. Brazii au îngălbenit într-o noapte, de par steagurile strînse și înfrînte ale unor oștiri îngenunchiate și moarte-n genunchi. Noroiul e acru, lacurile s-au otrăvit de la ceruri, și morunii și somnii plutesc umflați, laolaltă cu oamenii, cu șerpii și cu cîinii, pe așternutul îngroșat cu plumb lichid, al undelor cleioase.

Bărcile zac în heleştaie de asfalt, şi din Tăria neagră plouă mucegai.

Cine-şi scutură, Pămîntule, din turla lui Dumnezeu, nevăzută, peste noi, mătura cu viermi? Timpul, Pămîntule, a zmuls toate limbile orologiilor din chivărele vechi ale bisericilor şi le-a aruncat, ca nişte săgeţi, în mocirlă. El a luat toate ornicele de zmalţ, care voiau să-şi asemuiască bătaia măsurată cu trecerea lui, şi le-a spart ţăndări şi cioburi, ca pe nişte ceainice şi ceşti japoneşti. De la Dunăre la Peloponez am întîlnit o movilă de timpuri sparte şi de veacuri făcute praf.

Am văzut pasărea răsturnată de pe ouăle fragile, alergînd să se bată cu întunericul, duşmanul ei, şi să muşte din fulgii lui năbuşitori, cu ciocul deznădăjduit. Saltele negre, adînci, ale beznei păroase, au căzut, surd, peste viaţă. Pămîntule, de ce te pustieşti?

Subt o horă de sălcii juca o horă de copii, prinşi de mîini, dedesubtul năvodului luminii. I-ai scufundat într-o pătură de zmîrcuri şi i-ai înnecat cu zmîrc. « Unde sînt copiii noştri? », plîngeau femeile la fîntîna uscată, şi pe femei le-ai aprins de vii, scăpărîndu-le foc în plete: iată-le alergînd, torţe, de-a lungul ţărmilor, către Nazaretul închis şi către Ierusalimul încuiat. « Deschideţi zadarnicele porţi de granit ale Cetăţii Împietrite! », strigă mumele şi fecioarele, bătînd cu pumnii în uşile munţilor zăvorîţi.

Pămîntule, la care ne închinam pe brînci, pe pieptul neamurilor noastre dintru început, culcate în cuibul tău părintesc, de ce ne fugi de subt nădejde şi de ce te ascunzi graiului nostru cerşetor, care te sărută? Caut pămînt şi nu mai găsesc, caut cer şi nu mai găsesc, caut lumină şi nu mai găsesc. Unde sînt, Domnule, Pămîntule? Zburătoarele nu mai au ramuri pe care să se

odihnească, şi plutesc între două neanturi căscate, — rîpă sus, prăpastie jos. Drumurile au pierit, carele s-au oprit, vitele dorm înjugate. Luna s-a rărit în cer, ca o batistă destrămată.

Pămîntule, răzbună-te, pedepseşte-ne! Cinci ani întregi te-am adăpat numai cu sînge, numai cu sînge tînăr, de feciori. Dă-ni-l înnapoi, mort, şi sugrumă-ne cu el.

GENEZA ŞI APOCALIPSA

Dumnezeu a făcut frunzele, una cîte una, florile, poamele. Le-a plouat, le-a luminat, le-a crescut. A făcut primăvară, vară şi toamnă — şi iarnă. A dat drumul vîntului, le-a scuturat, le-a îngheţat şi le-a strîns laolaltă — movilă.

Dumnezeu a făcut tot aşa iarba, ca să măsoare zilele. A strîns-o toată şi a făcut o a doua movilă, deopotrivă cu cea dintîia.

Dumnezeu a făcut timpul, ceasurile, minutele, secundele şi a desfătat viaţa cu mărgăritarele lor de apă şi lumină de rouă. A secerat o dată timpul, l-a făcut grămezi şi movilă. A treia movilă, deopotrivă cu celelalte două.

Dumnezeu a făcut tot aşa gîndul şi visul cu neînchipuitele lui podoabe, şi dragostea dimpreună cu ele — le-a scuturat o dată, ca pe o floare de salcîm, — albă, albastră şi trandafirie, — şi a făcut din ele altă movilă, deopotrivă cu celelalte trei.

Şi pe om l-a făcut de asemeni, şi l-a doborît de asemeni, şi a făcut din toţi oamenii un muşuroi. Cinci movili deopotrivă au rămas în pustietate. Şi numărul frunzelor, al ierbii, al clipelor, al gîndurilor, al visurilor şi al oamenilor a fost întotdeauna acelaş, numerele ivindu-se şi pierind numai părechi.

Peste cele cinci muşuroaie, umblă singur Dumnezeu şi se joacă pe nisip cu greierii, care sar

dintr-un mușuroi într-altul. Atunci își va deschide gura întîia oară Sfinxul și va da urlet a toată lumea, și va muri și el.

NOCTURNĂ

Pe ploaie, sufletul încetează de a mai fi zburător, de o ființă cu focul, care se aprinde numai la uscăciune. Cu àripile strînse, cu anteriul penelor ridicat, el străbate noroiul, pipernicit și sărac. Fenomenul toamnei l-a surprins în mocirlă, cu cernerea de burnițe cenușii, ca pe un episcop, în mijlocul liturghiei, cutremurele, în sfîrșit sosite, ale Apocalipsei.

Stiharul argintiu lucea în blîndețea luminilor de policandru: « Ca unui mire ți-a pus ție cunună și ca pe o mireasă te-a înfrumusețat cu podoabă ». Epitrahilul înconjurase grumazul ca o cravată de aur și se lăsase de-a lungul pieptului pînă jos, cu o stihire: « Harul se varsă pe cap ca mirul, se pogoară pe barbă, barba se pogoară pe marginea veștmintelor ». Strîngînd cingătoarea cu paftale, ghiersul șoptise: « Încinge-te cu putere, și neprihănită pune calea ta. Săvîrșește picioarele tale ca ale cerbului. » Sàcosul era verde: « Îmbracă-te întru dreptate ». Și pusese omoforul galben: « Pe umeri ai luat firea noastră rătăcită și, înnălțîndu-te, o ai adus lui Dumnezeu ».

Și pe cînd era la al nouălea ceas, a crăpat catapeteasma de sus pînă jos și a intrat prin spărturile zidului un miel alb, creț, care, slujindu-se de piciorul cel drept din față ca de o mînă, sprijinea în palmă coada lungă a unui steag mititel, brodat cu o inscripție, și înnainta pe trei picioare. Și

după el veneau capete de îngeri cu àripi, ochi singurateci închiși într-un triunghi, cai cu pene de lebezi, luni încete, cu picioare late, stîngace, de broască-țestoasă, flacări de sine stătătoare, cu umblet și întoarceri. Și după ce au venit și toți morții, înviați de trîmbițele făgăduite, ca o mare oștire a negurilor neclintite, a fulgerat, s-a zguduit pămîntul și a căzut ploaia trei sute de zile și de nopți.

Arhiereul a fugit cît a fugit cu odăjdiile pe el curate, dar nămolurile l-au cotropit, apa i-a venit la glezne, la genunchi, la gură, și, foarte tîrziu, cînd ploile au contenit și s-a ivit curcubeul, semn de împăcare, tiara de diamante a vlădichii, după ce plutise goală la fața apei din zare, s-a ciocnit de o corabie ca a lui Noe.

A mai fost un Apocalips, și au să mai fie unul, și cîteva.

O hibernare de patru luni ar fi trebuit să fie de rigoare, într-o bibliotecă tăcută și caldă, de vechi presbiteriu. Ațipind în carte, ochiul se lovește de o majusculă roșie și se încurcă într-o cugetare, ca într-o plasă plină cu podoabe sclipi- toare. Dimineața nuci, la prînz roșcove și seara un pișcot: provizia pe iarna întreagă se păstrează într-o ladă cu capac. Dacă vine șoaricele cel mic, cu ochii de gămălie, să fure un crîmpei, îl lași; ronțăitul dinților lui pune în tăcerea nopții un tictac, și pasul lui printre manuscrise sperie ușor. Nopțile cu sfiielile lor au un farmec, la lumina lămpii, pe care-l aduc aminte singure florile de toamnă. Să mă uit noaptea toată la cărți și la păreți și să-mi frec auzul de Mutul din ceruri, care-mi încuie urechea cu lacăte grele.

Lene dulce, lene de noiemvrie, îmblânește pu- terile și pune-le să doarmă pînă se face ziuă, în april.

CURTEA VECHE

Casă închisă, grădină închisă, poartă închisă. Obloane verzi, închise în păreţii albi, şi dedesubtul lor, oprite ca firul de apă săritoare îngheţat în àrşiţa luminii, tulpinile florilor de nalbă. Singur locuitor: un cuib de lăstuni, agăţat, urcior de lut, dedesubtul streaşinei cu şindrilă.

În odăi, pulberea electrică a singurătăţii se urzeşte punct în punct cu praful umbrei, cernut prin lumină, — şi ţărîna timpului, dulce la gust şi nesimţită la pipăit, le tîrăşte netulburat în neant. Grinzile de stejar, zidurile de piatră, covoarele, jilţurile şi cărţile ard, fără văpaie şi cu scrumuri mobile, în focul rece al topirii de sine. De toate uşile coridorului s-a prins un sol al tăcerii, cu degetul pe buze, desinat cu cărbune, şi prin geamurile lor, în odăi, se zăreşte mişcîndu-se vălul moale al uitării.

Preşul coridorului lung stă înfăşurat într-o cameră, ca după dans. Dar de cînd s-a dansat la logodna strămoşului tînăr, e o sută de ani. A fost un bal de fluturi şi de zimţi, un vîrtej de o noapte. Într-un colţ a mai rămas o coardă ascunsă din ţitera unui greiere, care mai cîntă pentru bal, beat de-atunci şi încă netrezit.

Patul, cu aşternuturile răsturnate, se tîrăşte în odaia mare, pe cearşafuri, pînă la uşi, ca un catafalc alb, din care s-a sculat un mort şi a plecat. El poate să bîjbîie prin pădure. Într-o

cană de cristal stăruiesc măceșii uscați ai unui buchet.

În ce timpuri trăiesc? Am intrat în adîncurile unei mări cu insule moarte? Totul e vechi, din antichități. Suspinele fragede și cuvintele de metal delicat, lungi ca fiorii de ape, au dat suflet casei pustii. Tăcerea le-a ucis.

Un pas ca de patru labe se apropie de ușa mea, din turlă, în care m-am mutat cu întristările mele și cu o cucuvaie. Un pas de timp și un pas de foi, pasul unei ramuri, urcă scara. Cu bonetă neagră și cu inele de mărgăritar, bunică-mea a simțit că am venit de la vînătoare și, fiindu-i frică de singurătate, a intrat să stea cu mine. Ochii ei sînt înghețați pe o priveliște pe care o vede, ca prin lentile, numai bunica. Mîinile ei mă mîngîie, de bucurie că sînt viu.

S-a lăsat în fotoliu. Cineva nevăzut umblă primprejurul ei, și ea îl urmărește întorcînd capul. Se uită după el și-l vede. Și în preajma bunicii trece o adiere lină, o adiere cu ceață, ca vîntul care zmulge frunzele toamna.

Sùnă ornic și deșteaptă greierele și timpul. . .

. . .

ȚĂRÎNĂ

În fiecare oră un abur de pulbere se așterne peste luciul de lac al mesei de lucru. La fiece oră îl șterg, și mai nainte de-a trece primele minute, impalpabilul așternut începe să se reîmpînzească, prins într-o pojghie nouă, ca iarna sticla ferestrei, mereu topită și mereu înghețată.

L-am suflat în soare, și s-a răscolit în miriade de stele, ca și cum aș fi suflat peste firmament într-o noapte încărcată cu puzderii de diamant. Și cînd s-a stins, s-a stins ceața pulberii iarăș. Ce țărînă se cerne astfel, necontenit, dacă nu a timpului, neîntrerupt descompus, și nou în toată secunda, pe care o pierde din el, fără să simtă, ca un fulg de umbră?

Copiii se iscălesc în praful mai fin decît păinjenișul, de pe masa licăritoare, jucîndu-se cu timpul și cu eternitatea lui, în care pun degetul și rîd ca de o glumă. Ce faceți voi, feții mei, e tot atît de mult și tot atît de puțin ca tot ce zidește omul de mii și mii de veacuri, — cetăți, piramide și temple înmormîntate pe nesimțite dedesubtul unui giulgiu de catifea cenușie, ușoară, urzită scamă cu scamă și secundă cu secundă, ca un al doilea întuneric, din întunericul zilei, scăpată dincolo de soare.

Miroase a praf între păreții încăperii închise, din care a plecat un suflet acum un an, acum zece ani . . . Cînd a murit buchisitorul, cărțile i-au

rămas deschise, şi stau deschise şi azi la aceeaş pagină pe care ochii lui s-au închis. Hîrtiile scrise sînt risipite pe masa lui de atunci. A rămas şi aşternutul desfăcut, cum a fost în ultima seară. Dar burniţa secundelor a învelit toate lucrurile din odaie. Zidurile se macină încet, lemnăria se tărîţează, — în pulbere se întorc toate cîte au ieşit din sînul ei, ameţite de nostalgii secrete şi atrase de afinităţi asemenea setei de somn.

Pînă la bunicul Balotă, moşia Corbului a fost a Stolnicilor, care o cumpăraseră de la Hagii. Cîte veacuri de om sînt numai de atunci de cînd se ştie: cel din urmă din Baloteşti a murit la 75 de ani... Opt hrisoave, unul peste altul. Cîte degete au purtat pana semnăturii de subt peceţi în ţărîna în care copilul, urcat pe un scaun, în genunchi, trage cu degetul pe lustru şi face, rîzînd, o pisică?

Duşmanul tău de moarte nici nu se vede: caută-l în pulberea aşternută. E dulce şi tiptil, nu se osteneşte să te atace, eşti al lui de cum te naşti. Te stăpîneşte fără să ştii, fără să ştie. Te strădui tu să-l învingi, îi opui piatra, dar piatra e cu el. De unde să-l apuci, fără trup şi înfăţişare? Ridică-ţi turle de granit şi ascunde-te: el te găseşte şi ţi le dărîmă, — încet, liniştit; firimitura lui de acum clatină temeliile şi răstoarnă monumentele lin, înneacă o mie de ani cu un potop leneş de nămol din văzduh. Ninge neantul peste munca ta, răsturnată de un puf de păpădie, zi şi noapte, nesimţitor. Cu firul de pulbere te lupţi, cu firul de timp, cu picătura de nimic. Tragedia ta s-ar putea gravà pe aramă cu o figură de viteaz în arme, urmărind cu sabia o scînteie neagră, nevăzută, — ca un nebun în război cu o aţă...

O ÎNTÎLNIRE DE NECREZUT

Cu cît m-am depărtat de el, cu atît momentul lucrului petrecut *mi s-a părut mai neînțeles și* mai puțin adevărat. Din ziua memorabilă a evenimentului am căpătat o preocupare nouă, ca omul sănătos, copleșit, pe neașteptate, de o boală senzațională, la care se gîndește fix, pe care o urmărește sporind, în care crede și nu crede îndeajuns, înfricoșat că există și nădăjduind că se înșeală.

În capul meu, totuș normal, și în viața mea, totuș orînduită, încăpuse din senin o pricină incurabilă de dezordine și dezagregare. Tot ce deprinsesem cu sîngele, de la părinți, și cu mintea, de la învățătorii mei, se afla dintr-odată înlăturat. Arhiva mea sufletească se răzvrătise, muzeul meu experimental se întuneca.

Bijuteriile, sucurile, otrăvurile, prafurile și petecele de soare și de ceață, din care se compuneau într-ascuns certitudinile, îndoielile și chibzuirile mele, își perverteau, în văzul meu și în simțirea mea, care strălucirea, care aroma.

Întorcîndu-mă din pădure acasă, nu am spus nimănuia nimic. Un sentiment de bucurie deplină, cel puțin după interpretările mele, umpluse golul meu vechi, de care sufereau toate noțiunile, și se instala ca un cor tumultuos, înnăbușind vocile solitare și izolate de pîn-atunci. Am refuzat să cinez și m-am închis în biblioteca tatălui meu, în

care am răsfoit pînă la ziuă. Obosit şi descurajat, am adormit pe documente. Cine putea să fie *El?* Budha, Adam, Lucrul-cel-ce-umblă-prin-întuneric? Cine-l mai văzuse?

Nici o carte, în nici o limbă, nu vădea ùrma acestei apariţii. Parcă se găsea ceva, ca o atmosferă, despre El, în poezia evanghelistului Ioan, dar foarte puţin şi imprecis, ca un capăt de sfoară mai groasă, într-un vagon cu frînghii şi cîlţi uzaţi, trimişi la uzină pentru ca resturile să poată fi regenerate în amestecul cu materii prime noi. A doua zi, m-am întors în pădure, la aceeaş oră ca în ajun, şi am aşteptat degradarea vînătă totală a luminii, numărînd zborul pasărilor de pradă, aruncînd cu pietre, ca un prost, în gaura milenară a muntelui şi ascultînd vîjîitul căderii şi şoaptele înmulţite ca nişte nevăzute frunze.

Înnainte de ploaia zăpezii, m-am dus în fiece zi în pădure. Împotriva obiceiului, am rămas la castelul bunicilor mei pînă în octombrie, în ceasul viscolului lung. Posomorît şi dezorganizat, nu m-am înnapoiat în oraş decît ca să mă închid în odaie, cu alte cărţi şi alte documente.

Întreaga iarnă mi-am consumat-o într-o corespondenţă unanimă cu universităţile mari şi cu toţi învăţaţii diverselor discipline din lume. Semnalîndu-le prezenţa unui fenomen de necrezut, în pădurea şi muntele burgului, moştenit din timpuri, ceream savanţilor identificarea unei similitudini sau măcar un aviz ştiinţific concludent.

Răspunsurile, stranii şi incoherente, mi-au confirmat puţina îndemînare a inteligenţilor de elită, de transpunere într-o gîndire încă negîndită şi de a operà cu facultăţile expresive într-un cîmp necunoscut. Ei stau, înnaintea unei probleme neaşteptate, încremeniţi ca nişte cumpene de fîntînă, clasificate să scoată apă numai din puţul lor, cu o mişcare uniformă şi un scîrţîit uniform.

Singură spălătoreasa familiei, o bătrînă din munte, care a spălat şi scutecele moşului meu, singură ea, căreia, după trei ani de cercetări universale, m-am spovedit, mi-a răspuns cu o cuminţenie de Hamlet:

— Sărut mîna, nu mă mir. Am văzut multe într-o sută patruzeci de ani, şi oamenii văd îndeobşte mai puţin, pentru că văd în timp mai scurt şi pentru că văzul se primeneşte şi moare închis cu fiecare ins.

Dacă m-am hotărît, în sfîrşit, să povestesc în scris întîlnirea din pădure, am făcut-o cu gîndul să las, în sfîrşit, o urmă, nedescoperită de mine nicăieri. Probabil că urmă nu există, din pricină că oamenii care s-au mai întîlnit cu El, ori nu au ştiut să scrie, ori le-a fost scîrbă să întocmească dovezi, socotindu-le deşarte. Căci nu-mi vine să cred a fi cel dintîi şi nici cel din urmă călător al planetei favorizat. În neamul meu întreg mă bucur de-o reputaţie revoluţionară, acuzat că nu am adaos la moştenirea străbunilor mei nimic, ba, mai vîrtos, că o risipesc în binefaceri şi trîndăvie: vreau să las copiilor mei mîndria că tatăl lor s-a întîlnit cu Cel-neştiut-bine-niciodată-de-

nimeni. Ori de cîte ori adversarii lor le vor arunca în față aprecieri despre puturoșia socială a părintelui, ei să poată ridica ofensa, obiectînd orgolios că tatălui lor, Acela-pe-care-nimeni-nu-l-a-cunoscut i-a surîs în iarba pădurii, dedesubtul unui molift. Atît îmi ajunge pentru reabilitarea în abstract a tăinuitei mele tresăriri de lumină.

Întîlnirea mea cu Acela nu s-a iscat din nici un contrast și n-a dat loc la nici o peripeție.

E cel mai simplu, în formă, lucru întîmplat; însă ivirea este extraordinară.

Mă dusesem, cu cîteva cărți în ghiozdan, în locul unde muntele, zidit din partea orizontului, se povîrnește lin într-o vale fără de sfîrșit, în întuneric, ca o priveliște largă către interiorul cel mai din fund al pămîntului păduros. Mi-a plăcut întotdeauna această prăpastie însingurată, care scoboară, dulce, pe dedesubtul ramurilor stufoase și cu vîrfurile ridicate în stele, ca făcliile cu zăbranice negre ale unui altar cu pisc. În muntele nostru, pasările și ființele cu coarne, ale stîncilor, sînt neînchipuit de multe, pentru că deviza familiei proprietare, de cînd se pomenește, « Nu ucide », a fost păstrată cu seriozitate. Nici o săgeată nu a fost aruncată după vînat, și, de la născocirea puștii, în muntele nostru nu a vociferat nici un vînător și nu a pleznit nici un cartuș. Panopliile străbunilor mei au fost biblioteca și magazia cu seceri, coase și potcoave. În nici o altă înfățișare nu s-a văzut în gospodăria lor oțelul.

La noi au clocit și găinile și șoimii și bufnițele și mierlele, nesupărate; vitele s-au înmulțit, ca și căprioarele sau zimbrii, la grajd și în sălbătecie, fără ca ascuțișul sau focul uneltelor să le înfioare. Vultùrii se scoboară, în bătătura noastră, pe marginea de piatră a izvorului, adăpîndu-se ca

porumbii, liniştit. Àcvile împăiate, mistreţi naturalizaţi şi alte asemeni abjecte corpuri delicte de asasinat nu au împodobit castelul nostru dintre brazi.

Ceva mai mult: bătrînii mei s-au sfiit să ducă la gură o bucată de carne, mulţumindu-se cu ceea ce dau pe cale firească vacile, pasările şi oile, — cu laptele, cu ouăle, cu lîna. De la fructe, verdeţuri şi rădăcini, ei au dobîndit acea lină limpezime de suflet şi judecată, care i-a făcut cunoscuţi şi cinstiţi de către animale. Demonstrativ, duminica dimineaţa, cînd sună clopotul schitului nostru de casă, locuit de şapte monahi, vultùrii pădurii se rotesc deasupra castelului în timpul liturghiei, cel puţin trei sute de vultùri cu hultanii lor.

În locul ales de mine, citeam cîteva ore pe zi, visam, răspicam o idee şi ascultam cu folos murmùrul ideal al tăcerilor tămăduitoare.

Tot aşa făcusem şi în ziua aceea. Din fundul negurii brazilor de jos, auzii, însă, venind ecoul unui umblet ciudat. Pentru că nu cunoscusem simţimîntul odios al fricii şi închipuindu-mi că suie coasta un urs sau cîţiva urşi care voiau să se încălzească la soare, am aşteptat, culcat, cu cartea mea deschisă, ivirea lor şi trecerea lor pe lîngă ghiozdanul meu, pe vîrful soarelui din spate. În valea îmbelşugată de ciuperci aurìi şi mînătărci, paşii pe care îi auzeam alunecau pe vîscozitatea lor, se împleticeau, un bombănit injurios ajungea la urechile mele. În locul urşilor, văzui suind coasta, pe brînci, un uriaş.

Omul să fi fost de vreo douăzeci şi cinci de ori mai mare ca mine, eu însumi fiind unul din voinicii cei mai înnalţi din ţara mea. Cînd faţa lui ieşea la lumină, genunchii îi rămîneau încă nevăzuţi. Se uita la mine. M-a uimit. L-am invitat, cu mîna, să vie, şi în mai puţin de o

oră, cît a durat suişul, capul vizitatorului meu ajunsese în dreptul picioarelor mele şi rămase pe loc. Avea silueta unui bordei cu stuhul de rădăcini şi crengi, şi ochii se deschideau, în pleoape lungi de cîte două şchioape, infinit de albaştri.

Părul castaniu, mustăţile şi barba se încîlceau împreună în jurul unui obraz cu pielea albă. Genele omului se mişcau ca undrelele bradului, urechile-i erau cît foile de smochin, şi gura imensă, cu dinţi de mărimea unei claviaturi de pian, zîmbea ca buzele noi ale unui prunc.

— Cine eşti? întrebai pe om.

Omul tăcu şi surîse.

— Eşti din Alpi, sau din Ceahlăi?

Nici un răspuns.

— Vii din pămînt, sau din închipuirea mea?

Omul îşi ridică mîna de pe pămînt, şi văzui trecînd prin aer, printre brazi, un braţ gigantic şi zvelt. Omul dete din umeri.

— Eşti om, sau arătare?

Omul suflă peste mine, şi cărţile se răsfoiră ca de vînt.

— Nu pot să te înţeleg şi de-abia te văd. Te rog, scoală-te în picioare.

Omul s-a ridicat întîi pe genunchi, apoi pe tălpi, şi înnălţimea lui străbătu moliftii.

— Eşti un om, sau ce eşti?

El surîse din nou, şi un deget de-al lui se căznea să pipăie cărţile prea mici dimprejurul meu.

— Glasul trebuie să-ţi fie ca tunetul, şi ura ca trăznetul în furtună.

Omul îşi întoarse capul spre miazăzi şi auzii un cîntec dulce-jeluitor, de robi, strigat ca de o mie de glasuri zidite subt pămînt. Era ca un imn cîntat cu gurile închise, într-un templu încuiat.

Erau în cîntecul lui suspinul înmormîntării, dezolarea pierderii şi a despărţirii, imensitatea

deznădejdii, răbdarea fără speranţă şi biruinţa inutilă. Începusem să plîng. Pe şubreda mea vioară trecuse fulgerător, o secundă, arcuşul veciei. Aş fi voit cîntecul să sfîrşească, şi totuş să nu înceteze.

Mă simţeam ca un mosor de aţă vie, care se deşiră, se-nşiră din nou, se desface de-a-ndaratele, se răsuceşte în loc, şerpuieşte, se-ncurcă, se-ntinde iarăş, se deapănă, se ţese şi se destramă pînă la scamă şi fulg.

— Încă o dată: Cine eşti? îl întrebai, oprindu-se cîntecul lui.

Nemişcarea răspunse: « Nu ştiu ».

— Dar unde stai, că nu te-am văzut niciodată în patruzeci de ani?!

— De ce vii tocmai acum la mine, ca să mă turburi pentru toate zilele cîte-mi rămîn de trăit?. . .

Bunătatea zîmbetului îmi topi inima, ca o rugăciune de copilărie.

— Să te întreb ceva: Te-ai născut vreodată, sau aşa te-ai pomenit?

Gestul răspunse: « Nu ştiu . . . ».

— A ta e vocea pe care o aud oamenii în somn, din adîncul pădurii, rostind « Nu ştiu! Nu ştiu! » şi cred că vorbeşte huhuretele de noapte?

— E vocea ta: te-am înţeles! . . .

— Şi nu ştii nici dacă mori? . . .

De astă dată el făcu întocmai ca bufniţa mare a nopţii, şi discernui, în silabele grave şi adînci, vocea nopţii, care rosteşte din zidurile burgului dărîmat: «*Nu ştiu! Nu ştiu! Nu ştiu!*».

Pentru ce venise acest om din fundul lumii pînă la mine, nu am putut să pricep. Pentru ce a plecat şi cum a plecat, nici nu am băgat de seamă, urzit cu umbra muntelui şi împletit cu pădurea.

ULCICA DE PORȚELAN

Despărțindu-se de casă pentru a se duce la Damasc, tînărul Aràba, cărturar în științele sufletești, primi dar, din mîinile mamei, o ulcică de porțelan.

— Ai să te gîndești la mine, ori de cîte ori o vei purta la gură, îi spuse bătrîna Varàva. Adu-ți aminte că o avem în bordeiul nostru de patru sute de ani și că a rămas neștirbită. Toți bătrînii noștri au băut dintr-însa o dată pe an, la ziua căsătoriei. Ia-o cu tine și bagă de seamă că pardoselile din Damasc sînt de mozaic.

Aràba își iubea muma neobișnuit de mult, și toate lucrurile atinse de dînsa i se făceau lui sfinte numaidecît, ca binecuvîntate de însuș Dumnezeu. Primi ulceaua de porțelan cu bucurie și ca un semn purtător de noroace. Iar în Damasc o așeză în firida poleită cu aur a unei ferestre mici, lîngă o tulpină de măghiran, făgăduindu-și să nu se folosească de ea niciodată, la băut. Acolo se găseau, făcute sul, manuscrisele lui pe piele de capră și, dedesubtul ferestrii, patul de scînduri de cedru, învălit cu grosimea în răspăr a unui covor de mătase.

Îi părea rău lui Aràba că nu-și alesese din casa părintească o unealtă mai tare, de metal sau de os, pe care să o fi putut spînzura la piept, pentru ca niciodată să nu-l părăsească alăturarea dorită

a mumii, de sînul acoperit cu păr, şi pentru ca niciodată semnul să nu se poată sfărîma.

Dar preţul cel mai mare îi venea ulcelii de porţelan tocmai din faptul marei fragilităţi. În adevăr, ceva care poate muri de şaizeci de ori pe minut, şi care totuş durează laolaltă cu veşnicia, capătă un har nemăsurat, ca idolii şi visul.

Ulcica era cu totul frumoasă. Subţire ca păretele de catifea al florilor de trandafir, trecea printr-însa lumina. Însuşirea ciudată a ulcelii lui Aràba era că, ocupînd limita extremă dintre străveziu şi alb, porţelanul părea să aibă, furnicat de sticliri de gheaţă şi de ţesături de zăpadă, o grosime adîncă. Olarul care fermecase ceara de piatră împinsese gogoloiul de cocă de zmalţ din lut şi întuneric la fiinţă, cu degetul împrumutat al Făcătorului a toate. Aràba cugeta cu umilinţă la vrăjitorul care îşi închinase toată viaţa plăsmuirii acestui singur lucru mic, o ulcea de porţelan, care a izbutit să o dea la iveală şi care pierise necunoscut ca un plugar.

Ulceaua isca din sineş mii de închipuiri fragede şi aduceri aminte. Soarele o sufla cu aur pe dinlă-untrul grosimii, şi ea trăia ca o ureche albă prin urzeala căreia mijeşte o umbră de sînge. Apoi, zugrăveala ce-o încingea pe dinafară cu desenul mărunţel al unui meşter lipsit de gustul povestirii, adăoga ulcelei, în chipuri topite, de ţesături de ape şi ierburi, o împletitură de gînduri şi de nădejdi. Era ca un văz al lucrurilor pe miezuri, fără început şi fără sfîrşit, un fel de privelişte a lumii, în ajun de a fi întocmită şi supusă la legi, şi care nu ştie să hotărască încă albia turburatului ei tumult.

Dar sunetul ulcelii cine şi l-ar fi putut închi-pui fără să lovească porţelanul? În ridicarea lui, tăcerea se alcătuia ca un material clădit cu turle rotunde, cu săgeţi de pridvoare, cu şerpi de apă

prinși în mijlocul unui bazin de marmur, ca niște bice de argint. El umplea cisternele adînci ale sufletului cu visarea lucrurilor presupuse și pe jumătate ghicite, și punea să cînte amintirea. În ulceaua sfîntă, a lui Aràba, se legănau toți nuferii și toate lalelele nedeslușirilor delicate.

Ulceaua fusese furată atunci patru veacuri dintr-un templu chinezesc, de către un strămoș hoinar al ucenicului cărturar, și a fost păstrată din tată-n fiu, « neștirbită », după spusa Varàvei.

Aràba o socotea ca pe un ins viu din neamul lui, în care dospea sufletul bătrîn al mamei de-a-casă. Fereastra înlăuntrul căreia așezase ulceaua, se sfințise, și se sfințise tot pămîntul de jurîmprejurul casii, înflorit cu portocali și salcîmi.

Și trecuseră cincisprezece ani. Aràba trăia fericit, căsătorit cu o eghipteancă roșcovană, din părțile vîntului de nisip, și faima lui se întinsese departe, de sfetnic și vindecător. Tot ce gîndise el, se izbîndea din pricina ulcelii de porțelan, care acum era păstrată pe o masă înnaltă, de fildeș. Ca să nu poată fi clătinată și ca să nu alunece de sus, el o încercuise cu o colivie de aur, ca un amvon, și, cu toate că niciodată nu era mișcată din loc, lui Aràba începuse să i se pară că cineva umbla cu ulcica și o muta. Și Varàva, fiindu-i sufletul bătrîn foarte, oricine își închipuie cu drept că se mîhnea în tăcere și depărtare.

I se născuse însă lui Aràba un fiu cu ochii albaștri și cu părul negru zbîrlit. Necunoscînd prețul lucrurilor pe care nu le învățase, el socotea ca niște jucării fără noimă manuscrisele de pergament, aurul adunat în lăzi de bronz, pietrele prețioase din comoara părintească, și se juca în vîrtejul lor, scuipînd supărat pe giuvaere și avuții.

În al șaisprezecelea an de căsătorie, Aràba își sărbători, cu femeia și cu copilul lui, ziua împreunării, sorbind o înghițitură de hidromel din ulcica

de porțelan, pe care o și dete fiului Ben-Aràba, tîlmăcindu-i tainele, puterile și trecutul ei. Întîi, copilul urmări cu luare-aminte povestirea lui Aràba. Se uită în ulcică și în ochii părinților lui — nu înțelese și nu văzu nimic. Un rîs nevinovat mîhni pe părinte, care rosti o poruncă. Şi, drept răspuns, Ben-Aràba ridică sus ulcica și o sfărîmă de mozaic.

Acum, Aràba judecă și nu-i ajunge învățătura lui să cumpănească dacă patru veacuri arăbești și douăzeci de veacuri chineze, adunate în ulceaua părintească, atîrnă mai mult, sau mai puțin ca viața unui băiețandru viu și neastîmpărat.

Căci ar voi să ierte, și nu mai știe cum...

DANSATORUL

Niveluri inconstante, — un flux cu refluxuri, care atinge din înnălțimea cerului matca uscată a fluviului răsucit în el însuș, sau dezlănțuit în destrăbălarea undelor peste faleze, — se citesc pe pereții perpendiculari pe undă ai malurilor de piatră. Vîrste vechi apar pe linia nouă a unui echilibru de ape dărîmat, și din luntrea cu văluri, care plutea încă, aseară, cu patruzeci de lopeți lovite⸗n mătasa rîului umflat, se mai zăresc, în zorii zilei, două vîrfuri de catarg. Trirema se tîrăște, greoaie, pe nămol.

Ne⸗a scăpărat sufletul cu aprinderea primelor stele, și cînd zodiacul s⸗a strămutat, lucirea e întunecată. Douăsprezece făclii au luat lumină de la luceafăr, și acum fumegă pe piscurile în care le⸗a sprijinit speranța, apropiate de zei. Cine miruiește Tăria cu focuri și sufletul meu cu văpăi, — și cine a suflat în lămpile și candelile mele, de le⸗a putut ucide? L⸗am numit suflet, ca să scăpăm de perifrază, căci de cîte ori ne gîndeam la el trebuia să⸗i zicem sufletului: Acela⸗pe⸗care⸗nu⸗l⸗cunoaștem, Murmurul⸗din⸗întunericul⸗meu sau Vioara⸗care⸗vorbește⸗și⸗tace⸗numai⸗dacă⸗vrea.

Ca în hamuri cu zimți de oțel armăsarul alb, sufletul meu mă duce fugind pe umerii munților, de⸗a dreptul prin stîncă și peste rîpi. Ropotul mă ațîță, potcoava rupe scînteia granitică și

sparge jar, și sunetul fugii trezește,-n mînăstiri dispărute, domnițele care au murit. Și hamurile rămîn după aceea goale, ca niște curele care au slujit, aruncate într-un beci cu scule vechi. M-a străbătut o simțire, ca o săgeată înflăcărată, și vîrful ei incandescent s-a stins în sîngele meu. Ia sîngele meu cu tine, în întuneric, heleșteu închegat: de-a lungul tău mătură sălciile, tîrîte ca niște tîrnuri.

Numai acum o zi și o noapte mîrîiau ca niște orgi gîndurile mele din adîncime. Nu s-a petrecut nimic, și flautele lor s-au dezorganizat; apasă *la*: sună *mi*. Pocnește o vijelie răscolită de izbîndă: ia seama! imnul iese oftat. Înnainte! lăncile au rămas în loc și s-au înfipt în lut, oștenii au îngenunchiat și iau din întuneric pulbere în coifuri și beau.

Dacă v-ar pune vouă rîme în farfurie și păcură în pahare, le-ați arunca. Sufletului îi plac și-l scîrbesc toate deopotrivă, rînd pe rînd, fără să prefere țărînei lumina și gustînd mai mult ceața decît fumul și decît pulberea licărită de soare. Cine-i el, și de ce șchioapătă într-o zi, și de ce sare peste orizonturi într-alta? Viața e o domnișoară, pe care el o joacă pînă la bătrînețe și o curtenește, fără să o sărute în marea singurătate. Părechi, sufletele s-au logodit cu fecioara groasă, și încă nu s-au căsătorit cu ea. Ele amînă și dansează. Și-n dreptul unei ferestre deschise, unde a încolțit o stea, prinsă în perdeaua nordului albastru, dansatorul a pierit în gol.

MILA

Aveam o librărie mică, într-un colț de vară străin, dintre lacuri. Acolo îmi petreceam vacanțele de student, vînzîndu-mi cărțile cumpărate peste an și adăogînd volume căpătate cu scăzămînt. În patru cufere mi se cuprindea toată prăvălia, instalată pe două etajere și însuflețită de cîte un grup de porțelan. Anul acesta avui un vùltur cenușiu și o căprioară.

Mila purta o haină dintr-o bucată, ca o mînușă lungă, neagră, și încheiată cu nasturi de sidef, de la grumazul înnalt pînă la poalele desinate pe pantofi. De patru ani ea venea și alegea o carte, o dată pe săptămînă, o citea și o aducea înnapoi. Cărțile s-au deprins cu mîngîierea degetelor ei blonde · în palma trandafirie, — și într-o după-amiază a întîrziat. Ziua amorțise, s-a făcut întuneric.

Cuvintele se răreau de la sine, încetinînd ca niște care încărcate cu snopi de umbră și trase de niște boi cuminți. O lampă se aprinse la un etaj de peste drum. Se mai aprinse o lampă. Vitrinele scăpărau. Betèle galbene se urzeau la cele mai depărtate. Mă deșteptasem într-o tăcere dintr-altă tăcere . . . Cîrnățarul din fața librăriei mele ținea un cuțit lung deasupra unei șunci, așteptînd să o reteze după indicațiile unui lorgnon, și mustața lui cărămizie îi fluiera la urechi.

Ca şi el, nu ştiam unde să tai liniştea întunecată a librăriei. Întreruperea cere gîndire, şi gîndirea trage la o tăcere ca somnul. Subt o altă lampă aprinsă, ce-şi azvîrli pe neaşteptate raza în ochii ei albaştri, văzui lacrimile Milei; ele curgeau de mult, fără să ştiu. Obrazul pus în masca mîinilor, ca-ntr-o fîntînă din parc, plîngea încet, ca o statuie.

Aş fi tîlmăcit plînsul ca plîngerea timpului întîlnit cu umbra, ca suspinul cuvintelor din rafturi, rupte cu unghia şi lăsate pentru nevindecarea bocetului secret, rănite ca nişte pasări. Plîngeau florile, brazdele şi pădurile, şi plîngeau poate şi ploile vinete ale toamnei. Un greieriş dulce, de viori ascunse, începea să se ivească. Se clătinau, pe tulpini fragede, sorii albi cu miezul de aur al muşeţelului sălbatec. Din pomi închipuiţi alunecau frunze închipuite pe catifeaua potecii, turburată de un ecou răzleţ.

Aş fi sucit robinetul electric de lîngă mine, dar mîna îmi era învăluită de o putere lină şi mă simţeam scufundat într-o calmă undă profundă, caldă, din care nu cutezam să ridic braţele în aerul de deasupra. Umbra se adînci în beznă, şi peste cărţi şi peste lucruri crescuse parcă iarbă, ierburi şi bălării.

— Va veni şi luna, spuneau luciolele din plante.

— Se vor înşira de jurîmprejur galerii boltite şi lăcaşuri povîrnite, cu acoperişul de olane, spuneau lăcustele nevăzute.

— Se va deschide un lac albastru, cu păpuriş.

— Cerbii vor trece prin heleşteu la culcare. Iată, ciutele au păşit din mal în undă şi ascultă înţelesul vîntului pogorît încet.

— Ascultă cîntecul adînc, de clopote înnecate, al broaştelor cu spinări de peruzele, ivite-n vîslirea lunii pe tremurul apei.

O trîmbiță foarte depărtată a sunat undeva, într-un loc zidit cu stînci, cu pîrtii de cyclamene. Un om cu o sută de chei încete încearcă porțile de fier mut, și pasul lui calcă pe trepte mari, de pîslă. Nu știu nimic între toate cărțile mele, și Mila e nemișcată, răzimată de rafturi. Limba-mi stă ca limba unei pendule oprite și mă tem să dau drumul tictacului. Ce oră poate să arate, prin întuneric, un ornic care a stat? Ochii văd și nu. Fața Milei e albă, rece. Întind brațul ca să dau drumul luminii, și mîna mea întîlnește umărul ei, care s-a apropiat pe neștiute, și mîna ei face ocolul capului meu, căutat ca un sfeșnic. Cînd toate cuvintele sînt zadarnice, mîinile găsesc vorbele și gîndurile trebuincioase.

— De ce plîngi? întreba Mila. De ce plîngi?

— Eu nu știu să plîng.

Dar, nesimțit, plîngeam, naufragiați într-o insulă obscură.

Ne trezi un client, care intra titubînd și miop.

— Mă rog, e cineva aci?... Aș dori să am un bun tratat de filosofie generală...

RÎPA CU STELE

Mă duc pe marginea lacului, singur cu umbra. Însămînțați cu toate stelele Tăriei în văzduhuri și-n reflex, plopii par pomii unui Moș Crăciun văratec și cîntăreț. Umbra ar voi să se joace cu mine, — cîine mut, cu tălpile de catifea. Se ține o bucată de vreme înnapoi și o bucată de drum o ia înnainte sau cade pe undă. Luna pune lumină, și călătorul singuratec aduce umbră.

Mă silesc să-mi dau seama că trăiesc și că în mijlocul expoziției universale de constelații și de miracole de necrezut, pe care le văd de zeci de ani și nu le cunosc, sînt ceva deosebit de ape, de stele, de plopi. Îmi aduc aminte că am un nume și parcă m-a strigat pe nume pasărea sură ce-a trecut în zbor printre funinginile de astre. Undeva parcă am o odaie cu oglindă, în care parcă m-am văzut și nu mă cunosc, căci nu mă mai întîlnesc toată noaptea cu mine.

Durere, nu; plăcere, nu; dorință, nu: nimic. Parcă suvenirea ar fi mai ales un legămînt al meu, că sînt și că trebuie să fiu. Parcă, într-adevăr, suvenirea bate-n mine orele, dar parcă e suvenirea și-a mea și-a altuia, amestecată cu suvenirea mea, ca un fum de tămîie cu un fum de țigare.

Mi-aduc aminte ce-i blajin, ce mi-i scump, ce mi-e nesuferit: totul se filtrează ca printr-o hîrtie sugătoare, indiferentă la alcool, la oțet și la apă,

— şi toate undele tulburi ale lacului meu interior dau aceeaş lacrimă incoloră, de lichid aşezat.

Mi-ar înfige un fugar în spinare cuţitul: cuţitul s-ar frînge sau ar pieri, vîrît în metal topit.

Cum simt oamenii că trăiesc şi cum s-au asigurat că trăiesc?

Poate că e o greşeală. Ei zic despre dînşii « azi ». Cel mai prost, ca şi cel mai deştept, zice « eu ». Aş voi să zic « eu » şi eu, şi am zis. Dar m-am îndoit şi am surîs. Sînt în închipuirea cuiva care nu mă cunoaşte.

Suflet, suflet, unde eşti? Departe de pasul meu zguduit de piatră. Suflet absent, care ai plecat din mine ca o luntre cu o pînză. Unde eşti, mamă? Strig în cer şi-n pustietate: « Suflete! » şi tace. Chem din răsărit: « Mamă! », şi răsăritul tace. Nu întîlnesc pe lac pe nimeni din ai mei. Cine eşti?

RUGUL ÎNNALT

Iată rugul: scoate fum. Arde pe piscul muntelui celui mai înnalt din lume, fără soare, în întuneric, ca o roată de jar. Îi cad spițele, și rămîne cercul; cade cercul, și spițele ard. Roata de foc aleargă ca un şarpe aprins într-o spirală de fum, şi se face steag de aur într-un cer verde-zmarald.

Doi ochi triunghiulari, cu o bătaie de lamă vie de oțel la mijloc, s-au deschis peste munți. E privirea telescopică, înghețată și albă, a șarpelui din ceruri. Cînd un om nou urcă stînca stearpă, cu tălpi de sînge, spre crestele pierdute-n văzduh, ochii îl aşteaptă, ca două luni gemene purtate-n Carul-mare, încărcat cu păpuși de gheață.

Două seceri, una vînătă și alta galbenă, au pornit printre spicele de argint ale lui Dumnezeu, care ară cu vîntul și seamănă cu lumina. Sînt spice rotunde, de in. Fulgerați în firele fine, seceri! Și grăbiți topirea snopilor, pentru a fi țesute pînă la toamnă stiharele celor aleși, al cărora grai a şi-nceput, din bezną, să cînte.

Oamenii vin singuri la rugul de pe munte, cu brațele întinse, cu palmele deschise, cu cîte o slovă licăritoare, crestată dedesubtul degetelor, în carne. Ei au trecut de cîteva ori prin tămîie, prin sidef şi ivoriu, și vin acum să ardă-n rugul şarpelui cu ochii albi.

Un tînăr a plecat în sus, cu pleoapele închise. Pasul îl poartă către lună, şi-n lucarna ei stă

șarpele și-l cheamă sus. Drum bun, drum bun! Mîinile-i sînt împreunate în dreptul gurii mute, a rugă, și ființa lui transparentă plutește. Drum bun în turle, drum bun în icoane!. . .

Măslinii muntelui s-au dat deoparte, ca spintecați de-o vijelie, la apropierea omului nou. El s-a uitat în flori și în fîntîni, și a șezut răzimat de lespezile și pe marginile izvoarelor, și i-a venit dorul să plece, să uite, să intre în foc și să ardă de jarul curat al nemărginirilor de noapte. Acolo, cerul stă pe pămînt, ca un capac pe care-l ridică soarele și-l pune luna la loc, încet, ca să nu strivească lalelele palide și cărăbușii.

Ascultă inima celuia care urcă, bătînd ceasurile veciei! Cineva și-a pus mîna albă pe umărul lui, aplecat subt cobilița cu stele. Nu e nimeni. Șarpele strînge, și strînsura lui e ca o muzică adormitoare, pe care o aude inima singură și-o uită.

Iată o stea pornind să umble drept, apoi o stea legănată ca un pendul și o stea învîrtitoare în puf de zibelină. Stelele toate s-au clătit din loc și au purces să sporească. Deodată cresc arbori, înfloresc, înverzesc, dau roade, se scutură, se usucă, într-o secundă lungă cît patru timpuri, și iau foc și ard.

Și roata deapănă văpaie și fum. . .

CERȘETORUL

În amurgul munților vineți și negri, un cerșe⸗tor bătrîn întinde trecătorilor o cană goală. E orb, și ridică mîna mai sus decît nevoia. E surd, și urechea lui mată și încremenită simte prin struna brațului sunetul banului căzut în fundul ulcelei.

Un băț înnalt, răzimat de păretele unde stă în picioare, stalactit. O dăsagă aspră, de sàrică, pusă jos. Buzele nici nu șoptesc, cotul e nemișcat în aer, ca și cum ar încerca un arcuș închipuit pe o vioară abstractă, împiedicat într⸗o pauză mistică. E sătean în opinci, cu cămașa scurtă, albă, deasupra ițarilor de dimie, care își păstrează intactă croiala medievală cu două spintecături pe burtă.

Așa ar fi voit să trăiască și Tolstoi, fugar dintr⸗o reședință opulentă, în ajunul agoniei, primind pomana sfîntă a trecătorului și poftindu⸗l, în schimb, să se uite în ulcica lui fără conținut pipăit, dar plină de golul mare al eternității.

« Ia și bea, ar fi șoptit gîndul lui Tolstoi. Bea din timp și din vecie cu cana mea. Nici timpul, nici vecia nu se isprăvesc dintr⸗însa niciodată. »

Nu ești tu Leova Tolstoi, din Iasnaia Poliana, bătrînule poposit în Carpați, comitele feudal mîndru, destoinic și isteț, care a purtat războiul și l⸗a urît, care a cîntat și s⸗a mîhnit, care a scris ca Homer și i⸗a fost scîrbă de manuscrisele lui?

Nu eşti tu călăreţul din arme şi din împărăţie, care s-a scoborît din spinarea calului în ţărînă, şi-a rupt pintenii ca nişte spini agăţaţi de călcîie, şi lancea şi-a frînt-o pe genunchi? Nu eşti tu copilul care ai ascultat seara, în lărgimile pustei, subt constelaţiile Asiei albastre, povestirile celor o mie şi una de nopţi, îngînate de un cerşetor aplecat înnăuntru pe o fereastră a castelului natal?

Nu eşti tu cel din spiţa lui Rurik, ca Iisus din neamul lui Davìd?

Liniştea ta mă tulbură, şi ochii tăi, închişi la icoanele din catapeteasma vieţii, mă înfricoşează. Cine eşti tu, cel care nici nu vezi, nici nu auzi, nici nu te mişti, nici nu te încovoi, nici nu te vaieţi? Cine-o să-mi răspundă, de lîngă zidul tău lung, umbrit de un plop cu foile clătinate de legănările de sus?

Un hoţ te pîndeşte de după un colţ de casă. Ochiul lui, arzător de sărăcie şi de speranţă, aşteaptă aţintit clipa în care se vor fi rărit trecătorii, şi umbra de sus pînă jos, a plopului şi a zidului lung, se va fi închegat. Sunetul de puşculiţă al banului aruncat în ulcica ta întinsă i-a aţîţat auzul şi-i ascute miròsul, ca un fum de friptură. Hoţul tremură ca un cîine de vînat urmărind sitarii. Agonisita pentru tine a cerurilor, care îmbracă regeşte crinii şi hrăneşte pasările văzduhului, fără să are, să semene şi să adune, ispiteşte vigoarea tîlharului ascuns la capătul zidului tău.

Iată-l, vine, cu paşi de lup. Mîna lui s-a ridicat, Leova, către tine, ca să te ucidă în mijlocul marelui tău întuneric şi să te jefuiască, mort, de lăscaia văduvei, dată pentru Dumnezeu. Dar ochiul tîlharului s-a ştirbit în ulcica ta întinsă. Tîlharul a fost flămînd şi mai ales însetoşat. Ţi-a zmuls din mînă cana plină cu gol şi a băut cu

lăcomie. Iată-l că nu și-o mai poate îndepărta de la buze. Iată-l că s-a săturat și ți-a pus ulcica în degete, înnapoi.

Cine ești tu, tîlharule întinerit și virginal, care te-ai închinat cu trei metanii dinaintea cerșetorului Leova și i-ai sărutat genunchii cioarecului și ai plecat? Unde te-ai dus?

E ADEVĂRAT...

M-am uitat douăzeci de ani la munți, m-am născut în munți, i-am ascultat o viață, m-am adăpat din ei, am adormit pe ei cu vitele mari ale visului meu, cu care am suit și am păscut piscurile și le-am coborît. Nu pot să-i zugrăvesc cu pensula mea. Îi văd și nu-i pot face văzuți; lipsește pensulei mele, plină de gîngăviri mute, albăstruia șoaptă care să le rostească. M-am născut, gîndule, cu inelele tale mari și grele la mîini și nu le pot scoate din degete ca să le dau; licăresc numai la mîna mea, pe întuneric.

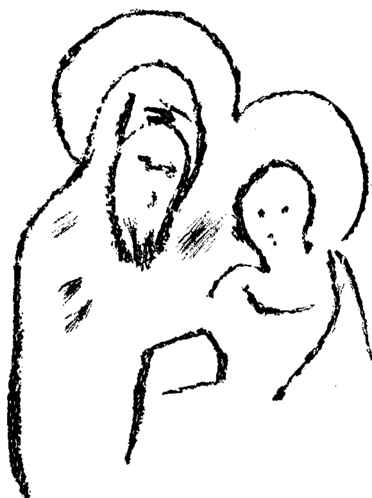
Mă supără un spin de aur încolțit în mine, nevăzut, de cîte ori mă plec; trebuie să merg înnalt, cu fața către spinii de argint ai nemărginirii. Inima mi se bate ca o sită care cerne vînt și lumină.

— Vino, lună, tamburină, să te lovească și să te sune cîntărețul. El voiește să joace, trecînd în crepùscul pe funia vieții, întinsă între două nemărginiri. Florile cîntă, gîrlele au vuiete de viori, iar lacurile s-au umflat ca niște cimpoaie.

Tu te-ai născut din Fecioară? E adevărat. Ești Fiul lui Dumnezeu? E adevărat. Te-ai răstignit și ai înviat? E adevărat. Totul este adevărat înlăuntrul graiului nostru cunoscut. Noi niciodată n-am umblat prin cerurile tale, și cu Tatăl nu am vorbit, — și nu avem cuvintele de lucruri neobișnuite, între blid și lipìe. Noi n-avem timp

mai mult decît ciocîrlia zburînd după viermi. Dacă mi se pare că am un ceas de nedumerire, timp ca să mi-l dumiresc nu e. M-am născut cu gîndul, și, înnainte de-a-l privi în față, am murit. N-a fost răgaz să-l toarcem, necum să-i mai dăm un glas. Viața trece ca o văpaie.

Graiul nostru cel necunoscut, acela este adevărat; într-însul se cuprind neliniștile și ivirea iute a unui început de drum. Încrucișînd cuvinte cunoscute, le facem vîrf și tăiș ca unui cuțit apăsat pe alt cuțit; pe firul tăișului, numaidecît știrbit și îngroșat, a fulgerat a mia parte din clipă, o a mia parte din scînteie. Am văzut scînteia! Ia-mă, scînteie, în tine și du-mă-n focul din care ai fugit și nu te-ai stins. Icoana scînteii s-a stins însă, înnainte de-a fi prins-o în tăișul unui cuvînt, și iată toate cuvintele mele, ca niște vechi custuri, ruginite în tecile mele oarbe. . .

Vino pe nesimțite, ca o ață de umbră, dacă nu vrei să ți se vadă lumina. Ochiul meu dibuie-n întuneric ca orbul. Vino umbră, vino întuneric! Cît păinjeniș de umbră mi s-a lipit de pleoape și de buze! Am intrat în lume ca într-un beci cu averi zăcătoare, în ușa căruia, dată de părete, din întuneric peste întuneric, și-a lăsat părăsită pînza un păianjen și a plecat. Aș voì să-mi iau fir după fir mătasa de pe față, și nu pot prinde cu degetele mele firul, mai gingàș decît pipăitul meu, făcut pentru grinzi, drugi și săcure.

Este adevărat tot ce s-a grăit, tot ce s-a povestit, tot ce s-a scris și tot ce s-a păstrat. Îmi spune că așa este, zbuciumul meu. Tu vorbești, și pădurile sufletului se răscoală ca de un geamăt de cireadă. Vitele mele din munte au adormit păscînd și au intrat, fără să bage de seamă, dormind, din munte în această pădure. La un loc, unde se curmă muntele și s-a deschis o firidă dintre mai multe lumi, se strecoară vietățile din toate tăcerile în tăcerea mea. E adevărat. Totul e adevărat. . .

MARGINEA

Am avut un petec de curte, și toată ziua copiii și cîinii dădeau tîrcoale împrejmuirii.

Socotind că era prea mic, l-am întins; copiii și cîinii au stat ziua întreagă la zăbrele și la poarta încuiată. L-am făcut de zece ori mai mare și am depărtat gardurile de zece ori; copiii și cîinii, de zece ori mai repede s-au grăbit să ajungă îngrădirea.

« Poate că nici două hectare de pămînt nu sînt destul de late și de lungi, mi-am zis, ca să le cuprindă jocurile și să-i obosească », și m-am strămutat pe o suprafață de zece hectare. Toată ziua și o parte din noapte copiii stăteau încălecați pe uluci, uitîndu-se în fundul zării, și cîinii lătrau din ce în ce mai tare la o fantomă, care putea să fie și marginea lumii, și luna. . . .

« Nu mă mai pot mutà nicăieri de-aci, de pe țàrina moșilor mei, m-am gîndit în cele din urmă. Rămînem unde ne găsim. »

Am umplut atunci ograda pustie cu floare și umbră. Am adus pasări rare, cărora, tăindu-le sfîrcul arìpilor, le-am pus să umble și să trăiască împiedicate. Erau între ele doi vultùri de piscuri și s-au pripășit și cîteva fiare.

Zadarnic.

Am inventat mingi care sar singure, mașini de fugit repede și un mosor de zburat. Am construit bolți cu arcul dulce și turle țuguiate, cu

săgeți. Piatra scoborîtă din munți adevărați am făcut-o peșteri, cu toate imitațiile de temperatură și de aspect de pe grotele povestite. Am pus poame suave în pomi străini. Toate aceste noutăți, la care am muncit cu oamenii mei, din răsputeri, au interesat copiii cîteva zile. Petrecerea lor predilectă era să ajungă degrabă mărginirea și să se uite cu cîinii în nemărginit, în timp și în tăcere.

— Ce vedeți voi într-acolo, că de dimineață pînă seara colindați cu ochii prin zare și prin nimic? Răgazurile voastre cele mai bune, duminicile și sărbătorile voastre le cheltuiți cu deșertul. Rămîneți în bătătură. V-am adus din povîrnișurile cerului, pe pămînt, tot ce ar putea să atragă și să ostenească un călător. Întindeți mîna și gustați; chemați, și vi se vor înfățișa toate viețătile din arca lui Noe, adunate pentru voi. Pentru că nu ascultați și m-ați înverșunat, am pus pe marginea împrejmuirii ghimpi și așchii de fier.

Copiii nu s-au mai urcat pe garduri, ci au sărit peste ele. Cînd, seara, s-au întors acasă flămînzi, mîinile și coapsele erau însîngerate.

— Ne-am rănit din pricina ta, mi s-au plîns copiii, iar cîinele nostru cel mai frumos a murit înțepat de sculele tale blestemate.

Dar peste noapte s-a iscat o furtună mare, care a răsturnat împrejmuirea.

A doua zi, copiii și cîinii s-au întors acasă de timpuriu. Nemărginirea începea din pragul casei, scund. S-au învîrtit în jurul bordeiului, și de-atunci ei au rămas nemișcați într-o întindere mai mică decît petecul de curte de la început.

Am înțeles atunci, tîrziu, că împrejmuirea nu trebuia făcută și că un loc dezgrădit e mai vast decît o țară închisă. Copiii și cîinii nu mai trebuie să vadă zăbrelele niciodată.

Dar nemaiavînd de cercetat întinderea, copiii se întoarseră să caute îngustimea și, din toate

cîte le cădeau la îndemînă, ei și-au ales ce fuse mai mărunt, — bobul de nisip. În loc să sporească întinsul, ei începură să strîmteze măruntul și să scruteze adîncul în firul de țărînă. Ceea ce gîndul meu nici nu stîrnise, ochii lor începuseră să vadă într-adevăr, deosebind rînduri de lucruri, unele într-altele, încleștate în lucrul pe care îl purtau cu buricele degetelor în lumină. Copiii îngrămădiră cărți și caiete, cîntare, lentile, mașini de-o șchioapă, ape-tari, pulberi, cheltuind porumbul, săcara și grîul pe otrăvuri și sticlării și făcînd micul din ce în ce mai mic. Și abia răzbiseră prin trei, patru îngrădiri dinlăuntrul învelișurilor ascunse.

S-a iscat și atunci o furtună și a dărîmat cîntarele. S-a prăbușit bordeiul peste noi și ne-a strivit. Prin partea locului, unde am trăit, nu a mai rămas în viață decît un cerșetor orb, care umblă din mormînt în mormînt și cere, nu știe nici el ce, și nu are cine să-i dea.

Am înțeles atunci, tîrziu, după ce am murit cu toții, că viața veșnică e a orbilor. Acum și pururea și în vecii vecilor. . .

ZBURĂTORUL

Pescarii de scrumbii au scos ieri din mare cadavrul unui tînăr cu àripi, pe care l-au întins pe nisip. Crezîndu-se că este vorba de un aviator, care ar fi încercat echilibrul unui aparat nou, montat pe umeri și fixat cu corzi, pescarii i-au desfăcut arìpile, ca două evantalii, și s-au încredințat că greșesc. Arìpile erau ca la pasări, crescute din umeri, lungi pînă dincolo de călcîie și urzite din pene amestecate, de șase, șapte culori. Cînd a fost pescuit, trupul pînă la grumaz era închis între àripi, ca o păpușă îmbălsămată, și numai cu greu a putut să fie scos la iveală din învelișul de fulgi cărămizìi și albaștri.

Scăldătorii, — femei, copii și bărbați, — de pe nisipuri, s-au adunat numaidecît, să vadă dacă zvonul că s-a găsit un înger înnecat în mare era adevărat, și au rămas uimiți de frumusețea mortului întraripat. Covîrșiți de mirare și spaimă, ne-am apropiat de el ca de cel mai neînchipuit exemplar de perfecțiune ce ne-a fost dat să ne închipuim, ajutați de invențiile și descoperirile artelor matematice. Arìpile tînărului mai tremurau. Murise de curînd, și încă nu murise de tot, ca fumul depănat cel din urmă, de făclii, după ce s-au stins.

O cercetare rapidă printre grupurile de scăldători, de cîteva mii, nu dete nici un răspuns. Nimeni nu văzuse, de jurîmprejur, nici în hoteluri, nici la restaurante, nici în mare, nici pe

uscat, nici în văzduh, pe necunoscut; ceea ce ne-a făcut să credem că el venise dintr-altă parte, — și, cum ne stăpînea gîndul acesta, ochii s-au ridicat în sus, unde scăpăra, fără înnourare, azurul, și scăldătorii, începînd să se înfășoare în giulgiile de baie ca-n niște àripi, și ele, făcură semnul crucii, chinuiți pe neașteptate de taine.

Un copil găsindu-i un melc, roșu ca macii, între degetul mare și degetul următor, și întinzîndu-și mîna să-l ia, văzurăm că degetele de la picioare ale zburătorului, căzut din săgetările, poate, ale luminii, purtau adaose trandafirìi între ele, ca la înnotătoare, și ni se spori uimirea și mai mult. S-ar fi putut ca tînărul să nu fi căzut din Tărie, și să se fi ivit de prin mările din fund.

Din prìcina liniilor drepte și a formelor turtite ale trupului, s-a crezut că necunoscutul e un bărbat de vîrsta flăcăilor noștri obișnuiți. După ce, cu evlavie și luare-aminte, a fost întors și descoperit cu totul, oamenii și-au dat seama că tînărul, fără să fie bărbat, nici femeie nu era, depășind cercul de subalternări și fatalități care dau vîrtejului omenesc neclintirea lui pe loc și-l robesc farmecului trist al apropierii. . .

Am înmormîntat pe tînăr dincolo de mare, într-un pămînt alb, din care chinezii fac de mii de ani olăria lor, însuflețită pe față cu icoane și în interiorul păreților cu răsfrîngeri de mărgăritare și opal. Cinci mii de oameni cu femeile și pruncii lor au intrat în convoiul care l-a dus pe brațe, pe un pat de verdeața neagră a pustietății. Era un convoi cum nu se mai văzuse la nici o îngropăciune, — roșu, violet, stacojiu și alb, după mantalele scăldătorilor, — care a înconjurat golful cel mare, cîntînd încet, cu lăcustele din mărăcinișurile cenușìi.

În noaptea ceea luna de foc nu s-a mai mișcat din vîrful stîncìlor de smirnă, dedesubtul cărora

fusese săpat mormîntul, înfiptă cu buza-i de săcure în creștetul cel mai înnalt. Fără îndoială că un lucru s-a petrecut, nepriceput de noi, căci și ploile ce au curs trei zile și trei nopți, începînd de vineri, au împietrit lutul mormîntului și pămîntul din preajma mării, ca și cum ar fi fost de cremene de la început.

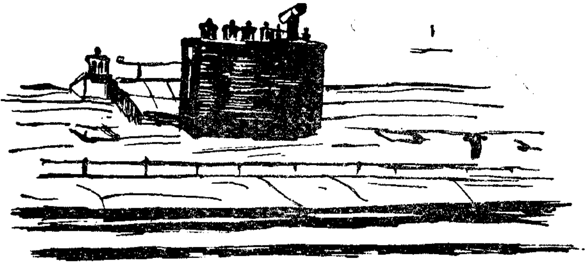

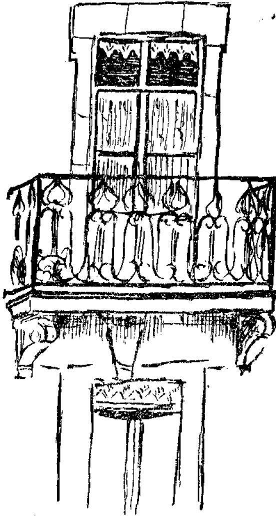
UN ROMAN ÎN DEȘERT

În mijlocul parcului se ridica, pe cerdacuri albe, castelul, ca o fîntînă de flori. Din balcoane năvăleau torente de trandafiri, din acei trandafiri curgători pe fire, care par altoiți în sălcii plîngătoare. Iedera se înfășura pe burlane și turle, pînă la vîrfuri, și, pe marginea jgheaburilor și-n streașini, glicinele, răsucite funii, cu ciorchini de salcîmi violeți, scuturîndu-se ca niște clopoței fără sunet, se identificau cu piatra și cu arama.

În priveliștea de paradis a parcului din geamul lui, sta scufundat, de cîteva luni, palidul seminarist aflat la studii în străinătate. De pe creanga sufletului, canarii și cucii reveriei se strămutau, dis-de-dimineață, în parc, zburau pe cerdacuri și dormitau pe flori. Mai ales pasările roiau dinaintea unei ferestre mari, cu geamurile vinete, albăstrii, alburind în fața cerurilor ca o undă de plumb.

O fată de frumusețe zveltă împlinea licărul neted al geamurilor mari, păstrînd mai întotdeauna aceeaș atitudine în golul ferestrei, ca păstorul încremenit în lună și înghețat în lumina ei, ca o libelulă într-un disc de rășină. Fata era o prințesă, o domniță, fără îndoială bălană, care țesea la gherghef sau citea cărți cu farmec și minuni, căci nu-și ridicase din încovoierea ei atentă capul niciodată. I se zăreau mărgelele de safir curgîndu-i pe grumaz ca două rîuri de azur sticlit.

Frumoasă şi-n timpul muncii, domniţa era tot atît de frumoasă şi-n timpul hodinei, ca apele, — diamantine cînd sar, şi senine cînd cad în repaos, — cu o tristeţe nouă în fiece înfăţişare. După gherghef sau după carte, ea se potrivea cu umărul într-un talaz de iederi şi sta nemişcată, uitîndu-se în comoara grădinii, fierbinte, tumultuoasă şi îmbelşugată de culori.

Pînă să bage de seamă, trecuseră două luni de zile şi de flori. De atunci încoace, ea se ridica-n pervazul cenuşiu şi se oglindea drept în odaia studentului, cu o masă la mijloc, acoperită de cărţi şi caiete. Cu o discreţie aristocratică, ea consimţise să-i întoarcă în cele din urmă sărutarea, pe care, cu o metanie mare, el i-o trimitea zilnic peste trandafiri, ca un cavaler scoborît romantic de pe cal şi salutînd, cu pintenii împreunaţi, din pălăria cu pene de struţ, dusă din cap, prin aer, la pieptul frînt în omagiu. Nici nu-i putea cere deocamdată mai mult şi poate că el era singurul fericit căruia prinţesa, purtîndu-şi două degete la buze şi despărţindu-şi-le de gură, i-a trimis semnul logodnei.

Lucrurile s-au petrecut ca în cărţile cu poze dintr-alte timpuri, întocmai. El visase oraşul şi frămîntarea, şi în dreptul odăii lui, închiriată la întîmplare, se înnălţa cea mai liniştită şi mai gravă biserică a stăpînirii de sine. El se uita într-o gravură, săpată cu linii mărunte, şi trăia, fără să fi căutat, într-un altar cu bibliotecă. Ceasuri întregi a contemplat domniţa din cerdac şi geam, şi în priveliştea parcului sfinţit de privirea ei, studentul a scris, inspirat ca un mare cîntăreţ, acàtiste de iubire şi de speranţe, timide ca porumbieii. Distanţa nu era atît de mare ca să nu poată cu timpul să o micşoreze la zăbreaua de fier. De cîteva ori pe zi, înfăşurîndu-şi scrisorile în pietre albe, el i-a trimis domniţei, aruncate prin văzduh,

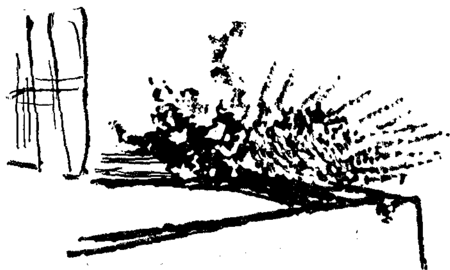
cîntece și jurăminte, pe care ea le-a citit, negreșit, ascunse acum în paginile cărților de pe genunchi.

Această lungă bucurie nu putea să fie, totuș, fără sfîrșit. Într-o zi, fără îndoială, un bilet va fi prins de părinte. Acest tată de prințesă, educat la o morală severă și la duritățile disciplinei de castă, va chema-o, va interpela-o. Ea se va codi, dar va fi silită să spuie adevărul, arătînd către odaia seminaristului de peste parc. Drama e inevitabilă. I se va cere studentului socoteală; va veni garda să-l ridice pe sus și să-l înfățișeze, între halebarde, stăpînului supărat. În sala de arme, el va răspunde cu simplicitate, însă hotărît:

— Ucideți-mă, duce, o iubesc.

Mușchetar ignorat, studentul se ridica din scaun, trîntea cu pumnul în masă agitat și căuta o soluție supremă. Ca să-i facă onoare, în cazul cînd ar fura-o și ea ar binevoi să-l însoțească, el ar trebui să fie bogat. O disperare devastatoare punea stăpînire pe ființa lui, disperarea tînărului sărac, proletar prin veșnică predestinare.

Povestirea începea ca într-o insulă fericită. Trebuia să se ivească un moment cînd, escaladînd grilajele peste sulițele cu vîrfuri poleite, tînărul avea să urce scările de piatră și să moară, poate, pe trepte. . .

. . . Dar parcul nu era chiar un parc, şi castelul nu era chiar un castel, ci clădirea unui minister. Şi în geam nu era o domniță, căci geamul era pustiu, ca și scara de serviciu, în păretele căreia fereastra era intercalată. Iar în cerdac nu visa domnița, ci fusese aşezat un dulap al arhivei. E adevărat însă că balconul este plin și azi de bilete albe, aruncate cu piatra. Şi-i cu putință ca seminaristul să arunce și astăzi, cînd i-a crescut barba pînă la piept, versuri domniței, fără să aibă curajul să taie drumul și să treacă poarta, unde salută un valet.

MOLITVA PĂPUȘII

Dumnezeu a făcut pe om, și l-a nimerit; omul l-a făcut pe Dumnezeu, și nu l-a nimerit.

Întîi, el a căutat în păpușă să strîngă înfățișarea însăș a lui Dumnezeu, care-l făcuse. Pentru că Părintele omului s-a ascuns, depărtîndu-și degetele de lutul lui frămîntat, omul, rămas în pustietate singur, speriat de lumină, posomorît de amurguri, înfricoșat de întuneric, l-a strigat prin toate văile și din toate piscurile, ca un ied rătăcit.

Părintele lui nu putea fi nici elefantul, nici girafa, nici șarpele, nici pantera, deși mai puternice toate decît el și în stare de fapte de care el s-a dovedit neputincios. Făcătorul-a-toate i-a lăsat în suflet amintirea acestei siguranțe, — și, îmbătat ca un călăreț voinic, care și-a văzut mireasa în vis și a purces să o caute peste tot locul zadarnic, el a străbătut pădurile și malurile mari ale apelor, cercetînd pe unde l-ar putea afla.

Și l-au înnecat ploile, l-au degerat înghețurile, l-au urmărit stelele în munca lui fără folos. Iar cînd i-a murit cel dintîi copil, o fată bălaie cu ochii ca peruzeaua; cînd a văzut că viața poate să se curme în afară de puterile lui, că ființa vie este mărginită; cînd a înțeles că viața stă lîngă moarte, despărțită printr-un văl cenușiu, în care intri ca să treci dincolo învăluit; cînd amărăciunea morții s-a unit cu tristețile celelalte, atunci, deznădăjduit, omul a căzut plîngînd pe marginea unui

rîu, a frămîntat și el cu lacrimi un idol, din lut, l-a ascuns în sîn și l-a jurat să înfățișeze pe Dumnezeul care fugise de el.

Ca să par știutor și viteaz, încep rugăciunile mele cu vorbe: « Tu, Doamne, fie că ești, fie că nu ești. . . ». Vreau să dau timpul care te tăgăduiește drept pereche timpului care te arată. În teaca mea dreaptă vîr două plăsele încovoiate. Nasturii de la pieptarul inimii vreau să-i cos cu un ac despicat ca o undiță. Mă uit la tine prin mărăciniș cu ghimpi, și mîna mea vreau să intre în înfățișarea ta, zgîriată.

Însă eu știu că ești.

Mi-a spus umbra și mi-a mai spus cerbul. Mi-a vorbit de tine fîntîna și mi te-au grăit hotărît pietrele mute. Sobolul mi-a spus un cuvînt, vîntul mi-a povestit o șoaptă, sunetul pămîntului mi-aduce vești în murmùre despre tine. Nu am ascultat de apostoli.

De zeci de ani tu ești singura mea adevărată meșteșugită îndeletnicire ascunsă. Toate celelalte munci sînt sterpe. Sînt pentru tine ca un giuvaergiu tainic, al căruia lucru începe, împrejurul inelului de aur, după ce am adormit cu toții, — cetățile, staulele și pădurile. Îmi scot sculele ca un hoț și prind veriga în menghină, și o potrivesc, ca să nu mă simtă nimeni. Eu tai lin lanțurile și retez cu un fir de păr de oțel zăbrelele mari din gura firidei mele către vatra scînteilor tale. Auzi tu, Doamne, cum cade pilitura uneltelor de-a lungul frunzelor din văzduh?

Am aflat ce o să se întîmple. Voi ieși o dată dis-de-dimineață, cu vacile, pe cîmpul de pucioasă și rugină, — și voi ține cartea ta alăturată de șold.

Şi voi vorbi holdelor, pîraielor, mesteacănilor şi oamenilor despre tine, povestindu-le cum te-am găsit şi căile pe care te-am ajuns. Căci nu e adevărul mai mare şi mai curat decît cazna cu care te-ai prăbuşit pînă la el. Osîrdia noastră începe adevărul, şi oamenii mei au nevoie să cunoască osîrdia, ca să o încerce şi ei. Ţi-am găsit hrisoave şi noi îndreptăţiri. Jìdovul sufletului meu trebuie să le întindă sulurile în văzul posomorît al sinagogii, ca să te cunoască oamenii, care nu pot într-alt fel, de pe ele. Aci e litera mare şi dincolo litera mică. Aici e litera roşie şi dincoace ştampila degetului mare, care a intrat în ureche, în sînge; în pleoapă, în sînge; în rană, în sînge, — şi urma şi-a lăsat-o, ca un pas de mierlă împuşcată, pe coaja de piele a pergamentului nou.

IEŞI AFARĂ!

Scufundat în cutia cu scule şi robul unui atelier de şlefuit, ochiul nu ţi s-a mai uitat nici în sus, nici împrejur, de cinci sute de ani. Eşti o menghină, o daltă, un fierăstrău, o peniţă. Stăpînit de un material şi halucinat de o formă, lucrul tău se face numai pentru scule. S-a pogorît universul la tine pe nesimţite, ca o ninsoare, şi s-au adunat, sticlind în rumeguşuri, în pilituri şi pulberi, stelele, pe mătura ta. Ce de gunoi de lumină la uşă! — pe care-l duc pe talpă, fără să ştie, trecătorii, şi-n care scarmănă gîngăniile argintate! Ca să faci un topor şi o coadă, ai pierdut un an şi de zece ori mai multă materie decît unealta făcută, şi toporul ţi l-ai dat unui salahor, care-l va ştirbi într-o buturugă.

De ce ai ales oţelul cristalin şi călitura tîrzie, cînd puteai să-l baţi în fier de potcoavă şi să capeţi preţ? Muchiile i-au fost turtite meşteşugit, şi, între fulgere şi scîntei, ai scos, din moliciunile înflăcărate-n jar şi tîrîte pe nicovală cu cangea, cîteva rînduri zadarnice de comori. Cîtă vreme ai căutat călcîiul cel mai potrivit pe verigă şi glezna săcurii cea mai frumoasă, sudoarea ţi-a scăpărat învăluită în vîlvătaie, şi braţele, sumese, păreau, în gura vetrei, că rîcîie-n soare şi-l răscolesc. Toporul, greu, putea să reteze din zbor şi firul de mătase.

Toate măduvele fierului au trecut strivite pe ilău. Secerile au fost încovoiate ca o margine

de disc, burghiile tale au avut sfredelul diamantin și viu. Ai făcut undrele de subțirimea mustății de spic, cuțite ca sticla, și spada ieșită din mîinile tale putea să intre prin catifea și, zmulsă dintre coaste, să dea o moarte curată, fără urme. Săgețile ți-au fost însuflețite cu simțul stîrnit al sălbăteciunii care caută prada și o ajunge după miròs. Ai despicat metalele ca niște trestii și ai zmuls din mijlocul spetezei lor sulița vînătorului călare prin împărăția de umbră.

Căutînd spiritul lutului și al pietrei, ai găsit un sîmbure de cristal și în putregai, dar ai uitat, meștere, borhoturile groase, și rămășițele s-au îngrămădit. Meșteșugurile și munca ți-au băgat umerii în spinare și, apropiată de pile, căutătura ți s-a împuținat. Dogoarea îți ustură nasul și-ți pîrlește sprînceana flocoasă. Ți-am dat un ghiont, meștere, și nu te-ai trezit. Te-am apucat de-o ureche și te-am tras după mine, — melc al găocii în care te-ai încleit.

Meștere, lasă dracului ciocanele, fierăstraiele, flacoanele, apele și uleiurile, și vino după mine în grădină, să te duc de guler și să te dau cu capul de copaci. În cuptorul dumitale o să torn zece găleți de apă, și ușa lăcătușeriei am s-o bat în scoabe.

Ieși afară, meștere! Și uită-te-n jos. Și uită-te în sus.

ÎMI PLACE...

De mult nu ți-am mai scris, să nu fii supărat. Am treabă; mă plimb toată ziua, și tu știi prea bine că nu mi-e urît. Mă bucur de tot ce văd și totul îmi tihnește. Bunurile nimănuia nu mă ispitesc și nici o slavă nu strică liniștea mea. Cînd sfîrșesc, o iau de la început. Să zic că nu mi-a rămas nimic de făcut într-o zi, și tot mai găsesc cîte ceva. Dacă mi-aș număra degetele înnainte și de-a-ndaratelea, de o sută de ori, sau bețele de chibrituri, tot nu izbutesc să mi se urască.

Urîtul vine și din cărți; dar ai băgat de seamă că, pierind cuvîntul «plictis» de la tipar, s-au isprăvit și sentimentul, și oamenii nervoși afară din cale, și medicamentele renașterii gustului de viață? Dar vine mai ales din vanitate. Un om obișnuit își închipuiește că se naște ca să parvie și că omenirea îi datorește ceva în orice caz. Mie nu mi s-a ivit încă această iluzie și mă simt mulțumit cu puținul ce-l am. Nu mă vaiet, nu mă plîng. Dacă-mi lipsește ceva neapărat trebuincios, trîntesc cu pumnul în masă, fulger o secundă și... rîd. Ca într-un rîu cu albia calmă și cu apele albastre, porcul de mocirlă al cîte unui gînd se apropie să se scalde în mine, să-mi tulbure curgerea lină prin grătarele de sidef ale lunii. Mi-e ciudă, dar abia mi-a fost ciudă, că mi-a și trecut, și rîd. Nu sînt trufaș, bolnàv, supărăcios. N-ai idee ce om cumsecade sînt...

Îmi place. Îmi place să mă uit, îmi place să merg şi îmi place să stau. Mănînc cît şapte, dorm cît opt. Şi muncesc pe brînci, şi dacă n-am ce munci. Dar acum mă plimb cu poftă şi rîd. Despărţindu-ne în grădina zoologică, ţi-am spus: « Te las cu bine ». Şi tu mi-ai răspuns: « Vezi să nu te strici, Păcală ». Nu s-a stricat Păcală. Păcală e os domnesc şi rabdă cu poftă, ca şi cum ar mînca. Păcală nu s-a bosumflat că toţi i-au luat-o înnainte. El îşi duce drumul la pas, la pas încet, oprindu-se şi uitîndu-se şi după ciori, după nori, după stîlpii de telegraf şi după căruţe. Mi-aduc aminte, dragă, de un tablou ce mi s-a lipit de ochi: un băieţaş cu nasul gros ducea de căpăstru măgarul, încălecat de un unchiaş cu degetele mari prinse în subsuorile jiletcii. Unchiaşul poartă o scufie cu moţul de ciucure atîrnat pe nas. Trei femei din marginea şoselei dau bătrînului cu tifla pentru că e vesel şi că îşi osteneşte copilul. Un tablou zugrăvit aspru, cu peria parcă de sîrmă şi semnat: Hodler.

Eu am venit în lume cu credinţe de ţăranoi. Mi se pare că nimic nu mi se cuvine, şi dacă totuş cade ceva, mă bucur ca de un dar. Îmi fac socoteala ca şi cum n-aş fi. Dacă n-aş fi fost, nu aş fi ştiut nimic. Fiindcă sînt, aflu, şi aflînd, te bucuri, ca şi cum iei de căpătat. Dacă aş fi beteag, ar fi mai rău. Mă gîndesc că aş fi putut veni pe lume orb, olog, să mă uit în lumină ca un ciob şi să mă tîrăsc ca o funie prin ţărînă. Dar sînt întreg ca o ciutură şi mă umplu cînd vreau cu lumina lumii, ca şi ciutura cu apa din fundul pămîntului rece, sunînd pînă-n adîncuri şi vărsînd în drumul de urcare murmùre de aur.

De ce să mă cert cu viaţa, dacă-mi place? De ce să-i cat gîlceavă, dacă o iubesc? Crezi tu a fi ceva mai bun ca ziua scurtă pe care o trăieşti? Oamenii nu ştiu să umble, să se uite-n sus, să

cate-mprejur, să iscodească, să doarmă și să rîdă. Se însoțesc, doi sau zece, numai ca să se pri-cească, fiecare împiedicat în picioarele și chiorît de înfumurarea lui. Din doi, unul vrea să fie mai mare; din o sută, de-așijderi; pofta de treaptă spo-rește cu gloata. Știi ce proști sînt mai ales oamenii deștepți? O mie de muște zac la coada boului, ca un cataplasm, toată vara, fără ca boul să știe; din cînd în cînd el își clatină coada, moale ca un bici, din care te-ai aștepta să trosnească. Musca suge, coada doarme. Arată-i boului buricul dege-tului, că se sperie și ia vînt.

Mi-am pus o întrebare: cîți oameni trec pe zi pe lîngă felinarul dintre plopi? Cîți trec de sus în jos, cîți de jos în sus? Și-i număr de șase zile mereu... Și rîd.

Îmi place...

STEAUA LUNGĂ

Mă turbură steaua care clipește còlo, între doi cireși, la o palmă mai sus de orizont. E lunguiață ca un ochi și bate-n safir, în zmarald, în rubin, în argint. Mi-am luat privirea de la ea și am vorbit cu cîinele meu, slobod către miezul nopții, puternic în măsele și labe, ciulit de o harmonică suspinată în depărtare.

Steaua s-a deplasat de două ori către dreapta, mergînd împotriva mișcării verticale a bolții. E ca o candelă de vapor, plutind fără se se înnalțe. Au trecut două vieți mijlocii de cînd mă turbură la fel, de cîte ori o zăresc în acelaș loc, pornind către răsărit, unde o prinde și o înneacă dimineața.

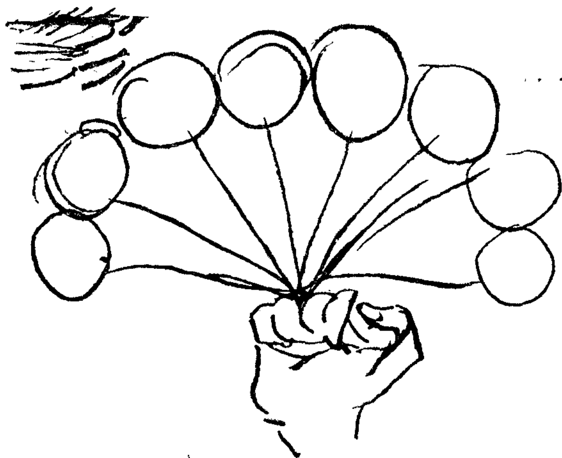
Aceeaș întrebare primitivă rămîne constant: De ce?

Nici o lectură, nici o credință, nici o chibzuință n-au putut să o corecteze, și rămîi fără speranță. Îți isprăvești zilele fără să lămurești nimic, și steaua continuă, indiferentă, să lucească între doi cireși, în fața cărora, poate că pe aceleași scaune, se vor gîndi alții la ea, mai tineri și tot atît de uimiți și de turburați ca noi.

Ce preț mai pot avea într-o noapte ca asta, în care poți citi astronomia la lună, toate silințele oprite la măruntișurile zilei: hotărîre, patimă și frămîntare? Ce sens mai au cuvintele și dorința, că vrei, că ai, că ești? Ești într-adevăr? Și ce ești?

Ştii numai să vrei, gaură lacomă, rătăcind căscată, cînd steaua lungă se duce într-acolo lin.

Dacă te-ai uitat cîteva nopţi în cer, copile, nu mai eşti bun de nimic. Ori trebuie să cînţi, beat de aromele de dincolo de toate, şi te asculţi numai tu, ori trebuie să te rogi toată viaţa, — şi te bate ploaia, te viscoleşte vremea şi flămînzeşti cu braţele încremenite. Cuminţenia te sfătuieşte să amesteci pămîntul cu cerul şi să înfuleci din amîndouă, să faci pîntec, să strîngi comoară din spicele de sus şi de jos. Păzeşte-te de atîta înţelepciune, şi mai bine nu-ţi urca niciodată ochii la cer, să nu te fure altă înţelepciune, cu care nu te poţi face nici profesòr, nici advocat, nici ierarh, căci te ia gura pe dinainte şi, în loc să-ţi pledezi blidul, fiertura şi dobînda, vorbeşti în dodii şi gîndeşti aiurea.

Omul celălalt s-a uitat în cer, de pe o margine de apă, pînă ce a împietrit în picioare ori s-a întins să doarmă zi şi noapte, murind înnainte de vremea lui. El a visat o mie de ani, şi rînd pe rînd a trecut dintr-un vis în visul nemărginit. Întrucît e mai bun omul civilizat, care, găsindu-l visînd, l-a străpuns cu spanga şi l-a jefuit, i-a luat grădinile, în care începuseră stelele să încolţească, şi l-a pus în jug, să-i care în magazii frumuseţile pămîntului leneş din ţara lui cu miracole delicate? Prădătorul e învăţat, s-a zis, energic, organizat, face o baie pe zi, mănîncă de cinci ori, expert în finanţe, negustorìi şi contracte, are vapoare, făbrici şi dinamită.

Trăieşte el mai mult? Moşteneşte ceva cînd a pierit? Stîrvul lui pute mai frumos? Sudoarea lui e, pentru că se osteneşte să ucidă pe visător, mai cinstită decît a sihastrului înlemnit pe ţărm în contemplarea stelei lungi, care clipeşte în hotarele mele între doi cireşi, bătînd în albastru, bătînd în argint?

TÎRLA

La miezul nopții, trec, din munte spre baltă, clopotele tîrlei. Cînd au adormit copiii demult, și plugarii și boii, și, de somn, au uitat să cînte cocoșii, oile călătoresc. Bordeie în peregrinare, ați-pind poate în mers, ca soldații lui Bonaparte, ele urmează linia drumului albindă, strînse de aproape, cojoc lîngă cojoc, copite mici lîngă copite mici, ca o insulă de umbră care se mișcă lin prin întu-neric. Și, solidare cu osteneala și răbdarea lor, merge cu ele, împovărat de samar, și profeticul măgar, mitul turmelor și tovarășul de slavă și de izbîndă al Mîntuitorului nostru. El duce încă în cîrcă, răsturnată ca un semn al înmulțirii, pe șira spinării, crucea de care atîrnă țoalele și dăsagii. Și, pe de lături, cîinii, caraula ciobanilor, numără oile și berbecii, pe căprării, la răspîntii, în dreptul cantonului, unde șoseaua se taie cu șina, și dina-intea bisericii lutherane, cu vîrful de creion ascuțit al clopotniței ridicat în văzduhul de ceață.

Locomotiva nu le sfiiește, electricitatea nu le miră, motorul cu explozie al automobilelor, care scoboară din cerul zării cu luna în faruri, le lasă indiferente, credincioase unicului strămoșesc in-stinct, că oaia merge după oaie, — și pe drumul de tibișir al beznei, și în abis. S-a oprit un ber-bec fudulit cu perciunii lui de os, încovrigați de cîte trei ori, în poarta școlii primare: oile toate se opresc. Berbecul s-a gîndit: oile se gîndesc.

S-a urnit berbecul: oile au pornit. Pantofii lor minusculi, cu două vîrfuri de lac, nu le strîng peste măsură, atîta timp cît consimt berbecul și asinul să umble. Dacă acești doi suverani se culcă, oile dorm.

Un șir de care cu coviltir, trase de cai, se duc la tîrg cu oale, doniți și castraveți, ca un cătun care s-a hotărît să se strămute. Oile trec liniștite, făcîndu-le loc, și cîinele cu lanțul legat, de subt car, se uită la cei de-o seamă cu el, cîini slobozi ciobănești, nomazi între Dunăre și munți.

Vocea clopotelor stînii, ca un piano vechi, tărăgănează în sunetul lor de toacă reminiscențe. În țărîna cîmpiei și în piatră, ea pare glasul, articulat din două silabe mute, al pămîntului, cu care turma vorbește, aplecată pe miriști și pășuni, la șoapta guturală. O vecernie neîntreruptă însoțește turmele, călătorind singuratece și închinate, cu pasul împleticit în mătănii, între sihăstrii, între mînăstiri, între Tebaide.

Ascultă cum lovește-n lemnul nopții limba de șiță a clopotarilor tîrlei... Ascultă pasul ei mărunt: zgomotul unui convoi de cîrji prin întuneric...

O găleată s-a ridicat pe cumpănă, goală. Satele dorm, oile merg. Pășunea negurii se întinde.

Și, în urma turmei, după ce au trecut și măgarii și cîinii, iată ciobanii, povîrniți subt sàrici, ca niște oi mai mari. Ei calcă tăcuți planeta sfîntă a belșugului și-a sudorii, ascultînd ruga unuia din ei, rostită din fluier.

TOCILA

A ieșit în tîrg tocilarul și s-a oprit la porți. El are o fabrică pe roată, și roata e toată fabrica lui. Roata-n pămînt, fabrica lui e o uzină. Cheltuieli de instalație, ca în poezie: nimic; capitaluri: în har. Motorul — în talpa piciorului: calcă manivela, și munca pornește. Semnalul, ca la uzinele mari — fluierul: « Foaie verde măghiran, bani n-am mai văzut de an ». Fumul vine din lulea: o ulcică roșie cu coadă. Localul — al pasărilor, al florilor și al Răstignirii: zodiacul. Iarna plouă prin acoperiș. « Bună dimineața, cățel; al cui ești? » — « Ham, ham! » — E prieten cu cîinii, ca poetul, recunoscuți amîndoi cu leneviri din coadă și melancolii de ochi. Un instinct antiuniversitar îi pune de acord. Cînd s-a întîlnit, flămînd, cu Iisus Hristos, primul cîine s-a uitat la el, s-a pitit pe brînci și a venit să-i lingă mîna și să fie netezit pe moalele capului, lin. Hristos a fost un tocilar fără instalația nici a meșteșugarului de ascuțișuri, nici a cîntărețului de vorbe.

Dar a pornit și tocila, și fabrică marfa fină, scăpărată și stinsă numaidecît, a scînteii.

Aduceți bricege, cuțite, foarfeci, topoare și brice! S-a oprit în poartă tocilarul. De sus pică apa, dedesubt fuge tocila; se culcă oțelul pe lat; din apă naște fulgerul și roiesc stelele de aur, — și pe cînd cîntă harmonica, joacă tocila și se desface beteala scînteii.

Cuțitul de măcelărie e un pretext ca să fie înșe-lată clientela. Căci cine plătește un aur care fuge și o avuție care nu stă? Tocilarul s-a ivit cu o patimă dumnezeiască, și din strungul lui de silex scapără soare și se improvizează luceferi ziua nămiaza mare. Vrei o cometă? o Cale-lactee? Steaua polară? Stăi puțin, să puie piciorul pe spetează și o spadă pe piatră: ia-le, prinde-le, du-le! Nu te supăra că nu a rămas nimic...

Tocilarul fabrică iluzii și scapără idealuri, și lui îi izbutesc întotdeauna. Unchiașul zice că s-a întors din lume, de unde a luat și o maimuță. E adevărat, dar el nu spune că-i un apostol al sfîntului Petru, trimis într-adins ca să trezească ochii mari ai copiilor și să-și oglindească funin-gile de lumini în adîncul lor.

De jurîmprejurul tocilei aleargă acum o altă roată, de aur. Nu se văd stelele pe cer? Cum să fie văzute? Azi-noapte tocilarul a tîrît, cu o pră-jină cu cîrlig, perdeaua licuricilor după el, a mototolit-o și a vîrît-o în cutia lui dintre roți. Le dă drumul la cîte una, la cîte zece, la cîte o sută și o mie, ca la niște albine aprinse, dintr-un stup din vatră. Polenul constelațiilor s-a grămădit ca o făină de jar în cureaua și în roata lui cea mare, și scapă și se întoarce. Vistieriile împărățiilor au intrat simbolic în descîntecul tocilarului: focuri de diamante, safirele, zmaraldele, ametista, rubinul.

Încet, încet se lasă seara, și roata fuge mai repede, ca un vîrtej. Scînteile zboară treptat mai departe, aruncate în preajma tocilarului, și, pe întuneric, el ține cuțitul prin pipăire. Ora înnoptată pîlpîie ca un cimitir de candeli. Ora următoare strălu-cește a biserică de Înviere; dune de lumină, vîn-turi de scîntei, vifore de ghimpi și de luciole se aruncă unele peste altele, într-un haotic incendiu de reci vîlvătăi. Ca dintr-o stropitoare de garoafe, plouă încovoiat șipotul electric de metale sfărî-

mate. Aruncătorul de aştri seamănă aştri. Tocila se amestecă de-a dreptul cu bolta şi cu nemărginirea, şi tocilarul, călcînd pedala roţii, mişcă firmamentul şi roteşte pămîntul învăluit în trîmbe de stele.

Şi făcînd miracole şi vrăji, cuţitul ajunge la plăsele, tocit pînă la unghii. Şi cînd foamea opreşte tocila, e noapte în toi, bat catedrale încremenite din clopotele din întuneric.

Şi nu e pîine, şi s-a dus cuţitul în vînt şi în scîntei. . .

CUCUVAIA

De ce te hulește omul, fluture de noapte? Pentru că nu-l măgulești? Pentru că nu-i cînți în lumina zilei de aur, ca să te asculte, să te vadă, să te-mpuște şi să te mănînce? Tu nu-i mîngîi nici auzul, nici stomacul. Către seară, cînd se stinge soarele şi încoltesc în vecia cerurilor, pe care se străduieşte să le priceapă, enigmaticele stele, tu te arăți pe neaşteptate, scurtîndu-ți drumul dintre două turle, cu zborul tău moale, pitit între undele de umbră, — şi-l sperii. Ce păcate-i întunecă omului conştiința, de se teme de tine ca de un semn prevestitor de rele? Eu te-am găsit întotdeauna în vîrful crucii şi pe clopotnițele cele mai înnalte.

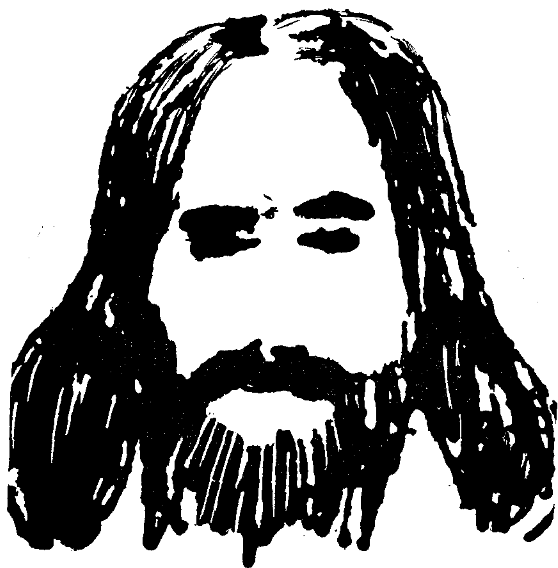
Omul te duşmăneşte şi pentru că nu primeşti nici o potrivire cu el, maică sihastră, ascunsă în zidurile vechi, prietenă cu stafia şi strigoiul, şi strînsă într-o lume a ta, între bufnițe şi liliecii cu àripile de piele. El crede, omul, că-l vrăjeşti a moarte, pe cînd tu numai îl dispreţuieşti. În biserica uriaşă a Sfîntului Niculaie, din ostrovul mînăstirii, noaptea, la utrenii, tu te mutai de pe catapeteasmă pe policandru, şi, în zgomotul de plocate al metaniilor cu genunchii, se simțea fîlfîitul de catifea al arìpilor tale mute. Călugării se adunaseră pentru moarte: în bolnița de subt biserică erau rînduite miile de hîrci cu aceeaş uitătură, şi, totuş, schivnicii, arhimandriții, duhov-

nicii, ca și diaconii tineri, cu pasul de fecioară, se înfricoșau în străni de prezența între ei a solu⸗lui destinelor încheiate.

Tu ești, frumoasă cucuvaie, vestitorul acestui sfîrșit! tu, liniștită zburătoare din amurg și din miez de noapte! Tu porți o vinovăție prostească. Poate că de n⸗ai fi tu, să spui sorților că zilele lui trebuiesc isprăvite, hulitorul tău nici n⸗ar mai murì. Cînd nu te⸗am auzit țipînd pe creștetul sălașului meu, uimită și tu de furișarea lucru⸗rilor unele după altele, în irizata întunecime care învăluie somnul, sînt îngrijorat. Unde⸗i cucuvaia care zboară împrejurul sufletului meu, de o viață, în fiecare noapte de veghe? Ai călătorit.

Dacă te⸗ar fi văzut omul de aproape, cum te⸗am văzut eu de două ori, el te⸗ar fi iubit ca pe o floare de dalie cenușie, căzută veștedă din tulpină. Te⸗am găsit, odată, moartă pe un altar dintr⸗un schit al lui vodă Țepeș. Adormiseși de curînd pe lespedea unde se săvîrșeau odinioară slujbele liturghiei. Am suflat în fulgii tăi și ți⸗am trimis duh peste pleoape, dar nu te⸗ai mai putut deștepta. « Săr⸗mana cucuvaică, a murit și ea! » te prohodea Fevronia monàhia, care m⸗a însoțit. Altă dată, apucată de răul de sus, ai amețit în crepuscùl și, șovăind prin văzduhul de aproape, mi⸗ai dat un ocol aplecat și mi⸗ai căzut în mîinile întinse să te aștepte. Te⸗am păstrat ca pe un mort al nostru, culcată pe masa vișinului prin care trecuseși.

Tu vorbiseși, poate, că în casa ceea albă, de peste drum de alte turle, cu două sfîrcuri de țiglă, stau prietenii neamului tău de fluturi cu pene. Căci în toată noaptea, pe bîrnele din dreptul luceafărului înflorit, gîndesc maicile cu comanacul lat, la rînd, și se uită în cer, și se uită peste pămînt.

OMUL DE AUR

Doi bărbați și o fată urcă din șes, din luțernă, poala muntelui către satul de subt păduri. Ei calcă la fel, aplecați pe linia coastei piezișe, ca niște soldați mari, și duc, răzimate pe umere și-n podul palmei, ca niște arme grele, coasele cu baioneta întoarsă. Cine nu ar cunoaște unealta de retezat, de-a-n picioarele, fînul și otava, și nu ar înțelege ora de aur care se retrage în apus, pe măsură ce se ridică, din răsărit, ora de argint, ar putea bănui că muncitorii fînului cosit purced către lună. Oglindirea albă s-a și prins, de dincolo de codrii negri, în penele coaselor, zgîriind cerul cu vîrfurile de oțel.

Se pregătește taina odihnei, cu vacile, cu fumul din hornuri, lînos, cu ceața de mai multe Țării, închegată printre depărtări și munți succesivi pe muchi și cotoare. Lătratul cîinilor, biruit de liniști, se îndulcește ca o toacă de vecernii. Mugetul e sufletesc, și clopotul cailor, trași cu clăile în șură, bate-n catifea. Fără vînt, marginea cu porumburi a cîmpiei e frămîntată, în foile lungi și curgătoare ondulat, de un sentiment.

« Pace vouă! » rostește necuvîntata tăcere din amurg și, din munți, răsar șapte biserici, cu singura turlă a fiecăreia din ele ascuțită ca un creion cu vîrful lung, — pe cînd păsărimii i s-a făcut noapte și somn de timpuriu.

Fetelor și copiilor, împestrițați în livadă, și care caută, fiecare pentru sine, norocul în trifoiurile cu patru foi, li s-a strecurat umbra pe subt pantofi și au rămas în mînă cu întuneric. Ei se ridică în negura risipită din pămînt și se caută unii pe alții, ca să nu-i apuce arșița de sticlă a lunii pe cîmpiile rămase singure cu ea, — și, fără voie, au început să cînte, și, fără voie, cîntul lor încet e o rugăciune. Oamenii întîlniți în drumul către sat își zic: « Bună-seara », dar parc-ar voi să spuie mai mult; căci luna, și noaptea, și tăcerea, și oboseala le dau o fizionomie biblică și ascund în ei înțelesuri întortochiate și temeri încrucișate.

La noapte, tîrziu, cînd vor adormi toate satele din munte și pădure, cînd se va opri munca oamenilor de tot, se vor pogorî din creștetele piscurilor celor mai apropiate de stele, cu poteci care răspund în vecie, în cărucioare mici, trase de asini albi, cu registre și arhive, apostolii, bătrînii și profeții ambelor Testamente, ca să cumpănească faptele din timpul zilei, să le judece și să le tîlmăcească, pentru cel mai mare folos al drepților și al celor păcătoși. Toate aceste socoteli făcîndu-se vara și toamna, cînd nu plouă, nici nu ninge în călimări, viața nopților este, de la facerea lumii pînă azi, păstrată pentru stihiile de sus.

Noaptea trecută a fost zvon de glasuri în bătătura noastră, unchieșii Domnului neputînd să judece la fel veghea unui cîntăreț, găsit cu lampa aprinsă. Acesta își scrie noaptea, cu urechea la cele negrăite, stihurile cîntate în auzul tăcerii. Profeții pămînturilor înflorite au hotărît că el se roagă, pe cînd proorocii tărîmurilor sterpe au socotit că blestèmă; și s-au uitat și unii și alții, cu nasurile turtite pe geamul lui, ca să-și facă părerea cea mai adevărată, văzîndu-l cu ochii lor, — și tot nu s-au înțeles. El sta răzimat în cot, așteptînd, ca un nerod, să-i ia cineva, nezărit,

mîna, și să scrie cu mîna lui, — și scria o bucată de vreme, și se oprea, și iar aștepta, părînd că vorbește cuiva și că aude vocea aceluia numai el. Și proorocii s-au gîlcevit în mai multe limbi la fereastră, ca niște cărturari pămînteni, cu știința și închipuirea silite să se usuce ca mărarul și leușteanul, în grădina lor împrejmuită cu piatră și ghimpi, pînă ce s-a putut apropia de perdeaua cîntărețului un evanghelist, obișnuit să scrie cu vorbe șoptite.

— Uitați-vă mai bine, zise Ion, Luca, Marcu sau Matei. Pe trunchiul de la sobă stă cineva cu obrazul de aur, cu ochii de zmarald și ametist, și mîna lui, așezată pe un genunchi, pare străpunsă și însîngerată. L-ați văzut?

Într-adevăr, cîntărețul asculta, la piciorul muntelui, în cătuna și în bordeiul lui, pe Omul de Aur, în vreme ce adormeau și licuricii. În noaptea aceea el venise singur din bolta bolților, înnaintea profeților lui. . .

DOMNIȚA PULHERIA

Cărturarii sînt aleși de Dumnezeu ca să mîngîie oamenii cu graiuri noi și cu povestiri frumoase și ca să le facă viața mai lină și mulțumirile mai adînci.

Pe vremea cînd nu era tipar, cînd nu era hîrtie, ca mai tîrziu, cînd nu erau cărți, nici cărturarii nu se prea pricepeau să scrie și nici nu aveau așezare. Pribegeau, ca și cîntecele lor fără cuiburi, din loc în loc, străbăteau țările, cu scripca subsuoară, și, pretutindeni unde se opreau, își tînguiau po- vestirile, în tăcerea poporului adunat la desfă- tare și dăruit cu minunea sfîntului auz.

Îndată ce cîntărețul își urca pe strunele viòrii arcușul, se isca în oameni nevoia neînțeleasă de a frămînta pămîntul și de a se arunca spre cer, ca și cum li s-ar fi deșteptat àripi năpîrlite la călcîie: ei se prindeau de mîini și de mijlòc, părechi, și jucau.

Însă povestirea era pentru ascultare și numai pentru zbuciumul de sine. Povestirile spun și înfloresc lucruri întîmplate, și oamenii au fost întotdeauna lacomi să le știe și să învețe din cele petrecute cîte ceva; mai ales că firea și avîntul cuvintelor și împletitura de cînepă aspră a durerii capătă, trecută prin graiuri calde, o moliciune de mătase și-o pojghie de lumină. Cînd graiul putea să le zdruncine sufletul cu o povestire, oamenii se bucurau mirați și ziceau că într-adevăr

pribeagul cîntăreț fusese trimis de către Cel-de-Sus.

Părerile ascultătorilor sînt adevărate. Și cînd scrie și cînd grăiește, din cîntec sau din cuvinte, povestitorul se deosibește de alți povestitori, cu zicerile lui de-a înfățișa priceperii viața deosebit. Dogoarea și àrșița inimii înflăcărate, nu sînt în stăpînirea voinții. De aceea oamenii zic că harul este o taină, și ei mai știu că tot harul de la Dumnezeu purcede, pentru că omul nu poate face har.

Un povestitor din acele vremuri, de care vorbim, era foarte trist în povestirile lui, și furtunos și jalnic în toate cîntecele de dragoste simțită. O umbră se lăsa peste el și-l învăluia, pe dată ce povestea, iar dacă începea să cînte, se înnopta ca de ploaie. În vreme ce cînta, lucrurile se deslînau ca horbota rărită, veștejite în lanuri întinse, ca niște grădini clocotite de pîclă. Totul se vedea urzit pe dedesubt din scrumuri, închegat din cioburi și din cenușă. Totul se risipea, ca la trecerea unui fier de călcat încins, purtat, pe verdeața șesului nouă, de mîna uscată a relelor ursitoare. Și cîntărețul și auzitorii lui se posomorau: printre cuvintele aruncate în povestirea lui se surpau prăpăstii cu gemete și jăluiri.

Cîntărețul Iosìf stingea fericirea în toți flăcăii și mîhnea duminicile fecioarelor, care totuș îl chemau necurmat la horă, să le cînte, simțind o trebuință de glasuri de pustietate.

Iosìf cîntărețul nu era într-adevăr amar. Firea lui era mîhnită din născare și el cînta ca să jevrească, și fără prìcină hotărîtă.

« De ce-oi fi fiind eu atît de amărît? » s-a întrebat odată Iosìf, în pădure, răzimat în vioară și ascultînd glasul codrului de fluiere și vaiere line. « De ce sînt eu numai în durere și îngrijorare, iar copacii și cerul, și lumina, și gătelile mari ale lumii sînt atît de fermecate? »

Şi cum sta el şi se iscodea, parcă ostenit şi de scripcă, cu genunchii la bărbie, cuprinşi de braţe, i se păru că apucă o şoaptă printre mesteacănii albi, din plocatul frunzelor, unele peste altele aşternute.

Deschise ochii. Credea că visează. În faţa lui, venea spre el un convoi ciudat. O domniţă mică, înnaltă de o şchioapă, se uita în sus şi zîmbea cu frăgezime. Purta rochie lungă, de spume de argint, cu poalele lăsate lungi parcă-ntr-adins, ca să o silească a păşi încet. Se oprise. Îşi pierduse una din cizmele de aur, cu care o încălţau, acum îngenunchiaţi şi zoriţi, zece cărăbuşi negricioşi, ajutaţi de zece viespi ca sulfina. În faţa domniţei, pe măsură ce făcea un pas, cinzeci de meşteri păianjeni, împărechiaţi cu cinzeci de fluturi, urzeau covorul împărătesc al păinjenişului alb, încrucişat cu borangicul stacojiu. O mie de greieri, aplecaţi pe cimpoaie, însoţeau în rînduri alaiul, iar furnicile negre, înnaintea ţesătorilor, netezeau drum, acoperindu-l cu pături moi, de pămînt cernut. O mie de cobze, purtate de ţînţari în màntii lungi şi străvezii ca zmaraldul, ţineau ìsonul cimpoierilor duioşi. În clipa în care s-a zvonit că iese domniţa, toată pădurea s-a pornit să cînte dimpreună cu toate vietăţile şi frunzele ei, ca o sută de mînăstiri adunate laolaltă: cu clopotele dezlănţuite şi cu coruri de maici mici, în noaptea Învierii.

Iosìf cîntăreţul îşi zise:

« Pînă acum nu am înţeles ce slujbă fac atîtea jigănii şi gîze. Ele îngrijesc de făptura domniţei. . . ». Dar nu îndrăzni să glăsuiască, să întrebe, sau să se mişte, de teamă să nu facă greşeală.

Domniţa veni pînă-n dreptul ciubotelor lui.

— Întinde mîna şi ia-mă de jos încet şi aşează-mă în palma ta noduroasă, l-a rugat, cu vocea ei de lăcustă, domniţa; căci am să-ţi vorbesc ceva la ureche.

Atunci, două bufnițe mari, în veștminte de catifele, s-au repezit, de sus, pe umerii lui Iosìf, de priveghe. Dacă ar fi fost să-i pricinuiască vre un rău domniței, cele două pasări, — Funinginea și Bezna, — i-ar fi scos ochii amîndoi, ca niște nasturi, și după ele ar fi căzut peste făptașul de rele vîrtejul hultanilor albi, care, de cîte ori își părăsește domnița tainicul palat, din stîncile pădurii, o însoțesc, pe fundul zării, pretutindeni.

Pe margini, veneau scroafele mistreților, cîrduri, fiecare din ele cu cîte douăzeci și patru de purcei sălbateci vărgați, și cu țîțele pline de lapte. Își făceau loc prin ramuri, cu coarnele, cerbii urmați de ciutele sfiioase, cu priviri de micșunele, pe care vitejia țanțoșă o oamenilor cu pușcă, neștiutori de rostul lor în lume, le vînează, ca să le mănînce frumusețea.

Abia întinse palma Iosìf, vrăjit de cele ce-i fuseseră poruncite, că păianjenii și gîndacii de mătase i-o și îmbrăcară cu pufuri. Și cînd șezu pe podul pălmii lui, domnița i se destăinui:

— Cu toate că străbați pădurile mele din copilărie, tu nu ai auzit de mine niciodată, zise păpușa. Eu sînt domnița Pulheria, aceea care face frumoase lucrurile urîte. Am venit să te întreb și eu: de ce tot suferi și de ce tot plîngi?... Nici tu nu știi, bietule Iosìfe! Uite, ți-am adus o văpaie de oglindă. E oglinda descîntată a bătrînilor cîntăreți și a sfinților apostoli. Unii o pierd, și oglinda rămîne pierdută. Alții o găsesc, și acelora le-o dau. Te poți vedea într-însa întreg, dar mai poți vedea și prin oglindă, ca prin cleștar. Pune-o la ochi și nu te mîndri de ce-ai văzut...

Iosìf văzu și nu putu să spuie nimic în aiureala ochilor lui, iluminați de beție cerească. Fața i s-a înseninat, copilărită. În suflet i se deslușì întîia oară șoptirea fîntînii săritoare a bucuriei.

« Vezi? și-a zis. Eu cercetam pînă acum înlăuntrul lucrurilor, și mintea nu mi-a dat nici un răspuns. Acum văd lucrurile pe dinafară, așa cum sînt. »

Și Iosif găsi o rostire nouă în graiul viorii lui. Puse oglinda rece în sîn și porni către sat. Era în ziua Paștilor, și sătenii, în straie albe, aflaseră minunea și-l așteptau, ghicindu-l după sunetul viorii ce se apropia de biserica Sfintei Fecioare.

— De aci înnainte, Iosife, ai să ne iubești și ai să ne dezmierzi, a strigat la el, din ușa cîrciumii, văcarul. Șezi colea și cîntă...

OMUL SUNĂTOR

El se născuse cu o infirmitate ciudată şi cu un har nemaicunoscut. Trupul, sau poate sufletul, îi suna. Fie că plasma lui avea proprietăţi analoge cu acumulatorii, care absorb şi păstrează electricitatea, fabricînd la rîndul lor energie şi lumină; fie, vreau să zic, că înmagazina sunetele, inconştient, în carne, sau fie că torentul sîngelui se însoţea de la sine de muzica valurilor marine, — omul suna ca un clopoţel, ca o vioară, ca o ţiteră şi ca toate uneltele de cîntat.

Se poate că starea lui vibrătoare venea numai de la suflet, ca o reminiscenţă cu cauzele pierdute, asemănat în această privinţă cu scoicile trandafirìi de porţelan sălbatec, care, fără limbă şi fără o cireaşă de fier înlăuntru, cîntă necontenit în vitrinele muzeelor de ştiinţe naturale, bolnàve de nostalgia mugetului de ocean.

Ca un ceasornic, vibrează orice fiinţă de carne, iar şopîrlele aud un zumzet chiar în interiorul plantelor, pe care noi oamenii nu-l putem desluşi: inima bate şi aleargă, vîna zvîcneşte. Omul sunător suferea şi se bucura cu totul de alte însuşiri, de strune şi de metal, care nu puteau şedea laolaltă cu prea cunoscutele, deşi neînchipuitele pulsaţii biologice ale amforei cordului, ploscă vie, spînzurată pe întuneric, şi lacăt al tainelor asociate.

Ca şi cum ar fi fost montat din organe de nichel şi tablă presată, prevăzut cu şaibe, şplinturi, nituri

şi piuliţe, încheiate în angrenaje conice, cilindrice şi circulare, pasul lui suna uneori ca o cizmă de fier, umbra lui trecea prin lună ca o broboadă de zale, cu zgomote de belciuge şi chei, zdruncinat în automatica lui organizaţie de măruntaie meca⸗nice, ca o uzină în momentul pornirii, la orele de ceaţă ale dimineţii industriale.

Cînd îşi ridica mustaţa cu peria, în faţa oglinzii, mustaţa lui fluiera ca stalactitele de cristal atinse, din jurul abajurelor de lampă. Dacă se netezea cu şervetul rece, sportiv, la sculare, carnea lui se impresiona ca sticla plouată cu grişul de gheaţă al iernii. Umbla ca un lanţ fără sfîrşit şi nevăzut, de care se ţinea tîrîş ghiuleaua planetei.

De copil, urechea i⸗a fost fermecată de clopo⸗ţelul argintiu care îl însoţea pretutindeni şi care şi în odihnă îşi puncta clinchetul ritmic. Clopo⸗ţelul se scobora pe o scară infinită, purcedea ca din Tărie şi, săritură cu săritură, din treaptă în treaptă, străbătea văzduhul, găurea pămîntul, însoţea apele, ieşea la capătul lumii şi se întor⸗cea înnapoi, de⸗a⸗ndaratele, desfăcut ca burduful în zigzaguri al unei harmonici, strînsă ca o carte şi întinsă într⸗o galerie de haos.

El şi⸗a căutat clopoţelul în îmbrăcăminte şi în rufărie, în buzunare şi în mîneci; îl simţea în sîn, şi clopoţelul scobora în cingătoare; căuta să⸗l prindă la coapse, şi aluneca în ciorapi; scotea ciorapul, şi sunetul cădea în pantofi; răsturna pantoful, şi clopoţelul se ascundea în batistă. L⸗a urmărit să⸗l prindă împrejurul pernelor, printre dantele şi prin cusăturile păturii mătăsoase, în pat. Clopoţelul fugea ca o corcoduşă şi se făcea nevăzut ca o boabă de mercur, pierdută printre tigheluri. Şi era din nou în fulgii perinii, la urechea omului aţipit, roşie şi cărnoasă ca măceaşa, între zulufii arămii de rugină. Omul sunător fusese un copil candid, şi ochii lui de sidef aştep⸗

taseră zece ani ca să surprindă înfăţişarea clopoţelului neodihnit.

Mai tîrziu, tocmai tîrziu, şi din ce în ce mai mult, sunetul s-a sporit amplificat. În camera de odihnă rătăcea toată noaptea fantoma sonoră, cu pieptul constelat de zurgălăi, ca de nişte candeli şoptitoare. Un sunet amănunţit de bijuterii numărate, strînse, puse în sac şi iarăş deşertate şi numărate din nou, se petrecea pînă la revărsatul zilei. Omul se obişnuise cu această conlocuire şi, din cînd în cînd, îşi apostrofà cu bunătate fantoma:

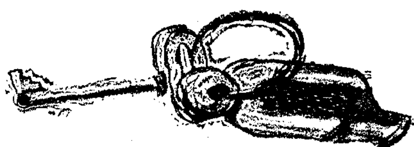
— Lasă-mă să dorm. N-ai mai isprăvit, bunică?

Îi plăcea să-şi închipuie că bunica lui mai trăieşte şi că, în toiul nopţii, trezită de mîhniri şi de păreri de rău, îşi mîngîia podoabele, de aur şi platină, cu care strălucise în tinereţe. Zgomotul se subţia pînă la fuior şi se diviza pînă la pulberi, rămînînd întotdeauna din zgomotul precedent un zgomot mai moale, umbră de umbră, rămăşiţe de resturi, scamă de scame.

Pe scara din copilărie a clopoţelului sferic, se scobora, la maturitate, un ban de aur, în echilibru pe muchie, animat de-o propulsie străină, dar stăpînit şi de o mişcare de sine. În marginea unei trepte, aurul se putea opri o secundă, înnainte de a-şi da drumul pe treapta următoare. Se întorcea ca pe ax, creştea ca un cerc, părea că se gîndeşte, şi se pogora la vale, sfărîmat în mii de inele, în goană accelerată, ca o cloşcă sculată brusc, de subt penele căreia izbucnesc, descoperiţi, puii galbeni şi aleargă. Şi, ajuns în prăpastia scării, învîrtită ca un burghiu în fundul unui puţ, aurul cădea în puşculiţa citernei, cu un ecou hohotitor de tezaure şi catacombe.

Omul îmbătrînea fără să-şi poată modera orchestra, în care acum cîntau sute de cimpoaie şi contrabasuri, mii de pianine, drînguri şi flaute mici, privighetori de abanos, cintèze de alamă,

orgi și pițigoi de coarde. Începuseră să cînte de jurîmprejurul lui și lucrurile care nu au vibrat niciodată, însuflețite ca să-l bucure și să-l mîngîie: lutul și bușteanul. Pietrele dure, și colțuroase și nesimțitoare, se mișcau pe o parte, se deschideau ca niște ouă și ca niște cutii cu balamale și capac, și din fiecare piatră se ivea fie o pasăre, fie un șarpe alb, fie un pitic, fie o domniță, care cîntau și se întorceau în piatră, întovărășiți de țînțari galbeni și de fluturi brumării.

URIAȘII

La început erau uriașii, pasările, dobitoacele, pădurile și oamenii. Nici o ființă nu era măruntă, căci Dumnezeu voi'a să arate puterea lui, dar și să vadă bine făpturile de pe pămînt, cînd se uită din ceruri la ele. Șerpii, rîmele, șopîrlele nu se ascundeau, căci nici n-aveau de ce să se ascundă, nici loc destul de mic pentru pitire. Șarpele era cît Dunărea de lung.

Animalele toate mîncau iarbă, iarba creștea tot anul, nu era iarnă, și omul se hrănea cu poame. De ce s-ar fi ascuns unele de altele, dacă nu era nici o primejdie? Gustul că se mănîncă făpturile între ele a venit mai tîrziu, cînd firea s-a răzvrătit și s-a stricat, și a rămas stricată. . . .

Dar de prea mult bine și oamenii și dobitoacele s-au săturat și, neavînd ce face, decît să mănînce și să doarmă, s-au supărat că sînt supuse lui Dumnezeu și au voit să ia locul lui.

Întîi, omul, neputîndu-se luptà cu el, a început a prigoni animalele, ca să și le supuie, pînă va veni și rîndul lui Dumnezeu.

Dacă șarpele era cît un rîu, dacă vultùrul era cît o jumătate de cer, omul era cît cele mai înnalte turnuri de azi. Avea, după măsurătoarea noastră, 580 de coți pînă la cap, capul de 60 de coți, brațele și picioarele de 100 și 180 coți, și spinarea îi era lată de două ori cît temelia unei biserici. Un om ca noi nu s-ar fi putut urca pe un om de atunci,

nici cînd sta culcat, decît cu scări înnădite și răzimate de colțul umărului aceluia. Numai copiii oamenilor de pe vremuri erau cît Curtea-de-Argeș la născare, și creșteau iute și nu mai mureau. Că nici moartea nu fusese încă.

A fost și înmulțirea uriașilor o pricină de trufie, văzîndu-se mulți și venindu-le rușine să fie supuși de un singur Dumnezeu, de care trebuiau să se și roage cînd le venea o poftă de ceva. « Ce să ne mai rugăm de el? începeau ei a murmura. Luăm noi singuri ce și cît ne trebuiește. » Dar nu puteau, lipsindu-le chibzuința, lucru care și mai vîrtos îi îndîrjea.

Dumnezeu auzea toate, dar îi lăsa să vadă ce fac.

Dumnezeu le da, pe lîngă hrană, îmbrăcăminte, după ce le dăduse bunul cel mai mare, pe care un gheomotoc de pămînt, cum fusese omul întîi și-ntîi, putea să-l capete: viața. Îmbrăcămintea omului era mai frumoasă ca răsăritul și ca apusul și ca mantaua de zale a lunii, și făcea parte din pielea lui, ca arama, ca aurul și argintul. Creștea și se înnoia singură, de două ori pe an, ca să fie totdeauna proaspătă, parcă scoasă nouă din dulap. Și omul nici nu se ostenea să spele, atît era de fericit. Vîntul, care a rămas și pînă în ziua de azi, dar cu alte însărcinări, trecea peste veștmintele lui ca un burete înmuiat în metale și răcoare și-l șlefuia dormind, făcîndu-l ca oglinda. Și nu era nici praf, nici noroi, că și pămîntul era curat și lucea ca sticla, ca să nu păteze pe om și dobitoace, înveștmîntate și ele ca florile bogate și bine mirositoare. Deschideau aripile să zboare și îmbălsămau văzduhul cu miresme frumoase.

După răzvrătire, Dumnezeu i-a dat omului țînțari, muște, purici și păduchi, și a pus în limba lor otravă, ca să-l muște cînd le va supăra, și ghimpi, ca să-l înțepe și cu spatele. A dat vitelor

coarne, ca să-l împungă (el a născocit blestematul cuţit), şi măsele, ca să-l apuce şi zdrobească.

Oamenii s-au învoit să se pregătească a năvăli în cer, bătîndu-l cîtva timp cu gogoloaie, spărgînd soarele şi luna, ca nişte geamuri, şi, prin găurile făcute în Tărie, să poată cotropi. Dumnezeu îi lăsa şi se uita la ei din depărtările lui. Ei adunară zeci de ani, poate că sute de ani, strînşi laolaltă, bolovanii risipiţi pe toată faţa pămîntului. Pe mai multe feţe ale lumii ei clădiră astfel, cu încetul, movili şi măguri de firimituri de lut, de pe marginea apelor, frămîntate, stoarse şi făcute boţ. Cînd te gîndeşti că o palmă de uriaş era lată cît un sat întreg, e lesne de închipuit cît muşuroi lua o dată şi ce gol făcea în albia unui rîu, scormonindu-l cu pietre şi nisip.

Într-o zi, şirurile de bolovani clădiţi pe lungimi de pustietăţi nemăsurate, pînă la cer, fuseră, după socoteala uriaşilor, gata. Ei se adunară să înceapă bătaia cerului cu lespezi şi se împărţiră pe vîrfurile cele mai înnalte. Cei de jos, aşezaţi pe rînduri, porneau bolovanii din poale, aruncaţi din mîini în mîini, pînă sus, unde cei mai vioi dădeau de-a zvîrlita, care-ncotro, ca să nimerească din mai multe părţi. Bolţile trebuiau dogite. Ca să ştiţi ce erau măgurile mari şi înnalte, trebuie să vă spui cît acopereau ele pămînt şi cît erau de late: cale de zece zile, umblată cu armăsarul pe fugă, puteau să o străbată, dacă ar fi fost loc prin grosimea lor. Iar lungimile le erau cît o cale de douăsprezece luni trecută cu cîte doisprezece telegari; că începeau unele nu ştiu de unde şi luau sfîrşit la Marea-de-peste-Mări.

După ce fuseră astfel adunaţi în cete uriaşii, începu dezamăgirea, la care nu s-au gîndit. Cu cît se apropiau de cer, cu atît cerurile se depărtau mai mult, încît, de le-ai fi luat la ochi de jos, totuna era, — bolovanii împrăştiaţi nu ajungeau nicăieri.

Au bătut în gol o săptămînă întreagă şi n-au nimerit mai departe, după statul nostru, decît găleata cu apă pe care o aruncăm după cîinii la gîlceavă. Nu se cunoştea nimic. Ațîțați de neizbîndă, uriaşii se sfădeau între ei, că n-au văzut, ca nişte proşti, destul de bine, şi, întîia oară de cînd îi făcuse Cel-de-Sus, ei se loviră unii pe alții cu bolovanii cît nişte morminte, se apucară cu unghiile de gîtlejuri, se îmbucară şi se rupseră de ceafă, sfîşiați de pîntece cu dinții.

Dumnezeu putea să rîdă, dar nu a rîs. Putea să-i mustreze, şi nu i-a mustrat. Putea să le vorbească uriaşilor, din cerdacurile împărăției lui, dar nu a binevoit. Ar fi cerut uriaşii iertare, dar nu orice faptă poate fi iertată, — şi odată iertată, tot rămînea duşmănie.

Dumnezeu dete poruncă măgurilor şi cetăților, ridicate împotriva lui, să se împietrească, şi s-au împietrit: munții de azi. Şi mai porunci mărilor şi tuturor apelor să se umfle şi să dea pe dinafară. Ele zile întregi se revărsară, izvorîte neîntrerupt. Din uriaşii înghițiți de vîltori rămaseră numai cîțiva, într-un ostrov neînvelit de ape. Şi după retragerea valurilor în albii, o pătură moale de nămol gras acoperise pămîntul, aşternută peste toate vietățile de pîn-atunci, înmormîntate adînc.

Dumnezeu dete poruncă, numaidecît, ca tot ce rămăsese viu să se chircească, — încît uriaşii s-au făcut mici de doi coți, ca noi, şi toate pasările şi vietățile scăzură la micşorimea puiului ieşit atunci din găoace, ba poate chiar mai mici.

— N-au voit să fie fericiți în lene şi îmbelşugare. De azi încolo pomii nu vor mai rodi fără muncă, şi iarba va creşte unde va voi ea. Am văzut, mai zise Domnul, că oamenii, cînd nu mai au ce face, se răzvrătesc. Le-am trimis țînțari şi muşte ca să nu le mai lase tihnă, siliți să se scarpine, şi să fugă de oriunde ar fi căutat să se ascundă.

Cînd s-ar simți mai obosit omul și s-ar crede mai îndreptățit să se odihnească într-un loc de pace, atunci să vie ploșnița nevăzută și să-l ciupească.

De atunci încoace tipìcul uriaș a fost înlocuit cu tipìcul mic, din zilele de totdeauna, care nu dă voie omului să crească peste o măsură, nici să trăiască tînăr și voinic cît ține timpul. I-a fost omului măsurată și viața și i s-au trimis tot felul de boli, ca să aibă de lucru mereu și să nu stea. Tot de atunci au început oamenii să moară.

Și Dumnezeu nu s-a mai uitat niciodată, de atunci, la ei, căci nici nu-i mai zărește de piper-niciți ce sînt. L-a lăsat în luptă cu pămîntul, cu vremea, cu iarna, — pe care a făcut-o tot atunci, — cu àrșița și zăpușeala, după ger cumplit. L-a dez-brăcat și l-a lăsat gol, silindu-l să-și facă singur straiele, dacă veștmîntul nemuncit fusese rău.

Și omul se luptă tot timpul cu ceva, cu ceva mărunt, de seama lui, și își petrece traiul fără nici o mulțumire deplină.

NĂVODUL DRAGOSTEI

În pustietatea șesului de nisip, trăia un pescar tînăr, care lucrase zece ani la un năvod. Îi făgăduise fetei, pe care o iubea, dintr-un bordei, să-i puie inelul căsniciei în degetul al doilea, de lîngă degetul mic, în ziua cînd va fi năvodul isprăvit și cînd va fi fost prins, în mare, peștele de aur, cel cu neputință de vînat în bărci.

Acest pește uriaș se apropia de țărmuri. Fusese văzut din vremile lui Homer, răzvrătind valurile, spintecate, la răsăritul soarelui, cu pieptul. Pescarii pustietății povesteau că el făcuse parte din herghelia de moruni a Împăratului Negru, și că scăpase din grădinile din mare ale împărăției puțin timp înnaintea lui Hristos.

Năvodul fusese urzit, nod cu nod, ochi cu ochi, de singurele mîini ale Pescarului îndrăzneț, ajutat de o suveică de os lustruit, și rețeaua lui acoperea un județ întreg de pustietate. Întins între răsărit și apus și între miazănoapte și miazăzi, părea un vînt în odihnă, culcat pe nisipuri. Ca să-l măsori între margini, era nevoie să mergi cîteva zile pe genunchi, străbătînd cîte un nod și scurtînd cîte o sfoară.

La ziua hotărîtă, în ajun de Paște, pescarii din lungul țărmurilor mării trebuiau să apuce de năvod și să-l scufunde în talaze, printre luntri. Se petrecu însă ceva nemaipetrecut: marea fugì din margini, lăsîndu-și mătcile scorburoase goale

și tîrînd cu ea, dedesubtul zărilor, avuțiile vii din adîncuri. Pescarii, blestemînd Pescarul, mutară colibele și bărcile într-altă țară și, odată cu ei, porni pe spinări și coliba fetei îndrăgostite, ai căreia ochi nu se mai puteau dezlipi de frumusețea năvodului zadarnic. Dumnezeu se împotrivise voinței răbdătoare a feciorului îndrăgostit și pedepsi nesocotința gîndului de a prinde marea cu un păinjeniș.

Zile multe și timpuri multe, Pescarul fu zbuciumat de altă neodihnă, umblînd pe fundul mării uscate, pardosită cu sidefuri și fildeșuri trandafirii, de scoici. Pentru că se născuse cu patima isprăvilor grele, pescuitul scrumbiilor și al peștilor de blid, care îmbogățeau pe negustorii de crîmpeie, de frînturi și de fărîme, nu-l ispitea. Și acum, dîndu-și seama că a căpătat, zestre neașteptată, învierșunarea Celui-de-Sus, care, nebiruit, l-a ales pe el dușman dintre oameni, fără să se mîndrească, ci smerit, însă iarăș hotărît, porni la o ispravă nouă.

«Voi ridica o clopotniță din nisipuri către ceruri, ca să străpung văzduhul turtit al șesului pustiu și să rămîie străpuns. Și de-acòlo, de sus, voi căuta dragostea mea, care și-a purtat coliba departe, dincolo de întîia zare mută și oarbă.»

La clopotnița lui, Pescarul a muncit tot zece ani de zile, fără scule și fără ajutoare, dezgropînd stîncile cu unghiile și mișcîndu-le din loc și întorcîndu-le cu umerii și cu opintirea, pînă ce le-a învățat să umble singure, și singure să se așeze la locul socotit, poruncite de gîndurile lui. Străduințele și rănile dobîndite i-au frămîntat carnea din nou, făcîndu-i-o de aramă, iar însuflețirea lui a dat viață lespezilor, bolovanilor și nisipului, care i se supuneau ca niște cîini și ca niște furnici. Pescarul descoperise înțelegerea cu pămîntul și graiul nesimțit cu auzul al tăcerilor și al uitării.

Se auzea către mare că vînătorul de unde, care se lăsase de pescuit, încearcă o cutezare nouă, și luntrașii, îndătinați cu gîngăniile mici ale undiței, au rîs în bordeiele lor crăcănate și pline de fum de pește fript. Ei erau înțelepți pentru că stăruiau într-o muncă veche, făcută de veacuri la fel. Cînd se ivi temelia, ei se apropiau duminica de singuratecul ziditor, neînțelegînd ce sfîrșește, dar pricepînd că începutul pornise. Din duminică în duminică, turnul creștea încet, de cîte-o palmă. Mai tîrziu, pescarii se adunau în fiecare seară, de departe, ca să-l zărească sporind cu o palmă pe zi.

Adîncit în zidirea lui, ziditorul nu văzuse că se ivise în pustietate pizma și că fiecare piatră cît pumnul era însoțită, în ducerea ei pe muchiile clopotniții, de necazul foștilor tovarăși. După ce păretele pătrat se ridica de un stat de om, ziditorul aducea pe brațe și potrivea la rînd, pînă la un stat de om, treptele de piatră roșie, ca să arate mai tîrziu șacalilor urmăriți de hienă pe scara clopotniții că scara fusese udată cu sînge. « Are să cadă de pe creastă, se gîndeau privitorii. Treapta cu care suie, se gîndeau ei, are să-l răs-toarne. » Dar ziditorul nici nu a căzut de pe crestele mereu înnălțate și nici nu s-a răsturnat. Minunea amănuntului s-a săvîrșit zilnic, zilnic așteptată să doboare pe ziditor, și minunea în-treagă a fost gătită într-o sîmbătă, ca munca Domnului, care s-a odihnit în ziua a șaptea.

Ziditorul a căutat din turn împrejurul lumii, și a găsit marginile ei și marea, care fugise, și coliba dragostei, strămutată. Trecuseră zece ani ca zece veacuri și ca o zi. Pescarii se uitau la clopotnița pustietății, de jos, îmbrăcați de duminică, în cămașă albă. Îmbătrîniseră toți, și mulți din foștii flăcăi se apropiau frînți pe cîrji, posomorîți și amari, privind în sus de-a curmezișul, ca niște găini. Rușinată, se arătă și iubita, din nisipuri,

ascunzîndu-și fața, învechită de tristețe, cu palma, și neputînd să-și tăinuiască pîntecul, învolburat subt cingătoare, și care îi da înfățișarea, la umblet, a broscoiului de mucegaiuri. Ziditorul tresări.

Dar către seară, pe cînd se ascuțeau cremenile de argint ale stelelor albe, el văzu și năvodul, pe care îl uitase, zburînd, întreg și întins și împovărat de plumbii de pe margini, la ceruri. Și stelele se prinseră de zalele lui.

CÎNTAREA CÎNTĂRILOR

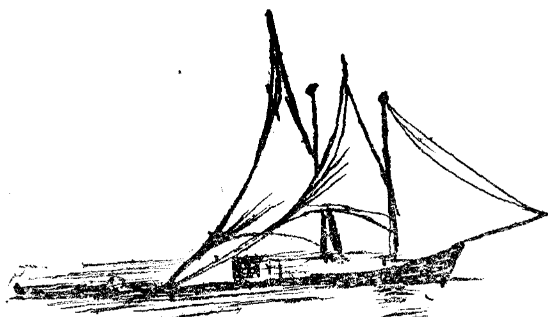
În visul meu fusesem un vîslaș cu pielea cărămizie, înnegrită de àrșița mării și de vînturi. Obosit, pe la prînz, de pescuit, mă culcam în barcă, așternut între forfota mării și furnicarul luminii, și în visul meu visam încă o dată, îndoit. Într-un vis mă legănau talazele, și-n visul celălalt, — cuprins în visul cel dintîi, ca un clopot mai mic în vocile unui clopot mai mare, — treceam de mare și nemărginiri într-alte nemărginiri. În cîntarea liturghiei vine și cîntă din depărtări un glas de fată, care-și întinde trîmbele albe, ca niște poteci de lună, de-a lungul rîului dintre iarbă: eram un vîslaş ostenit și eram un cîntec de fată, și visul meu se întorcea între amîndoi, ca un fum șovăitor.

În luntrea mea cu vîslele părăsite-n voile apei, am ademenit o fată mai neagră decît mine, al căreia alb al ochilor împestrița negreața ei ca două paftale cu zmalţuri. Am furat-o malurilor cu un descîntec, și cînd a intrat în barcă, pogorînd din treapta pămîntului în chivotul meu, am văzut-o înnaltă și goală. Ea purta, drept orice veştmînt, un şir de mărgăritare încolăcit de șapte ori împrejurul grumazului și jucînd ca șapte șiraguri largi pe sînii ei cu mărgăritarul negru. La încheieturile mîinilor purta mărgăritare și, tot așa, învîrtite de cîteva ori, și la picioare, pe glezne. Şi pe carnea ei, ca tutunul negru, părul, mat ca iasca, era galben.

— Părinții mei m-au făgăduit, spunea străina, unui negutător de miresme din pomi, stăpînul unei păduri de smochini, de banani și de poame de foc. L-am văzut luînd cu mîna lui din livadă portocalele aurii și înfășurîndu-le în foi de hîrtie de mătase, așezîndu-le încet în cutii și încărcînd luntrile vîntului cu ele. Vreau să dorm în livada lui, să mușc rodiile și piersicile și să alung cu sîmburii șerpii de zmarald, printre cactus. Are cămile, elefanți și covoare, de poate înveli cu ele prundișurile de nisip de la Smirna în jos, pe toată marea pînă-n Fenicia veche.

— Înnainte de a te închide în cartea groasă a Scripturilor, ca o floare, te-am prins în luntrea mea, fecioară, și am îndreptat cîrma către miazăzi, spre zarea singură și sălbatecă a mării. De-ai zbura ca ibisul și de-ai înnota ca peștele-săgeată, nimic nu te mai poate scăpa din vraja luntrii mele, care plutește prin vis... Ia te uită... Visul meu te-a aiurit ca o beție, ai uitat și pămîntul și făgăduința și ai venit să mă îmbraci cu mirosurile tale mai proaspete decît ale lămîiului, să-ți apropii de ochii mei înflăcărați ochii tăi de zmarald, — atît de mult, încît să-mi zgîrie pleoapele genele tale. Mireasa Cîntării Cîntărilor! buzele tale sînt ca zmeura, șoldul tău e ca o tigvă moale, plină cu lapte nou de căprioară, omușorul urechii tale ca o țîță e, de ciută, sudoarea ta miroase a tămîie, umezeala gurii tale e ca o rouă caldă, cu gustul de măceș. Neamul tău îl mărturisește mierea cu care ți-s linse subsuorile toate. Podoabe, mai pre-țioase decît inelele și brățările care ți le-ar îngre-uia, sînt degetele tale, brațele tale ca niște șerpi cu cîte cinci capete de opal. Cînd le-ngenunchi pe pieptul meu păros, degetele tale parcă s-ar ruga. Ți-ai adus carnea fără oase la pipăit, ca o scrumbie neagră. Sfărîmă-te, furtună, peste noi, fulgeră, mare, des, și tu, luntre, nu te mai opri!...

Pe-ncetul, visul meu se făcu visul ei, șoldurile ei se făcură șoldurile mele, gura ei se făcu gura mea, — și, încordat, se zmunci și se rupse șiragul mărgăritarelor de la grumaz, risipindu-se în luntre. Luntrea nu s-a mai oprit niciodată în visul meu, lăsînd să cadă dintr-însa în mare, din cînd în cînd, mărgăritare. . .

BĂTRÎNII DIN INSULĂ

În Insula Trandafirie a Mării de Aur, se ivise, din ceruri sau din pămînturi sau ape, o păreche de tineri sfiioşi, un băietan negricios, cu sprîncenile îmbinate, şi o fată cu cosiţa ca firul de soare, care umblau goi şi se jucau printre ierburi păroase, cu tăria tare.

Insula Trandafirie este locul adevărat, în care s-au născut, — din ceruri, din pămînturi sau ape, — cei dintîi oameni ca noi. Deosebirea dintre ei şi tot ce mai fusese era că omul, cu toate că subţire şi înnalt, adică supus căderii de la sine, s-a sculat deodată, drept, în picioare, şi a mers pe punctul cel mai îngust al trupului său, ca o arătare ciudată. Tălpile lui erau satinate, şi el însuş s-a numit pre sine Fiul Plopilor, mirat, fără îndoială, de înrudirea făpturii lui zvelte cu făptura copacilor încremeniţi, — sălciile — de-a lungul rîurilor, plopii — în dreptul soarelui, şi cedrii — pe margini de rîpi, — ascultînd murmùrele din adînc.

A fost în timpurile acelea neînchipuite, urzite cu frumuseţi de basm, în care s-au desprins din tipare şi s-au lepădat de osînda pămîntului robii rădăcinii, tîrîtori mai nainte ca dovlecii şi slobozi numai pe măsura vrejului, ramurii şi tulpinii. Pasările au putut străbate văzduhul, plutind pe àripi, fiinţele dezlipite din mîl şi-au putut alege un drum.

Pe om, de atunci îl poartă o putere deosebită, care lipseşte încheieturilor lui numeroase şi moi.

Uitați-vă la el, mergînd ca o făclie și întrupînd linia verticală. Zadarnic i-ați răzima de părete cadavrul: din firea lui plutitoare a pierit, în ceasul morții, cumpănirea. Mortul cade în genunchi, se rostogolește, se surpă; arcurile și-au pierdut tonul nevăzut, ca orgile nemaiatinse de mînă străină.

Jocul primilor oameni, de care povestim, din Insula Trandafirie, se prelungea, cu mari odihne de visare și somn, de-a lungul și latul țării ieșite din talaze, adormind alături de un izvor și trezit în leagăne de trestii și-n legănarea pomilor îmbelșugați. Trupul scînteia, trecînd printre plante, de o pată de soare, gonită de o pată de umbră, ca o ramură curgătoare, și în jurul capetelor înflăcărate licărea cercul unui nimb. Și jocul li se sfîrșea mereu și începea neîntrerupt și nesățios, încît geamătul și oftatul crepuscular umpleau insula și pădurea, ca un parfum făcut pentru auz. Pe subt smochini, ei s-au înmulțit cu timpul, mușcîndu-și sînii și înfrigurîndu-și coapsele urzicate fierbinte. Iar sînul cu mura neagră al primei mame a fost văzut hrănind, în lumina fără margini a lumii, cîte cinci, șase prunci deodată, dolofani și naivi ca niște mistreți, născuți peste an. Degetele lor, — scurte, boante și groase, — morfoleau ca într-un aluat darnic de lapte, și nasul cîrn, înfundat în ploști, se înnăbușea de guițat și plăcere.

Într-o zi răcoroasă, familia toată scoborînd în luncă, ochiul lui Dumnezeu a numărat patruzeci și doi de copii, din care patru urmăreau convoiul pe buși, zgîriați de zmeură și mîngîiați de piersici pitici. Și ochiul lui Dumnezeu clipi blajin, de un surîs, căci Dumnezeu, care mai tîrziu a vorbit mult și în multe limbi, s-a sfiit atunci să grăiască și s-a ascuns, mulțumit, după munți, ca un tată bun. Și àstfel, toți pruncii crescură nebotezați, ca niște păgîni adevărați, însă frumoși.

Cum şi de unde s-a putut arăta calul înna-intea lor, nu se ştie. Adevărul este însă că le-a ieşit întru întîmpinare calul, căruia i se urîse pe undeva, în vreo peşteră, şi că ceata omului a rămas uimită de ființa şi de strălucirea lui. Apropiindu-se, zîmbind şi el şi mişcîndu-şi nă-rile a bucurie, copiii i-au dat merinde cu floare. Părinții l-au bătut dulce pe spinarea lucie şi neagră.

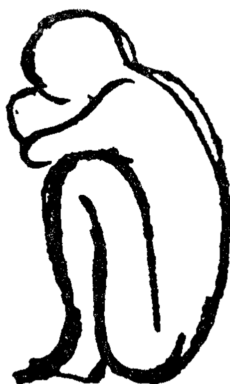
Încălecați şi culcați pe spinarea lui şerpuitoare, oamenii Insulei Trandafirìi putură merge departe, în inima şi pe marginile fermecate ale țării necunoscute. Cu el au suit catapetesmele pînă-n piscuri şi au scoborît în văile întunecate, de unde ies în privelişte rîurile neodihnite. Au cercetat pădurea maimuțelor, care i-au alungat cu migdale şi nuci. Au tăiat de-a curmezişul codrul cu mii de culori, al papagalilor cu voci de păuni şi curci. Şi au cunoscut peşterile scorburoase, cu fluturi mari, de catifea, cu libelule şi străvezii efemere. Au văzut țapii sălbateci, ciutele delicate, elefanții cu coada la cap, şi, dintr-o călătorie depărtată, au adus cu ei o vacă de zimbru blajină, cu ugerii grei. Într-alte călătorìi au învățat de la vùlturi să înjunghie şi să fure — şi au făcut vultùri din-tr-o creangă îndoită, şi ciocuri din săgeți. Şi atunci au prăsit în preajma bordeielor şi cîini cu urechile ciulite. Şi viața de noi învățături şi de-agerimi ale minții a durat pînă ce calul a căzut şi a murit...

Ei nu ştiau, în Insula Trandafirie, că poate calul muri, că se poate face moartea de la sine, că este viață şi că este moarte. Moartea calului s-a petrecut în ziua cea mai frumoasă, cînd de dincolo, de peste izvoarele de aur, începuseră să se arate pasări mari albe, în ispita zării, fluturînd în stoluri. Calul s-a culcat ca un om şi a rămas nesimțitor.

Întîia oară viața încerca durerea deznădejdii şi întîia oară părinții şi copiii au plîns, şi în pîlcul

lor numeros li s-a nălucit că sînt singuri și dez-moșteniți. Și pentru că ceata lor își croia drumul pe marginea rîului liniștit, i-a ispitit gîndul să se uite în el mai afund.

Și în oglinda curată a împletitelor ape, ei au zărit patruzeci și patru de bătrîni...

PASTEL

Cum s-au întîlnit cărturarul
și omul în grădina cu basme

În fundurile gospodăriei, o casă, depărtată de toate florile și de toți pomii și copacii, părea într-adins împresurată cu o bătătură uscată, fără nici un crîmpei de iarbă, un pămînt văros, o pătură de colb. Unda lacului tremura tocmai devale, și donițele goale făceau o jumătate poștă de drum, și pînă la izvoare se dogeau de àrșiță. Către seară apa ajungea, la conac, fierbinte, și trebuia să treacă o noapte peste doage ca să se răcorească. Încòlo, în jos, jucau horele, se fugăreau cîinii cu copiii, și cîntau, seara, ca niște cimpoaie, harmonicile din sat. O aureolă de țărînă albă, răscolită de vîntul arzător, învăluia casa cărturarului, închis cu cărți multe și caiete, de un veac.

El aflase de viață citind, și se îndoia de ea. Citise că lumea e plină de flori, și nu a crezut; citise că e frumoasă, că prietenia leagă oamenii unii cu alții, că Adam s-a luat din dragoste cu Eva și că au copii sănătoși, teferi și deștepți, că tovărășia prietenilor și a soților durează cît ține și viața, că despărțirea de dimineață aduce bucuria întoarcerii de la lucru, la scăpătat, că oamenii se întăresc unii printr-alții, și nimic nu a crezut. Toate le-a citit în cărți ca-ntr-o oglindă întoarsă și le-a deprins răsturnate și stînd cum stă litera cărților îngropată în hîrtie. Dar și stîlpul, bătut

în pămînt cu piatră, ca să ia de la ea putere, putrezeşte.

Cînd a isprăvit cărţile, cărturarul a scris şi el cărţi, dumicînd gîndul şi belşugul lor de spice frumoase şi seci, şi l-a prins timpul, i-a îngreuiat umerii, i-a povîrnit spinarea, luciul ochilor obosiţi a pierit în hîrtia mată, n-au mai avut pîinea şi apa din urcioare gust. În toate ale gurii, ca şi în cele ale sufletului, se frămîntase un aluat cu tărîţe şi paie. Lucrurile trăiau fără culoare, şi acrelile li se risipiseră pe nesimţite, împrumutate unele cu altele într-o tonalitate de mucegai uscat. Oamenii pe care-i cunoscuse, străbătînd pustietăţile lui la întîmplare, i se păreau găunoşi, stricaţi în miezul sufletului ca nucile, cu viermele înlăuntru. Îmbrăţişarea era inanimată, şi braţele se ridicau să-l cuprindă, ţepene din încheieturi, ca la păpuşile de cîlţi. Surîsul era mincinos, suspinul contrafăcut şi durerea imitată, învăţată la teatru. În ce mai putea să creadă?

Îmbătrînit fără vreme, cărturarul s-a îmbolnăvit şi era aproape de agonie. Singurătatea şi-a simţit-o de-abia atunci. Între cărţile lui, clădite pînă-n tavane, s-a văzut închis ca într-un turn de cetate, cu trei gropi în sus, una peste alta, gropi de cărţi rînduite pe muchiile scrise cu aur.

Suferinţa lui adevărată nu fusese scrisă în nici o carte: fiecare om suferă, într-un fel al lui, de o suferinţă care n-a mai fost, după cum fiecare arbore se desfrunzeşte în felul lui. Ar fi strigat un nume de om în clopotniţa lui mută, şi nu era cine să-l audă. O slugă veche, nemulţumită, îl înjura din cerdac, şi cărturarul, auzind, nu mai putea să răspundă. Gemea, şi geamătul lui nu era cine să-l cunoască şi să i-l aline.

Atunci, s-a arătat din lumea toată un om, un om care muncea pămîntul în brazdă. Auzise că zace cărturarul. I-a spus: «Jupîne, mi-eşti drag

pentru că acum, întîia oară, ai început să trăiești: pînă acum ai citit. Sînt mîhnit că vii atît de tîrziu la viață și că trebuie să o descoperi în ceasul cînd era să o pierzi. Îmi plînge inima de tristețea dumi-tale și vreau să înțelegi că te iubesc din dragoste fără prihană. Am și eu cărți acasă, dar nu am numai cărți și nu citesc numai în ele, — am și bucurie în chiliile mele. Copiii sînt alături de mine, femeia îmi stă la căpătîi și-mi cîntă, am flori, pasări și vite și ne-am înfrățit cu toții. Venii să-ți aduc sănătate: zece cuvinte și o-mbrățișare. Dumneata nu ești bolnàv, ești numai amărît și nu știi, și strivit în cărți ca o frunză de ierbar. N-ai avut prietenie, n-ai avut dragoste, n-ai avut încredere și copilărie în inima dumitale. Scoală-te și vino la noi în livadă, să te primească iezii, caprele și vițeii și să citești în ochii lor alte litere decît cele cu care te-ai obișnuit, și alte învățături.»

Cărturarul s-a însănătoșit numai cu un descîntec. Zilele lui vii începeau prea tîrziu. Ce-ar fi fost dacă le-ar fi și trăit?

1906
T A

PSALM

E neobişnuit să fi fost mort şi să fi înviat.

Cîţi morţi înviază?

Ai, după înviere, o stare morală de pribeag confuz. Un pas îl faci la noi, şi altul în Paradis, şi drumurile ţi-s croite-n sus: Alpii din ţara ceea...

Simţeai că experimentezi pe Lazăr şi pe Iisus. Ai murit două sute cincizeci de zile şi numai că n-ai fost înmormîntat, zăcut lîngă groapă: puţin să fi fost clintit, şi te răsturnai. Mai lipseau cîteva ceasuri, şi s-ar fi petrecut şi ultimul final, după un final pe care-l trăiseşi.

Timpul după înviere, măcar o zi, măcar o săptămînă, e un dar şi o viaţă nouă, care trebuie sorbită încet, ca un tutun tămîios. Nu te mai turbură nimic: ai trecut, — şi nimic nu te mai înfricoşează. Ce poate fi mai greu ca moartea? Ei bine! ai şi murit. O a doua moarte ar fi ca lectura încă o dată a unei cărţi citite: repetiţia face materia aproape indiferentă. Mai interesează forma.

Ce dulce ţi-este raza din fereastră, după agonie şi vis, în jilţul din dreptul luminii albastre, pe care nu ai mai văzut-o un an! Cerul e nou peste pomi: uitaseşi o sumedenie de transparenţe, şi le regăseşti, parcă într-o ţară străină, întocmită aşa ca fiece amănunt să-ţi fie nemaiştiut, într-o armonie desluşită, emoţionat ca de o muzică pînă atunci depărtată. De-abia că poţi răbda atîtea miracole şi feluri de uimiri.

Fericirea fusese o vorbă caricaturală, parcă născocită de niște naivi: acum e adevărată și continuă. O altă fericire o întrerupe. Plutire diafană, zarea trece prin àripa întinsă. Îți pare rău că întîia viață era să se piardă-n deșert, dacă nu mureai și nu te întorceai într-însa.

Suferințele din trecut ți se par minime și groțești. Cum te-ai putut supăra că trăiai? Uite viața: adorație, speranță și bucurie. Trăiai într-o icoană roză, zugrăvită impalpabil pe o foaie de ivoriu, din Sfintele Scripturi, pusă zăloagă la Facerea Lumii. Ce te-a putut opri de la extazul permanent de a fi?

Trebuie întîi să fi murit ca să-i dai secundei vii înțeles adevărat. Nu mai înviai, nu știai. Trecuseși prin spectacolul delicat și n-ai aflat nimic, ca un sac de frunze uscate, surd. N-ai umblat călare, de frica telegarului și a săriturii lui peste ceruri. N-ai fost în zbor, de teamă că nu te ține văzduhul. Nu te-ai ridicat cu șoimii, sfiindu-te de stele. Ți-a fost groază și de muntele care duce la luceafăr, și de prăpastia prăvălită în adîncuri. Ce slab ai fost, tu care credeai că duci un înger în tine, — sufletul! Atîtea plăsmuiri și parfume călătoreau prin lume, pe care nu le știai!

Cînd nu mai puteai să le strici nici cu judecata tăcută, au venit oameni din tot zodiacul, să vadă: ai murit cu adevărat? Voiau să te mărturisească tîrziu, tăgada nemaislujind pe nimeni. Începeau să plîngă și cei ce te-au tîlhărit. Dar după ce ai înviat, li s-a părut prea lungă durata și ar fi voit unii să te omoare. Nu se mai poate, după înviere! Ești descîntat. Nu se mai prind nici glonțul, nici cuțitul, nici otrava, nici ocara de tine. Săgețile trec și fug, ca printr-un nor de grindină, sfărîmate. Junghiul se rupe-n spinarea ta. Plumbul ți se turtește de frunte. Ți-a dat

moartea coif, platoșă și zale, și spada ți-ai lăsat-o în mormînt. Tu nu te mai aperi, nici nu ataci. Spui timpului: « așteaptă! », vîntului: « mătură! », ploilor: « spălați! » și fulgerelor: « ardeți! » — și ele te ascultă. Dar nici n-ai să le mai spui, căci ele devastează, iar tu ai înviat crutător și bun.

Împotrivitorii se tîrăsc, treptat, către moarte: nu-i împiedica, — și nu vor învia.

OŞTEAN JURAT

Am chibzuit lucrul ce începe, şi, după ce a început, m-am supus lui, ca şi cum fusese început de altul, şi m-am îndatorat păzirii lui, ca o slugă credincioasă şi ca un oştean jurat. Nimic nu mă mai poate abate, şi drumul merge drept. Dacă slăbesc, iau puteri din stele şi din răsărit, şi binecuvîntarea ceasului mă însoţeşte. Mă ţine cineva teafăr, vioi şi biruitor. Ce mişcă-n mine mişcă şi-n izvoare, ce răsună-n mine a răsunat şi-n munte, ce mă duce pe mine duce şi lumea, care-i un farmec în vîrtejurile din gol.

Se uită steaua în fundul haosului forfotit? De ce m-aş uita eu în adîncurile mai mari decît îmi e făptura? M-am uitat şi am închis ochii şi m-am aruncat ameţit înnapoi, lovindu-mă de munte. Călătorul de piscuri se uită în sus, şi de pe creştetul de gheaţă întinde mîna către ciorchinii de luceferi.

Cînd îşi ridică ochii cîinele în ochii mei, el a văzut ceva în luminile mele, care nu se văd pe sine, şi s-a bucurat. În muşchii de piatră ai cîinelui meu, scurt pe picioare ţepene şi groase, e mai multă putere decît în taur, unghiile lui sînt ca nişte belciuge, şi coarnele lui sînt împlîntate în gingii. Îi deschid fălcile cu sila, ca să-i văd măselele grele ca balamaua porţii de cetate, zăvoarele tari.

L-am trimis să cerceteze grădina şi mi-a adus, înlănţuit în voinţa şi în stăpînirea lui, un om

voinic, de-a tăvălugul, pînă la picioarele mele. Cînd omul voia să fugă, cîinele îl dobora din spinare; cînd se pitea să se strecoare, cîinele îl răsturna cu laba; a voit să-l străpungă cu cuțitul, și cîinele i-a măcinat pumnul care strîngea plăseaua, troznindu-i-l ca o cataramă spartă.

Am judecat tîlharul în pragul casei, și cîinele aștepta hotărîrea.

— Du-te, vezi-ți de drum și vindecă-te, omule, de sînge. Iar tu, credinciosule, lasă-l să se tîrască, cum o putea, pînă la drum.

Cîinele a ascultat. Am stăpînit puterile lui numai cu un cuvînt. O vorbă îl oțărăște, și o vorbă îl îmbată. Talpa lui de fier e de mătase, și trupul lui de plumb se face ca de fum.

Gîndul e vorba care mă îndulcește pe mine, Doamne. Și gîndul meu vine de la tine, pentru cîinele tău sălbatec și blînd. . .

Orice mi s-ar întîmpla, gîndul dezleagă strînsoarea și desface verigile groase ale lanțului meu. Cum să nu cred în izbînda lucrului meu?

Cîntă, suflete; zboară, suflete; licăre, sufletul meu!. . .

COMORILE

Stai de vorbă cu tine mai des, omule, fricosule, nebunule!

Tu ai o carte-n sîn, pe care nu o citeşti. Tot omul se naşte cu cartea lui în sîn.

Rupe-o din cămaşa ta, unde a prins rădăcină nezmulsă. Nu o lăsa necitită, căci se întunecă lumea şi nu mai poţi cunoaşte slova. Cauţi cartea altuia, şi a ta îţi rămîne străină. Răsfoieşte-o la timp, înnainte ca limba ei să treacă şi să o uiţi.

Pune-o colea pe masă, rupe-i peceţile, dezlipeşte-i foile tencuite, desfă-o. Ţi-a fost dată învăluită într-o pînză de plumb. Cartea ta are patru cotoare. Cu băgare de seamă întoarce-o pe latura bună, ca să nu-ţi zboare foile cînd le vei despica şi ca să-ţi rămîie adunate la o cusătură. E Sfînta Scriptură a ta. Fiecare ins are Sfînta lui Scriptură şi Apocalipsul lui deosebit.

O poţi începe de unde apuci, — de la mijloc, de la sfert, înnainte şi îndărăt. În cartea pe care ţi-o ascunzi de frică, speriat de ameninţarea şi de blestèmele celor ce nu vor să ţi-o citeşti, înţelesurile sînt toate adevărate şi drepte; rupe rîndul sau ia-l de la punct, pretutindeni cade literă mare. E o carte care tot începe şi nu mai sfîrşeşte. Înţelesurile ei se încovoaie şi se întorc şi, împletite, se urzesc în orice fel laolaltă. Cum de nu ţi-ai găsit-o încă şi pentru ce fugi de ea?

Omule, nebunule, tu poți trage din fier cu mîna firul nevăzut care-i împînzește Tăria, poți să scoți măduva pietrei, ca un vierme din lemn, ca un melc din găoacea lui învîrtită. Strînge cremenea, și va ieși picătura ei de sudoare. De unde izvorăște timpul? Și timpul tău din ce loc al lui se desface, ca un pîrîu întors din matca în care s-a vărsat?

Nebunule, tu faci minuni fără să știi și nu cunoști puterea gîndului tău. Tot ce ai închipuit este și se face, dar te ferești să stai de vorbă cu tine și să te închipuiești. Ce face noaptea din tine? O movilă zăcută. Ia potrivește pe întuneric în lacătele tale cheile tale: sufletul are o sută de porți, toate încuiate, dar cheile sînt în lacătele și broaștele lor, și tu nu le vezi în întuneric, pentru că nu cauți în întuneric. Poartă-ți mîna pe ziduri de-a lungul, și ai să ți-o lovești de ele, și atunci nu te înfricoșa, nu fugi; întoarce cheile și deschide. De ce nu citești cartea care deslușește locul comorilor?

Cînd ai fost slab, trebuia să citești, — și cînd ai fost bolnàv, și cînd te-ai simțit șovăind și deznădăjduit. Minunea închipuirii dă slăbiciunilor tale vîrful și sunetul lanciei. Alunecușul povîrnișului ți se podește neted sub talpă. Boala ta piere, deznădejdea se leapădă de tine. Nu e nevoie să te silești, să vrei și să crezi; a fost de-ajuns puțin: că ți-ai închipuit.

Și ca să trăiești în tine, îți vei închipui că ești acela care ai fi rîvnit să fii. Tu nici nu poți să fii decît acela.

PRINTRE PSALMI

Pentru ce mi-ai dat minte, Doamne, și judecată? Ca să mă batjocorești?

Eu am pus preț pe mintea mea, mi-am frământat-o cu mințile altòra, cu mintea morților și cu mintea celor vii, și m-am apucat să te chibzuiesc pe tine.

Și am rămas tot atît de prost ca și înnainte.

Căci, făcîndu-mă, tu mi-ai curmat amintirile de mai nainte de-a mă fi făcut, și sînt ca un prunc orb născut, care nu și-a văzut muma niciodată și care poate și-a simțit-o cîndva cu pipăitul.

Pipăitul sufletului meu e plin de tine, Doamne, și buricele degetelor mele au miròsul laptelui uitat, care le-a mînjit. Dar judecata mi-e deschisă ca o scorbură de copac,—adăpostul, cîte o noapte, al pasărilor călătoare. . .

Un nebun a înfipt lopata în adîncul cerurilor și a scos măguri de argint, — și lopata a trecut din mînă-n mînă, pînă la noi.

Săparăm noaptea întreagă, — și, cu ivirea dimineții, gropile s-au umplut zilnic la loc, — și, cu căderea serii, lopata începe din nou să muncească.

Ne găsim și azi într-acelaș loc. Brațele noastre muriră mereu, dar n-au ostenit.

Cine-i făptura ciudată, care se străduiește în zadar să intre în locul oprit?

Eu, Doamne, care te caut de la facerea lumii, și care știu că osînda mea e în zadar.

Cîntă, vioară, cîntă! Parcă-n glasul tău ceva seamănă cu şoaptele zburătoare ale lui Dumnezeu.

Cîntă lin, şi apoi fă-ţi hohotul repede! varsă-te, jăluie-te, destramă sufletul meu între coardă şi arcuş. Suferinţa mea de-a te asculta e fără de margini, ca firul rotund, de-a lungul căruia lunecă steaua dimineţii, cel din urmă bob al metaniei de cleştar.

Tu trebuie să ai pe Dumnezeu în tine, pentru că lăutarul care te-apasă cu bărbia, ca să gemi, e din proştii aceia cărora Dumnezeu le-a spus adevărul. Toate vitele necuvîntătoare îl ştiu, pentru că tu li le-ai şoptit printre coarne. Şi vitele îl tac, încremenite de-a fi tăinuitoarele tale..

Pentru ce, Doamne, atîta cruzime şi atîta măcel în grădina ta frumoasă?

Unul mai viu mă pîndeşte întotdeauna, ca să mă ucidă: că sînt eu floare, pasăre sau altă făptură, mare şi mică. Toţi sîntem bolnàvi de sfîrşit, şi toţi purtăm în noi, ca nişte cutìi, numai îmbucătura altora mai fălcoşi.

Este drept să ne înghiţim unii pe alţii? O floare înnăbuşeşte o floare: un om pe alt om ucide. Este drept?

Vezi tu, Doamne, cît mi s-a rătăcit mintea, de cînd mi-ai pus mocirla ei în cap, să gîndească? Am născocit o dreptate, ca să apăr pe cei neînzestraţi; căci am născocit şi scrisul, şi cititul, şi foaia de hîrtie pe care muştele albastre ale gîndurilor lasă veciei semnele mele, după ce eu m-am risipit.

Neputincios şi slăbănog mă tîrăsc pe pietrişul ascuţit al stelelor tale.

Tatăl nostru, carele ești în ceruri, încă nu s-a împlinit voința ta pe pămînt, după rugăciunea cea de mai nainte.

Frații gemeni, adăpați laolaltă, de acelaș sîn, s-au zgîriat unii pe alții, și, în nevinovăție, și-au scos și ochii. Și-au mușcat nasul, s-au bătut cu călcîiele și s-au deosebit, alegîndu-și mume vitrege și ispitiți de un lapte mai bun, cu rachiu, arătat într-o ploscă mai mare decît fusese sînul. Uite-i umblînd înhăitați, de-a bușile, prin drojdii, ca niște viermi, departe de scutec și de sînul maicii. Și-au pierdut, încă înnainte de ieșirea dinților, nimbul și fecioria, numai cît i-a lăsat maica în albie singuri. S-au amestecat, în bătătură, cu gîștele, cu rațele și porcii. Și cînd le ies dinții, acum, iată că le ies colți de mistreț, și cînd să li se rotunjească obrajii și sprînceana, iată-le coarnele, îndușmăniți fără vreme, îmbătrîniți la netimp și morți de vii în genunchi.

Ei nu și-au iertat unii altora greșalele, ci și le-au înmulțit, fiecare pe ale lui, cu fapta lui Cain, fratele lacom și trufaș. Întocmai ca la începutul veacurilor, dintr-unul au ieșit doi, și din doi două sute, cu ura lui fiecare, cu un venin care cere gingiilor să rupă și limbilor să înțepe. Țara, plină de mușuroaie, s-a sălbătecit, grîul piere în spice, spicele se schimbă în ghimpi; arici și șerpi în toată balta și în munți, și o aștep-

tare de încăierări înnodate în crîmpeie de întu-neric. Porumbul face făcălețe și cepuri. Scîrbit de fața oamenilor noștri, întorși între cîrtiți și broaște, soarele nu se mai arată nici în fereastra celui nevinovat și cinstit.

A fost ispita mai vie decît omenia și Scriptura, și mai puternică decît sfatul rugăciunii.

Pîinea noastră cea de toate zilele tu ne-ai dat-o nouă multă, dar pînă la gura noastră ne-au înju-mătățit-o, spurcînd cealaltă jumătate. În miezul ei, ca în niște cuiburi calde, mișună gîngăniile negre.

Ce folos că te numești, fratele meu, creștin? Àripile ți s-au uscat și chircit și ți-au ieșit, de unde ți-au căzut, două bube.

Te-ai împăinjenit jurîmprejur cu o străluci-re de slavă, dar pe dinlăuntru tu te cunoști. Tu știi ce goală ți-e și cetatea, în care bîjbîie, singuratec și răzleț, sufletul tău ostenit. Nu mai vrei să te arunci măcar, dacă nu mai știi să zbori.

Ți se clatină turnurile, șovăie, și poarta cetății tale, îndărătul căreia stai dosit, nu s-a mai deschis în lumina florilor lui april, aprinse pe ramuri. Candelele tiptile ale cîmpiei nu le-ai mai văzut. Porumbieii albi nu s-au mai jucat în văzduhul tău și nu ți-au venit pe umeri. Aromele tari ale țàrinii n-au mai ajuns pînă la tine. Ți-e frică să-ți dai porțile de părete. În țîțînile descleș-tate se leagănă-ncoa și-ncòlo inima ta. Îndrăz-nește, fratele meu, mișcă-le din făgașele de piatră, chiar dacă s-ar prăvăli peste comoara zidită și peste tine.

Ai mințit, ai înșelat, măscăriciule, fratele meu. Ești lacom, neîndurător și crud. Tot ce știi tu să faci, e să osîndești. Dulapul ți-este plin, fratele meu, de țoalele și unsorile fățărniciei. Fiarele sînt cinstite: nu-și ascund fața în alifii și spoielile și unghiile în mînuși pestrițe. Ele ucid și sfîșie de foame. Tu, fratele meu, te îndopi sătul și verși, ca să te mai îndopi. Cu vărsătura ta ți se satură

cîinii. Scoală-te, nu-ţi mai tîrî pîntecul pe un petec de mormînt. În măreţia închipuită de zidurile tale, numai atît sălaş îi pentru tine, cît rămîne cadavrului tău: douăzeci de palme de groapă. Ia seama! Vorbeşte Ioan Botezătorul, cel hrănit cu lăcuste şi îmbrăcat cu piele de capră.

Mai e un timp să te mîntuieşti, putregaiule, fratele meu. Mai e timp să scapi, că te frămîntă un chin al tău zănatec, acum cînd nu mai poţi duce la gură paharul din care te adăpai cu beţie, şi cînd picioarele tale caută cruciş. Scoală! Scutură-te şi săi peste zidurile mohorîte ale temniţei tale, în bătaia soarelui mare.

Nu e greu să te mîntuieşti, fratele meu. Uită de tine numai o seară, numai o zi, şi, din încruntarea ta fără noimă, dumireşte-te pînă în zarea pe care n-ai mai zărit-o, — şi spune-ţi, tu, ţie, ce vezi: lumina lui april, aprinsă pe ramuri şi-n miile de candele pitite-n iarbă, făcliile plopilor, pasările cerului albe.

Un talaz de înviere învăluie lumea şi trezeşte ţărîna, odată cu scularea din giulgiu a lui Iisus. Ce nu învii şi tu? Că dacă vei muri de tot, mortule pe jumătate, fratele meu, tu nu mai învii niciodată.

N-ai lăsat în urma ta nici semnul căinţei, care-i o mireasmă dulce, ridicată din amurg. Al doisprezecelea ceas e pe cale să se isprăvească. Îl auzi, fratele meu?... Mai e o jumătate de ceas, mai e un sfert, au mai rămas zece minute... Mai poţi învia, te mai poţi mîntuì, fratele meu.

Că vine judecata de apoi, de care glăsuieşte Scriptura. Ea vine atunci, la moarte, şi nu te mai poţi apăra şi nu mai ştii răspunde, cu mîinile şi buzele pecetluite. Robia întunericului e pe vecie, fratele meu, şi mîntuirea e să răspunzi, fără să fii cercetat, cu faptele tale de mai nainte. Judecata zice: « Ştiu. Acest vas de lut a sunat frumos şi e curat, umplèţi-l cu sfîntul undelemn al aducerii-

aminte. » De tine cine-şi va mai aduce aminte, ca să mîngîie cu o rugăciune un suflet nemîntuit?

Agonisitu-ţi-ai tu o viaţă viitoare?... Ce-ai făcut cu bunătatea şi mila? Le-ai batjocorit, fratele meu... Ai asuprit, ai făcut strîmbătate. Dacă din greşeală ai lucrat, leapădă mîndria şi spune: « Am greşit ». Omul greşeşte. Însă greşeala lui trebuie să fie greşeală dreaptă, nu de trufie, de înfumurare, de nesocotinţă şi de împotrivire. E şi mîntuirea mărturisirii, fratele meu.

Păcatul de moarte începe atunci cînd greşeala se face aşezămînt şi adevăr. Judecata nu te mai iartă, te aleargă blestèmul şi te ajunge. Dacă tu te-ai putut ascunde, strigoiul tău pribeag nu mai are unde, dus de vînt, lovit de grindină şi fulger, luat de vîrteje, ocărît şi de la toate uşile gonit, fratele meu.

Ce mi-e că te-ai închinat la toate bisericile pe la care treci, ca să mă faci să nu te mai bănuiesc? Nu vreau nici să crezi: cine te sileşte? Faptele tale bune, dragostea, te judecă şi te mîntuiesc, blîndeţea şi dreptatea ta, fratele meu...

Rugăciunea mea nu este « Dă-mi, Doamne, și mai dă-mi ». Dumnezeu ar bănui că mă iubesc și că nimic nu mi-ajunge, și m-aș rușina. Că mi-ar da el o moșie sau o împărăție, ce cîștig aș avea? Să mă mîndresc? Dinaintea cui? A celor ce pier peste un ceas ori peste cîteva zile? Dinaintea slugilor? a lingăilor? Gura mea nu poate să dùmice mai mult, dacă aș avea o împărăție, decît gura plugarului, care, lîngă plugul oprit în lumină, ospătează cu mălai. Și tu nici o zi mai mult nu vei putea să adaogi zilelor tale, zadarnice și goale.

Bogat, adu-ți aminte că n-ai folosit niciodată și că ai mințit totdeauna. Averea este iertată numai folosind și acelóra care n-au agonisit-o. De jurîmprejurul tău oamenii suferă de foame și oboseală. Tu nu te-ai ostenit să-i înveți și să-i liniștești. Nici pîine n-ai dat, nici veștminte, nici slovă. Ai adunat ca un neghiob și te-ai îngrijit de ghemul tău de mațe. Ai avut o bătătură și ai rîvnit un cîmp; ți-a venit cîmpul și vrei o treaptă. Te-ai tîrît și ai ajuns-o: uită-te îndărătul tău, uită-te înnainte: șchioapeți între două goluri și între două morminte. Cel din față e mormîntul tău.

Rugăciunea mea e o risipire, ca de aburi, în vecie: mă gîndesc. Mă gîndesc că poate nu am fost de tot zadarnic şi că poate am avut un rost, pe care nu-l ştiu, de vreme ce am trecut scînteind printre stele. Nu m-am făcut eu, şi m-am trezit zămislit. Mintea mea e o lumină de undeva: nu am făcut-o eu. Sufletul meu are puteri care mă înfricoşează. Gîndul meu vine de la sine, fără să-l fac. Tot ce împlinesc nu e de la mine, şi sînt ca un adormit care trăieşte un vis. Visez de cînd m-am născut, şi nu-mi dau seama de nimic.

Rugăciunea mea e o mărturisire că nu ştiu şi că aş voì să ştiu, — dar de vreme ce nu trebuie să ştiu, rodesc în neştire ca vişinii, care, din beţe uscate, scot flori albe, frunze gingàşe. Ies florile din lemne şi gîndurile din oase? Ale cui sînt? Ale mele nu-s.

Dau tîrcoale împrejurul insului meu şi nu-l înţeleg. Am în mine puterea că vreau fără să ştiu, că judec şi închipui, că văd înnapoi şi înnainte. Mă pot îndoi şi mă tăgăduiesc. În gîndul meu se adună lumea întreagă; pot să aleg, să despart şi să amestec. Piatra, lutul, scorbura nu pot să adune. Cine le face? Eu? Dar ce sînt eu? O lungime în picioare, care, cînd cade, se strică şi se face gunoi.

Te-ai lămurit tu mai bine decît noi, tu, cel stăpîn de lucruri şi de averi sau de învăţătură mai mare? Trufaşule, de ce nu te poţi lămuri?

Rugămu-ne fără să cerem, rugămu-ne să ne împărtăşim cu tainele şi să nu ne lepădăm de ele.

Dă-mi, Doamne, știința să te înțeleg, dacă n-am decît părerea că te simțesc. Mintea mea nu te poate scruta, gustul meu nu te cuprinde, auzul și văzul meu nu te deosibesc. Mărginit la simțuri, nu te pot cerne în sita lor. Ca și o umbră tu treci prin ele, și ciurul rămîne gol. Să cred ce mărturisesc viclenii și hoții lui, nu se poate, — și nici cu proștii nu mă adun, ca să-l tîlmăcesc. Dacă fierbințeala mea și munca mea de singurătate nu sînt în stare să se apropie de tine, cum s-ar putea bănui că poți încăpea în vicleșugul lor?

Furnică strîngătoare și care ostenești fără de răgaz toată ziua, toată vara, tu, care îți cunoști bobul de pămînt din puzderii, cu ascunzătoarea cuibului dedesubt, tu poate știi mai mult decît cărțile și deschizi mai drept decît cheile mele. Suie-te pe masa mea cu garoafe și vorbește înțelesului meu, micșorat ca să te asculte și smerit ca să primească.

X

S-a ținut un cîine o zi întreagă după mine, și m-a urmărit prin zece grădini. Întunecîndu-se, cîinele a rămas în întuneric, singur, și eu m-am întors cu sînul plin, acasă, de fructe coapte furate. Furate din ramurile scînteietoare.

Dumnezeu nu este departe... L-ai simțit? Se clatină vișinii, au tresărit foile de porumb, s-a culcat iarba ciulită și s-a ridicat, ca o blană de cîine pe care-l mîngîie cu o vorbă ciobanul.

S-au dat florile îndărăt și i-au făcut loc, scuturînd mărgăritare de rouă, în drumul lui fără potecă. Parcă tămîia miresmelor grădinii acum îmbălsămește mai mult, și parcă desfacerea ei de pe garoafe a început să se vadă înlăuntrul aerului adînc. Și s-a despicat și salcia în stoguri de plete, și cozile ei s-au întors.

Așternutul de umbră al pămîntului de printre boance s-a mișcat, ca și cum ar fi trecut pe deasupra florilor, împletite cu iglița groasă, o stropitoare cu lumină. Un stol de porumbiei a ieșit din loboda roșie. Iezii s-au sculat din genunchi și s-au uitat: au văzut ceva?

Dumnezeu, îl auzi?... Pune-ți mîna în sîn, fecioară, și ascultă cu urechea din palmă... Dumnezeu umblă...

E pasul lui, calcă lin. A călcat ca arìpa, trece și pipăie ca fulgul.

L-ai întrebat? Întreabă-l: « Tu ești, Doamne? » Și-ți va răspunde: « Eu ».

Zgomotul încetinat și rar a umblat prin dreptul grădinii. Nu era nici șarpele, nici căprioara; parcă s-ar fi tîrît să iasă mai la iveală bostanii îngreuiați în robie.

« Oameni buni », au zis glasurile întrebate, din zgomotul încetinat. Nici un drum nu urcă, nici o urmă nu se cunoaște. Cîmp cu mărăcini, scaieți și țepi, urzit din sfoară de rădăcini înnodate pe cenuși îngălbenite. Năvod de sîrmă ghimpată. Bălăria vînătă a ținutului de surcele, cu vine și zgîrciuri de fier, coace uscături rotunde și păstăi. Arșița le golește și le crapă, de făinușuri de plumb, de scrumuri lungi, de prafuri, și otrăvuri, și funingini.

Cine să fi fost oamenii buni din pustietatea dimprejur, uscată și cocoșată ca spinările de cămilă?

Voci fără trupuri, suflete colindătoare, îngeri de văzduh.

Ascultă pasul Domnului din sîn. De-acum poţi rămîne singur, şi nu ţi se va mai urî. Se bate inima şi se bate şi steaua dintr-un plop: o tresărire. A luminat steaua zapisul, cînd s-a scris cu sîngele tău. Eşti un pămînt închis cu lacăte şoptite. În tine se zguduie şi curge vultoarea, cînd o simţi şi cînd nu o simţi. Te-a pus să umbli, cum a pus şi luna să umble, nesprijinit: te ţine de luceafăr, cumpănit de cer, un fir ca de păinjeniş. Tu faci ce face Dumnezeu, fără să ştii. Domnul e în tine o fărîmă, o mărgică, o mireasmă. Păstrează-o în dreptul sufletului, necontenit.

Tu porţi pe Dumnezeu în tine, mai uşure decît pruncul femeii. Ai să-l cunoşti. Închide ochii şi ascultă: trece gîndul. Tot pasul lui e. Omul e poteca goală, — pasul Domnului calcă, şi poteca zvîcneşte. Potecile dau una într-alta, împînzind pămîntul. Dar Dumnezeu nu se arată pe toate potecile odată; el apucă pe una, — şi merge într-o singură parte, acoperit şi descoperit cîteodată de sălcii.

Oamenii toţi, din înconjurul zării, aflînd că Domnul se arăta printre plopii de lîngă mare, au alergat într-acolo şi s-au îmbulzit să-l zărească. Pînă să ajungă ei, Domnul trecuse, — şi oamenii s-au întors întristaţi în cetăţi şi cătune.

— N-aţi văzut pe Dumnezeu? întrebară ei.

— Cum era el? au răspuns oamenii localnici.

— Nici noi nu ştim.

— Era ca un om?

— Să fi fost ca un om? Poate că era ca o văpaie sau ca o grădină care merge, sau ca un mùrmur cu lumină.

— Dumnezeul nostru e ca un om şi ca un împărat în odăjdii.

— Nu pre acela îl căutăm, ziseră oamenii. Dumnezeul căutat de noi nu poartă sabie şi nu e judecător; el e duh şi urmă.

— Nu l-am văzut.

Nici nu putea să fie văzută o urmă...

Doamne, tu trebuie să fii mai fraged ca spicul de săcară şi mai smerit ca vioreaua.

Şi de-aceea poate că noi nu te putem desluşi. . .

Am voit să mai știu de tine și am pribegit singuratec printre oameni și cărți. Oamenii m-au scîrbit, cărțile m-au întristat, — și mi s-a făcut dor de tine. Tu ești singurul care nu ții minte și care n-ai ce păstra pentru tine: slava ta e copilărească și blajină. Tu ești mai curat și mai nevinovat decît noul-născut într-a cincea zi după ce s-a ivit, uimit, în lumea nouă. Tu n-ai legi, n-ai osîndă, n-ai ce răsplăti, nici ce răzbuna. Nu ceri dajdie, nu vinzi și nu plătești, și dai de pomană viață și floare, soare, apă și văzduh: frumusețe, bucurie și cîntec. Tu nu dai bunuri tocmite cu datorìi, tu dai și pleci, și iarăș dai. Omul se naște cu zestrea făcută.

Bunătatea și mila ta sînt de totdeauna, oricît aș greși după socoteala omenească. Că sînt rău, sărac, ticălos, tu nu știi. Tu ești ca mama, pentru care copilul cocoșat e frumos, și copilul nebun e drag ca și cel cu minte. Tu ierți înnainte de a se naște păcatul. Păcatul trupului și al minții sînt nevinovății pentru tine, care nu știi ce-i vina. Și judecătorii și regii și furii au aceeaș trecere la tine; toți mor la fel, și numai momîile de piatră ale oamenilor adunați laolaltă, ca să se apere împotriva singuratecului, deosibesc pe unii de alții, cîteva sute de ani. Am văzut stricîndu-se oamenii nemuritori pe piedestale, împăraților

mîncîndu-le timpul nasul, tîrşindu-le buzele, ne-tezindu-i.

Pămîntul e plin de momîi, şi fizionomiile lor, netezite ca nişte pepeni, seamănă unele cu altele ca hîrcile amestecate în beciul cu oase. Oamenii de piatră şi bronz mor întocmai ca statuile de carne şi sînt îngropaţi ca şi acestea. Pentru tine timpul nu sfîrşeşte, şi începe în fiece zi. La fel ţi-e ziua de azi cu cea trecută. Vremea, prin care oamenii sar ca puricii şi pier, stă pe loc. Nu e niciodată tîrziu la ornicul tău, pe care îl luminează pe dinlăuntru luna. Tu eşti proaspăt şi nou în vecie.

Eu de nici o rînduială şubredă nu m-am prins şi nu m-am întovărăşit cu legile, ca să nu mi se strîmbe judecata şi să nu mi se micşoreze veacul sufletesc. M-am gîndit la tine, cînd a trebuit să mă leg, şi m-am dezlegat. Ce aş căuta la oameni, dacă m-am înţeles cu nemărginitul?

Am făcut o nedreptate, Doamne, cel ce cerci inimile și rărunchii și îi cunoști pre ei, — și m-ai iertat; de mai nainte m-ai iertat. Nu este cum am crezut, s-a schimbat. Am putut să apuc într-o direcție greșită și aș fi putut să mă duc așa, pînă la capăt, ca pe gheață, dar m-am oprit și am luat-o în direcția opusă, care-i cea adevărată. Dacă totuș îmi voi mai schimba o dată părerea, sau de mai multe ori, ceea ce mi se întîmplă foarte des și cel puțin de patru ori pe zi, nu mă pedepsi. Omul nu este un stîlp țeapăn, ca să-și repete zilnic atitudinea din ajun, omul e o eroare orgolioasă care se corectează progresiv, o balanță în legănare, căutîndu-și cu acul polul mobil, fără să-l găsească precis. Adevăratul corectiv consistă în a fi în permanență de altă părere, după cum este nevoie, căci și bunul grădinar nu stropește decît pepenii care produc mai curînd. Acum și în veacul veacului, amin...

Doamne!
Mi-am pus roţi la tălpi şi la umeri àripi.
Şi-n àripi şi-n roţi foc am pus.
Şi zbor acum repede ca raza, mai sus ca şoimii şi aproape de stele.
Un luceafăr a trecut prin àripa mea, şi àripa mea a fumegat, împuşcată cu aur.
Am crezut că înmulţesc timpul şi-l întind;
Că viaţa mea mai bogată va fi —
Iar timpul în jurul meu s-a scurtat.
Dedesubtul meu, în poalele lumii, trec, înjugaţi, boii liniştiţi, şi carele lor, ca nişte biserici, miròs a primăvară.
Sus, pe fîn, doi copii mănîncă fructele culese pe răcoare.
Ei nu vor şti să-şi facă àripi, ca să cadă mai de sus, nici roţi de foc, ca să treacă mai iute.

Casa mi-e lovită din toate părțile de vînt. Convoaiele lui năvălesc. Mi-o bat cu snopi de lanțuri și cu bolovani de fier. Topoarele cad în coifurile turlelor, fierăstraie groase curmă temeliile pieziș. Între pietre se strecoară dintele tîrnăcopului și caută gingia zidirii, să o rupă. Trei zile și nopți am răbdat chiotele de izbîndă ale talazelor negre.

Cetatea stă nerăsturnată.

Furtuna s-a întors în mare, aducînd găleți de plumb topit, din străfunduri, și le-a vărsat deasupra turlelor mele.

Cetatea e în picioare.

Apoi, și-aduse pe sus, pline, burdufele mari, de apă amară, și le-a străpuns cu sabia, ca să mă înnece. Vitele mele au stat în nămol pînă la coarne, cedrii mei au fost acoperiți de mocirlă pînă la vîrfuri, și nici potopul de noroi și lut n-a putut pune stăpînire pe avutul meu. Cetatea s-a ridicat mai sus, copacii și-au zmuls brațele din mormînt și le-au aruncat la cer.

Vrei să mă pustiești, de mă treci prin fier, prin apă și foc. Pentru ce? Au am eu puterile lui Iov, ca să fie încercate și frînte pe rînd?

Am băgat de seamă că, nepăsător la ceasurile mele mărunte, tu pari să te mînii cînd vreau să zidesc, și să te înverșunezi cînd am apucat să zidesc pe furiș. În lumea ta întemeiată e loc

de noroade întregi de noi ziditori. Mi-ai dat o prăpastie și o margine înnaltă deasupra adîncurilor ei, — un prag de un cot. M-ai pus acolo ca să-mi pierd cumpătul și să cad, dacă te necăjești că am clădit? Cu darul tău batjocoritor eu m-am mulțumit, și mi-am zis că și acolo se poate zidi ceva, și am zidit, cărînd cu spinarea, de jos, pe suișul greu, povara de bîrne și grinzi, pînă subt Calea-robilor din cer. Nu mi-am jupuit carnea destul? Nu mi s-au tîrît oasele genunchilor de-a dreptul pe cremeni, pînă le-am suit? De ce mă pedepsești cu negură și vînt și cu àrșiță aprinsă?

Mi-ai trimis fluturi, și erau omizi.

Mi-ai trimis răcoare, și m-ai bătut cu grindini.

Mi-ai trimis lumină, și mi-ai pîrjolit pășunea.

Dar mi-ai dat cuvintele, ca să mă vaiet și să te întreb.

Iartă, Doamne, comoara asta e mai mare . . .

Mă rog ție, Doamne, și nu știu cui mă rog și de ce mă rog. Sufletul mi-e plin de o bogată durere, ca o corabie de mărgăritare, ce-și poate pierde tezaurul la o răscolire de talaze. Durerea mea trebuie să o împărtășesc cuiva, și nici un om nu-i în stare să mi-o priceapă și nu are auzul de care sufletul meu simte nevoie.

Știu că este ca și cum aș fi un nebun în fața unui pustiu, și că mă închin vîntului și tăcerii, cu plopii și cu apele singuratece. Dar încă fac rugăciunea mea către tine, punct întunecat de lumină din întuneric, căci îmi trebuie un tovarăș, îmi trebuie un stăpîn pe care nu-l găsesc, o patrie ca să nu semene cu pămîntul, un împărat cu care să vorbesc, o cifră.

Mă rog ție pentru că ți-s stelele frumoase, pentru că ai urzit azurul, pentru că ai făcut caprele și copacii și ți-ai distribuit ființa în toate semințele și în toate ființele, cu care, fără voia mea, mă simt legat, fie că știi tu sau nu știi. Mă rog ție, Doamne, să nu mai fiu eu însumi.

M-aş răzvrăti, şi nu mă lasă. Mintea mă răzvrăteşte, şi cugetul mă ţine.

De ce trebuie să murim?

Nu ştiu om să fie veşnic, nici pasăre nesfărîmată de vînt.

Ne-am urzit un neam, alăturîndu-ne doi pribegi. Logodnica venea din ţara zimbrului, să caute apă, şi a dat peste mine la fîntînă, ostenit de drum, cu ciutura la buze.

— Ce ai vînat? m-a întrebat fecioara.

— Umbră şi văzduh. M-am întîlnit într-un loc cu o fiară mare, care-şi freca spinarea de cer, şi am tras în ea. A fugit, cu toate săgeţile mele împlîntate în desimile blănii. Era furtună, şi fiara venea, din mare, pe brînci. — Lasă-ţi urciorul şi vino cu mine. Vrei?

— Unde mă duci?

— Uită-te în ochii mei şi îndrăzneşte.

Şi mi-am luat femeie de la fîntînă. Urciorul a rămas gol la izvor şi singuratec. I-am pus în deget inel şi ne-am strămutat departe, în ţara cu oi. Acolo am zidit temelia casei, am adunat muncă şi tihnă şi am umplut casa de copii.

— Ce bine e lîngă noi! a zis iubita.

— Dar unul din noi o să moară întîi. Întemeiem, şi altul surpă. Urzim împreună, şi altul destramă. Ce se vor face pruncii noştri fără noi?

Domnul are o socoteală şi nimic nu se naşte în zadar.

Căutînd pe Dumnezeu în aer, aerul n-a răspuns; în pămînt: pămîntul nu a răspuns, — nu au răspuns nici piatra muntelui, nici izvoarele ei. Glasul lui se simțea în răsunetul lumii, tărăgănat prin pădure și stins în depărtările șesului sur, dar nu era prins niciodată întreg.

Am urmat toate potecile, care veneau din afară de lume și ieșeau din lume afară, pînă la capătul lor pămîntesc, și m-am oprit, cînd în pragul prăpastiei, cînd în marginea stîncii ridicată-n gol, — și nici în creștetul piscului celui mai înnalt nu l-am găsit. Am colindat țările și am întrebat de el jivinele îmblănite, pasările, frunzele: nici una nu-l văzuse, dar toate știau că umblă prin apropiere, ascuns, ca un hoț sfiios, dinaintea făpturilor lui; căci îl auzise fiecare trecînd, cunoscut după pas.

— Ce-ai făcut cît ai umblat? m-au întrebat, întors acasă, greierele, șoaricele și șopîrla.

— Mai bine nu mă duceam și m-aș fi mulțumit cu glasurile voastre mici. Mi-aduc aminte de fiecare, sunînd limpede ca un metal și șuierînd ca o biciușcă. Nu v-am uitat cînd mă luptam cu troienii de azur, și m-am gîndit la voi cînd o barcă mă purta pe pilitura de aur a undelor tremurătoare. Ce n-aș fi dat să mă joc în luntre cu tine, greiere, purice de iarbă! Dar voi ce-ați făcut într-o sută de ani?

— Copii, nepoți, strănepoți, încuscriri. Și ți«am mîncat cărțile din dulapuri și poduri, ca să nu le mai citești. Ce«ți veni să cauți pe Dumnezeu prin lumea toată?

M«am gîndit că șoarecii știu ceva și, obosit de cale și înghețat, mi«am dereticat odaia, care nu mai fusese scuturată de atîta timp, mutînd lucrurile din locul lor și fărîmîndu«le pe toate. Cît puneam mîna pe ceva, se topea ca un scrum. Un putregai uscat ca o văpaie fără flacără mistuise măduvele fierului, lemnului și arămii, care se mai ținuseră în firea și locul lor prin singura obișnuință a croielii. Însăș oglinda, în care mă uitai să mă văd cît am îmbătrînit, curse ca o țărînă printr«o sită, la arătarea chipului meu ca un fum în lumina ei. Fusese de ajuns să i se izbească luciul de umbra mea.

N«am mai putut nimic stăpînì, totul se lepădă de mine și nu se mai supuse. Cuțitul se zbîrci într«o teacă de zgură. Încercînd foarfeca, degetele îmi trecură prin găurile urechilor ei, ca printr«o mînușă deslînată. O molie nevăzută mîncase pe dinlăuntru săbiile și sulițele din părete, care căzură din rotogolul lor, .ca niște păianjeni, fără nici un zgomot. Perdeaua din geam zbură ca o mînă de făină neagră suflată. Aș fi tras cu pușca, din care îmi rămase în palmă ghinda glonțului goală.

Nu se putea să nu fie o vrăjitorie, mă gîndeam după ce toată odaia mea se prefăcuse într«o firidă de spuză dospită.

În ogradă, copacii se făcuseră mari și groși. Înghețul îmbrăca ramura într«un clei de sticlă, care se cojea, spart în vîrfuri la o bătaie de vînt. Adusei de afară un braț de găteje suflate cu asemenea poleială, și aprinsei focul în vatră, îngrijorat. Mă așteptam ca nici scăpărătoarea să nu dea scînteie, ci tot o funingine moale. Rugul cuprinse vatra, și claia de flacări străluci ca o comoară de

odăjdii luminoase, de mitre, de potire, de paftale și de pietre cu sîmburi de stele.

Ce bine era la mine în bordei, acum o sută de ani! m-am gîndit, pe cînd căldura se risipea ca un parfum al sîngelui în odaia mea topită. Aveam atunci un scaun și o masă, un divan de dormit, țoale groase și o sàrică. Aveam un cal, care a pierit. Unde sînt cîinii mei?

De subt vatră curse, printr-o gaură, o izbucnire de sînge negru, și pîrîul ei, îndreptat către păretele dimpotrivă, se strecura în el, fără să-l mînjească. Se mutau și furnicile.

Am șezut dinaintea focului toată noaptea, cu fruntea în genunchi, mîhnit de singurătate, și, tîrziu, începu vatra să vorbească din hornul ei:

— Ce-ai făcut? Ce-ai căutat? De cînd umbli, ca un om fără minte, livezile au înflorit și rodit de o sută de ori, de o sută de ori s-a ascuns soarele și a ieșit din nou la iveală. Albinele au dat de o sută de ori cîte o sută de știubeie pline, și de trei ori s-au schimbat neamurile pe pămînt. Mii de buți și boloboace cu vin au scoborît dealurile, pe sute de drumuri; cîmpia de o sută de ori a fost secerată. Frații tăi s-au însurat, s-au măsurat cu munca și truda și au biruit. Hambarele păstrează movile de grîu. Vacile au dat viței mulți, oile s-au făcut turme, leguma și omul au stat în rădăcina și la locul lor, începînd și sfîrșind în fiece an ceea ce încep și sfîrșesc, potolit, de la începutul lumii, fără neliniște, cu încredere și voie bună. Aceeaș sămînță a făcut altă sămînță, și din sfecle au ieșit sfecle. Ce vruși tu să iasă din tine?

Pe tine te-a turburat, moșule, năluca. Ai îmbătrînit copilăros și stricat. Cine te-a pus să te iei după mine, după vînt? Ce-ți lipsea ca să fii fericit ca sfecla — rod muncit în brazdă și îngrijit? Oare n-aveai și tu ce are toată lumea, — putere, sănătate și unelte? Nu erai tînăr, nu erai frumos

şi sprinten? Ce-ai făcut cu tinereţea? Ce s-a ales din viaţa ta? Pe cine ai vindecat, pe cine ai odihnit, pe cine ai hrănit şi ai mîngîiat? Cine s-a folosit de poverile pe care nu le-ai luat în spinare? Casa ţi-e stearpă, grădina ţi s-a uscat, vitele te-au părăsit flămînde. Te-ai înfumurat şi ai voit să începi ce nimeni nu mai începe şi să cauţi ce nu mai cercetează nimeni. Casa ta e acum a greierilor, a şoarecilor şi a şerpilor: cine-i mai poate stîrpi?

Ai vrut să fii bătrîn în tinereţe, şi vrei să întinereşti bătrîn. O viaţă se trăieşte, — nu te-ai gîndit, — o singură dată, şi s-o iei de-a-ndaratele nu se poate. Asta o ştiu florile, albinele, furnicile: de ce nu le-ai întrebat? Nu te mai rabdă nici paiele, pe care ai vrea să odihneşti, şi nu-ţi mai dă nici odihna răgaz. Ai vrea să te adapi, şi apa se dă înnapoi de la gura ta însetată. Ai vrea să muşti din pîinea frămîntată cu hărnicie, şi pîinea fuge. N-ai pe ce pune capul, şi cine să-ţi reazime sufletul nu este. Eşti ca un îndrăgostit de care dragostea rîde şi pe care fata cu ochii aprinşi îl batjocoreşte. Voiniciile tale s-au isprăvit, zarea ta e turbure, timpul te ocoleşte, ceasurile tale nu mai cîntă.

— Mi se pare că Dumnezeu era în vatra noastră de-acasă. Tu eşti, Doamne?

— Eu sînt! zise Domnul Dumnezeu.

— Şi ce mă-nveţi să fac? Înţeleg să mă cicăleşti cu folos.

— Zi Tatăl Nostru, răspunse cu vocea lui din vatră.

— Nu ştiu să-l zic.

— Tu nu te închini?

— Nu ştiu să mă închin.

Şi Domnul nu se mai auzi nici în vatră.

S-au împuținat zilele și s-au făcut mărunte, ca iarna. Întunericul le împlinește cu goluri. Ne temem de zi și de oră, după ce nu ne-am temut de veac.

E adevărat că și noi vom pieri. Nici noi nu sîntem decît osemintele de gînduri însemnate pe o tablă neagră, cu tibișir, și scrisul nostru se va șterge de la sine, înnecat în negreață. De ce l-am mai început? De ce am trăit ca și cum sîntem veșnici? De ce ne-am mîndrit cu izbînzi și puteri? Uite mîndria noastră în apele oglinzii, și iată puterea noastră în ridicarea săcurii culcată lîngă vatră. Brațul ne minte, ochiul ne înșeală, călcîiul se sfiiește, cugetul șerpuie. Tinerețea noastră căuta înțelepciune, și înțelepciunea noastră vrea tinerețe, — viteji odinioară, și speriați acum.

Vine talazul. . .

Viața mea trece către veac, și nu a fost zi în care să nu mă gîndesc pentru tine și să nu mă leapăd de chipul făcut ție de oameni.

Ruga mea e gîndul.

Tu nu ești un socotitor al faptelor și un cîntăritor de lucruri grele și ușoare. Tu nu ești un stăpîn, făcător de porunci și ziditor de piedici. Tu ești un prieten, mai puțin decît un prieten și mai mult. Te-am găsit ca pe un copil, între ceruri, aruncînd cu stele în mare și jucînd cu mîna oglinda lumii rotunde în odăile noastre albe. Tu nu te-ai posomorît niciodată, ca oamenii răi și chinuiți, și nu ai făgăduit munci și poveri. În prisacă, te uitai cu mine la stupi și albine, și, în cîmpie, te aplecai pe florile de trifoi. Păcat? Un singur păcat: uciderea omului cu mîna omului răzbunător și hoț. Toate celelalte sînt viață și știrbire de viață.

Zi de zi și ceas de ceas m-am gîndit pe tăcute și m-am întristat. Nimeni nu a crezut că suferința mea venea de unde ninge teiul de zăpadă și că era o suferință de nemărginit. Nu am cutezat, cînd întîrziam și mă lăsam codaș, tărăgănitor afară de lume, să răspund că, tiptil, căutam pe Dumnezeu. Îmi lipsea acel Dumnezeu care nu era nici în cărți, nici în biserici și pe lîngă care au trecut oamenii și nu l-au văzut. Pe acela l-am găsit după ce s-au stins vara fierbinte și toamna

frumoasă, peste mine, de cincizeci de ori. Eu am crezut că nu te voi mai afla niciodată și-mi pusesem uneltele deoparte.

Bucuria mea cine ar putea-o povesti acum? Ziua mea are un rost. Înțeleg multe lucruri pînă aseară neînțelese. Sînt voios și sprinten, culorile mele au înviat: am cîștigat! Am o patrie, am un cămin! Și scîndurile din casa mea au început să trăiască. Și încep și scaunele să umble. Mi-a pierit golul și nu-mi mai e frică de ziua de azi, nici de ziua de mîine. Împrejurările s-au micșorat, ura nimănuia nu mă mai doare; deodată, oamenii s-au pitit ca greierii și au scoborît la măsura lor. În tot ce mă îngrijora și mă ținea în loc s-a strecurat nepăsarea sfîntă, căci am chemat toate ceasurile mele negre și le-am adunat și le-am gonit cu bătătoarea de muște: o singură clipă a înghițit o jumătate de veac.

M-am sculat dintr-un somn greu și adînc și am rupt, întinzîndu-mi brațele cu pumnii strînși de-o lene întunecată, rădăcinile mărunte ce-mi prinseseră degetele de așternut. Aducèți-mi calul tînăr din grajd, aducèți-mi veștmintele noi, cizmele de fier, platoșa lùcie și spada. Și aducèți-mi și vioara, căci vreau să cînt călare, trecînd prin păduri și cetăți. Vreau să știe toată lumea că m-am împăcat cu cel pe care nu l-am cunoscut, și că de aci înnainte sîntem în loc de unul mai mulți, căci Domnul meu este cît o sută și cît o mie. M-am ajuns și m-am biruit.

Veniți, rele și primejdii, valvîrtej peste mine: voi nu mai aveți nici o putere. De unele voi zîmbi, de altele în hohote voi rîde.

CUPRINS

CE-AI CU MINE, VÎNTULE?

PRINTRE PSALMI